1545.

Acta Concilij Tridentini.

Quorum Catalogus in proxima ineſt pagina.

PARISIIS,
Ex officina Reginaldi Calderij, & Claudij eius filij.
1546.
Cum priuilegio.

THE NEWBERRY LIBRARY

Actorum Concilij Tridentini Catalogus.

S. D. N. D. Pauli diuina prouidētia Papæ III. Bulla Indictionis ſupplicationum, ſeu Proceſſionū, per uniuerſum orbem Chriſtianum, pro celebratione ſancti OEcumenici generalis Cōcilij, cū adhortatione ad ieiunium, & Sacroſanctam Cōmunionem: & gratia plenariæ Indulgentiæ.

Admonitio atque hortatio Legatorum ſedis Apoſtolicæ ad Patres in Concilio Tridentino, lecta in prima ſeſſione.

Cōcio Fratris Dominici Soto Segobi. Theologi, ordinis Prædicatorum, De extremo iudicio, prima dominica Aduentus, ad Legatos & Synodum, eadem die Tridenti habita.

Oratio R. P. D. Cornelij Epiſcopi Bitontini, tertia Dominica Aduentus in Concilio Tridentino habita.

Oratio ad Patres in Concilio Tridētino habita à R. P. Fratre Antonio Marinario Carmelitano quarta Domi. Aduētus.

Oratio habita à R. P. Fratre Ambroſio Catharino Polito Senenſi ordinis Prædicatorum in ſecunda ſeſſione Synodi Tridentinæ IIII. Februarij M. D. XLVI.

Oratio Illuſtriſſimi D. D. Franciſci à Toleto oratoris Cæſarei ad Synodum habita die octaua Aprilis M. D. XLVI.

Oratio clariſſimi atq; facundiſſimi uiri D. Petri Daneſij oratoris Chriſtianiſſimi Francorum Regis ad Synodum.

Nomina, cognomina, tituli, dignitates, prouinciæ, & gradus in Sacroſancta Synodo Tridentina exiſtentium.

Decretum primæ ſeſſionis Tridentinæ, pronuntiatum die ſeptima menſis Ianuarij anno Domini. 1546.

Decretum ſecundæ ſeſſionis Concilij Tridentini, pronuntiatum die quarta menſis Februarij anno 1546.

Decretum tertiæ ſeſſionis Concilij Tridentini, quæ celebrata fuit quinta Aprilis eodem anno.

Primum decretum quartæ ſeſſionis Tridentini Concilij XVII. menſis Iunij 1546. celebratæ.

Secundum decretum quartæ ſeſſionis Tridentinæ Synodi.

Case F 39 326 1546

48-1127

BVLLA.

Paulus Epiſcopus Seruus Seruorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

CVm Prophetæ vox,noſtris in auribus iugiter inſonet, Clama,ne ceſſes: ídq; præcipuum munus,ex onere noſtris iniuncto humeris,licet his impari, nobis incũbere agnoſcamus: ipſa præſentium temporum calamitate,ac hæreſum vndique pullulantium pernicie, in intimis adeò pulſamur præcordijs: vt nobis ipſis, pro ſancta vniuerſali Eccleſia, ac dominici gregis noſtræ curæ crediti,ſalute,nũquam ſatis operæ,laboris,ac ſolicitudinis,adhibere poſſe videamur. Tot igitur, ac tantis turbinibus aliquando ſedandis, nullum æquè ſalutiferum,ac præſentiſſimum remedium comperiri ſemper exiſtimauimus,quàm ſanctiſſimi OEcumenici Concilij celebrationem indicere,ad ſananda ſcilicet Catholicæ Eccleſiæ vulnera, ab impijs infidelibus, reprobíſque hæreticis eidem inflicta. Vna igitur hac ratione, ſacratiſſimam Synodum à nobis Tridenti iamdudum indictam,hodierna luce aperiri mandauimus: eam fine optimo, Spiritu ſancto adiuuante, concluſum iri, & optatam orbi Chriſtiano ſalutẽ allaturam deniq; ſperãtes. OEcumenicum autẽ cum ſit Cõcilium,hoc decet à cunctis Chriſtifidelibus,humili & cõtrito corde,deuotíſq; precibus celebrari: vt quos adeſſe coràm opus fuerit,hi multorũ orationibus adiuti, gratius in rebus catholicę fidei,dictæq; vniuerſalis Eccleſię re-

formationis ibi peragēdis, omnipotenti Deo exhibere valeant obſequium. Quamobrē omnes Chriſti fideles huiuſmodi hortamur, ac in domino requirimus, vt poſteaq̄ hæ noſtræ literæ ad eorū manus peruenerint, & per locorū ordinarios publicatę fuerint, diligēter peccatorū ſuorum perſcrutatione & examine præuijs, ſe ad eorū confeſſionē, in hebdomada earundē literarū publicationem immediatè ſequenti, de more Eccleſiæ ſubeundā pręparent, & illa confiteātur: quartáq́, ac ſexta ferijs ipſius hebdomadæ, necnon die ſabbathi ieiunēt: Dominica verò die proximè ſequenti, ſacratiſſimam corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti Euchariſtiam ſumant: Deū ex intimis cordis, pro Chriſtianorū omnium pace, & pro ſalutifero, & tranquillo, ac fructuoſo eiuſdē ſacroſancti OEcumenici Cōcilij progreſſu, & perfectione, orātes. Ac vt præfatos Chriſti fideles, ad hoc etiam præmijs cæleſtibus inuitemus: omnibus, & ſingulis Chriſtifidelibus ipſis qui præmiſſa adimpleuerint: & proceſſionibus, ac ſupplicationibus, Quarta & Sexta ferijs, ac Sabbathi die prædictis, eo ordine qui in alma Vrbe noſtra Romæ obſeruatus extitit, publicè habendis, interfuerint: aut qui aduerſa valetudine, ſeu alio impedimento legitimo detēti, ac Abbatiſſæ, Prioriſſæ, & Monaſteriorū quoruncūq́ Moniales, etiā ſub clauſura exiſtētes, & eiſdē proceſſionibus intereſſe nequeuntes: ſi eleemoſynam, iuxta eorū deuotionem & facultatem, alicui pauperi Chriſti, piè fuerint elargiti: aut ſi inopes extiterint, Dominicā orationem, cū ſalutatione Angelica, quinquies recitauerint, & pręmiſſorum loco, pias ad deum preces de-

uotè

uotè effuderint:eiuſdē omnipotentis Dei benigni-
tate,ac miſericordia, beatorúmq; eius Apoſtolorū
Petri & Pauli auctoritate freti, pleniſſimā omniū
peccatorū ſuorū veniam, & remiſſionē,miſericor-
diter in domino cōcedimus,& elargimur.Et vt hęc
omnia, ad plurium notitiam peruenire valeant,ſi-
múlq; Deus ipſe miſericors à quamplurimis exo-
retur:omnibus Patriarchis,Archiepiſcopis, Epiſco
pis, & alijs Eccleſiarū Prælatis, vt cū primū eædē
præſentes literæ, ad eorū manus peruenerint:eas,
ſeu earū tranſumptum, manu alicuius prælati, ſeu
perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſub-
ſcriptum,vbiq; per eorū prouincias,Eccleſias,ciui-
tates,& diœceſes,abſq; vllo quæſtu, cum gratijs,
conceſſionibus, & indulgentijs ibidem contentis,
gratis publicari faciant, in virtute ſanctæ obediē-
tiæ præcipiendo mandamus: Conſtitutionibus, &
ordinationibus Apoſtolicis,& alijs contrarijs non
obſtantibus quibuſcunq;. Volumus autē,quòd hu-
iuſmodi proceſſiones,& ſupplicationes,vnica tan-
tùm vice,in Ciuitatibus,Terris,Caſtris,& locis,&
in Eccleſijs in quibus præcipua animarum cura in-
iuncta reperitur,duntaxat fiant & habeantur:præ-
ſentibus,poſtquā in vrbe,ac prouincijs, Eccleſijs,
Ciuitatibus,& diœceſibus prędictis,publicatæ fue
rint: ac Quarta, & Sexta feriæ, ac dies Sabbathi
huiuſmodi præterierint:minimè valituris. Datum
Romæ apud ſanctum Petrum, Anno Incarnatio-
nis Do. M. D. XLV. Idibus Decemb. Pontifica-
tus noſtri, Anno Duodecimo. L. de Torres,
B. Motta.

 Admo-

Admonitio atque hortatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ
Ad Patres in Concilio Tridentino, lecta in prima ſeſſione.

REuerendiſſ. Patres,&c. Cum ipſa muneris noſtri ratio,qui in hac ſancta Synodo Pręſidentium,& ſedis Apoſtolicę Legatorum perſonã gerimus,hoc poſtulatura videatur,vt creſcentibus negotijs,quæ in hoc ſacro conſeſſu ad Dei gloriam, & Eccleſiæ vtilitatẽ ſunt expedienda,ſæpius apud vos cohortandi & commonendi cauſa verba faciamus:tum verò in hac prima ſeſſione,quæ felix (vt ſperamus) principium ipſi Concilio eſt datura,minimè hoc à nobis prætermittendum duximus. Eò verò libentius hoc officio fungimur, quòd cũ vos vel hortamur,vt ea faciatis,quæ digna tanto conuentu ſint, vel à contrarijs dehortamur: noſmetipſos etiam hortamur,ac dehortamur, qui in eadẽ quaſi naui vobiſcum ſumus,ijſdémq; periculis,quibus vos,ijſdem tempeſtatibus ſubijcimur. noſmetipſos inquam excitamus ad vigilandum,ne vel in ſcopulos incidamus, qui plurimi proculdubio in hoc curſu ſeſe offerent:vel magnitudine negotiorum tanquam fluctuum obrui nos negligentia noſtra patiamur: verùm ſpe & fide erecti, eò nauigationem dirigamus, quò maximè portus ſalutis ad Dei gloriam in Chriſto Ieſu ſeſe oſtendet. Igitur, vt ab eo incipiamus, de quo maximè in hoc principio admonendi omnes ſumus, vnuſquiſque noſtrum

ſtrum ante oculos ſibi in primis proponere debet, quænam ſint, quæ ab hoc ſacro Concilio expecten tur: ex quo quiſq; facilè intelliget, quantũ ſibi oneris incumbat. Sunt verò ea (vt omnia ſummatim complectamur) quæ in Bulla indictionis Concilij continentur: nempe hæreſum extirpatio, diſciplinæ eccleſiaſticæ & morum reformatio, ac tandem pax externa totius Eccleſiæ. Hæc ergo ſunt, quæ nos curare, vel potius pro quibus aſſiduè orare, vt Dei benignitate fiant, oportet. Atq; illud eſt, de quo ante omnia in ipſo Concilij exordio omnes, & ſingulos, qui huc conuenimus, primùm autem nos ipſos, qui in tam ſancto miniſterio præſidemus, admonendos duximus, ne vnquam cogitemus, vel per ſingulos, qui hîc adſunt, vel per vniuerſum Cõcilium, etiam ſi omnes Paſtores ex vniuerſo terrarum orbe huc coirent, tantis malis, quibus nunc grex Chriſti eſt oppreſſus, prouideri poſſe. Si enim putamus hoc à nobis perfici poſſe, aut ab alio, q̃ ab ipſo Chriſto, quem Deus Pater vnicum nobis ſeruatorem, & Paſtorem dedit, cui etiam omnem poteſtatem dedit, erramus ſanè in fundamento omnium actionum noſtrarum, & diuinam iram magis prouocabimus. Adiungimus enim ad ſuperiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quòd ipſum fontẽ aquæ viuæ reliquimus, hoc alterum maximũ peccatũ, quòd noſtra vel prudentia, vel potentia, iiſdem malis mederi velimus: vt meritò de nobis dicatur, quod Propheta in perſona Dei veterem populum accuſans, dicit: Duo mala fecit populus hic, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas non valentes continere aquas.

Tales verò ciſternæ ſunt omnia concilia, quæ à noſtra prudẽtia, nõ afflata ſpiritu diuino, proficiſcuntur: quæ nõ modò populos in pietate, & obedientia, tanq̃ aquas in ciſternis continere nõ valent: ſed quò magis his artibus retinere eos laboramus, eò violentius tanquam torrentes à nobis defluunt, & diſcedunt: vt ſuperiorum annorũ experientia multis in locis ſatis nos docere poteſt, & nunc admonere, vnicam tantùm viam medẽdis his malis relictam, ſi noſtra omnia remedia inutilia eſſe agnoſcentes, & valere potius ad augenda, quàm ad tollenda mala, ad Chriſti potentiam, quem dexteram ſuam Deus Pater appellat, ad Chriſti ſapientiam, qui eſt ſapiẽtia Patris, in omnibus nos, qui Patrum perſonam gerimus, fide, & ſpe confugiamus, huius nos in omnibus miniſtros eſſe agnoſcamus. Hîc verò quæritur (inquit Apoſtolus) inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Hoc autem nunc nobis agendum eſt, vt miniſtros nos in omnibus idoneos præbeamus. Erimus verò idonei, ſi nos ex nobis minimè idoneos eſſe iudicauerimus. Quis enim (inquit idem Apoſtolus) ad hæc idoneus? vt qui ne cogitare quidem aliquid ex nobis, quaſi ex nobis, ſimus ſufficientes. Verùm hoc fateri non ſatis eſt nobis. hoc dicere potuit Apoſtolus, & per hanc portam ingredi ad obeundum munus ſuum, & in eo ſe miniſtrum fidelem, ac idoneum oſtendere, qui ſimul dicere potuit, de miniſterio ſuo loquens, Nihil mihi conſcius ſum. Nobis verò, qui ſi verum fateri volumus, aliter dicere non poſſumus, quin nobis conſcij ſimus in adminiſtrando munere nobis impoſito in plurimis defeciſſe, & horum

etiam

etiam malorum,ad quæ corrigenda vocamur,non minima ex parte cauſam extitiſſe,non ſatis eſt hîc fateri ad tantum munus nos impares eſſe.Quid ergo nobis agendum,vt idonei hoc tempore Chriſti miniſtri in Eccleſia inſtaurāda eſſe poſſimus?Idem prorſus, quod Chriſtus ipſe Epiſcopus animarum noſtrarum fecit, cum venit ad fundandam & formandam Eccleſiam ſuam.Idem ſanè Patres facien dum erit nobis, quod ipſa ſapientia Patris fecit, cum venit,vt multos filios in gloriam adduceret: id quod nobis item propoſitum nunc eſſe debet. Is enim cum oppreſſos peccatis omnes inueniſſet, omnia omnium peccata in ſeipſum tranſtulit, ſéq; vnum ante Deum pro omnibus reum,& nocētem conſtituit,ac pœnam nobis debitam ſuſtinuit,tanquam omnia flagitia,& omnia ſcelera,quę nos cōmiſeramus, ipſe commiſiſſet,cum tamen ab omni labe peccati puriſſimus eſſet:quippe qui peccatum non fecit, neq; vnquam inuentus eſt dolus in ore eius. Quod verò Chriſtus pro immenſa ſua charitate erga Deum Patrem, & pro miſericordia erga noſtrum genus fecit:hoc nunc,vt ipſi faciamus, iuſtitia ipſa à nobis flagitat,vt omnium horum ma lorum, quibus grex Chriſti eſt oppreſſus, nos Paſtores coram tribunali miſericordiæ Dei reos conſtituamus: atq; omnium peccata in nos ipſos non tam piè,quàm iuſtè transferentes,quia re vera horum malorum magna ex parte nos cauſa ſumus, diuinam miſericordiam per Ieſum Chriſtum imploremus. Quod verò dicimus, nos paſtores his malis,quibus Eccleſia eſt oppreſſa,cauſam dediſſe: ſi quis hoc acrius, & magis per exaggerationem

quandam

quandam verborum,quàm verè dictum exiſtimet, hoc quidem ipſa rerũ experientia,quæ mentiri nõ poteſt,comprobabit. Reſpiciamus ergo paululum ad ipſa mala,quibus Eccleſia opprimitur,ac ſimul etiam ad noſtra peccata. Sed quis hæc numerare valeat? quæ ſimul cum reliquis malis multitudine ſuperant arenam maris:& vſq; ad cælum clamant. Circumſcribamus ergo tantam multitudinem noſtrorum malorum illis limitibus,quibus hoc Concilium,quod capitalibus malis medendis eſt vocatum,ea circũſcripſit.Sunt verò illa tria,quæ ſuprà commemorauimus,hæreſes,lapſa morum diſciplina,& inteſtinum atque externum bellum. Hîc ergo videamus,& conſideremus,cum iam multis annis Eccleſia his calamitatibus vexetur , vndenam ipſa originẽ habuerunt:num illis nos quodam modo principium,num fomentũ dederimus.Primùm verò examinemus initiũ hæreſum,quæ hac noſtra ætate paſſim pullularũt. quibus ſi negare volumus nos principium dediſſe,quia nullius hæreſeos ipſi auctores fuimus:tamen cum peruerſæ de fide ſententiæ,tanquam vepres quædam ſint & ſpinæ,quæ in agro Domini, qui nobis colendus cõmendatus eſt,ortæ ſunt: & ſi illæ quidẽ ſua ſponte,vt ſolent aliquãdo vitioſæ herbæ,pullularunt:tamen qui nõ coluit quem debuit agrum,qui non ſeminauit,qui pullulantes per ſe non ſtatim curam adhibuit vt extirparet, non minus quidem principium illis dediſſe dicendus eſt,quàm ſi ipſas ſeminauerit, præſertim cum hæc omnia à negligentia agricolæ ortum ducant,& incrementũ habeant. Hîc ergo ſeipſos excutiant,qui ſunt agricolæ in agro Domini,

conſcien-

conſcientiam ſuã interrogent,quo modo in eo co-
lendo,quo modo in ſeminando ſe geſſerint. Quod
qui fecerint his præſertim temporibus,quibus pau
ciſſimi agro Domini colendo incumbunt,non mul
tum,credimus,dubitabunt,num ad ipſos pullulan-
tium paſſim in Eccleſia hæreſum culpa pertineat.
Hæc verò monendi tantùm cauſa dicta ſatis ſint
de his,quæ ad primum caput pertinent. Veniamus
ad ſecundum, quod lapſam morum diſciplinam &
abuſus(vt vocant) cõplectitur. Hîc verò nihil at-
tinet diu inueſtigare, quinam tantorũ malorũ au-
ctores fuerint,cum præter nos ipſos ne nominare
quidẽ vllum alium auctorẽ poſſimus. Quare ad ter
tium accedamus,quod impedimenta pacis Eccle-
ſiæ in ſe continet:qualia ſunt arma,vel domeſtica,
vel externa:hæc enim iampridem pacem Eccleſiæ
perturbarunt,& adhuc perturbant. de quibus hoc
tantùm dicimus:ſi (quod Deus ipſe certiſſimis ſi-
gnis oſtendit) hæc arma,flagella eius ſunt,quibus
nos affligit: quia duorum priorum capitum rei ſu-
mus,in quibus nos excuſare non poſſumus, etiam
horũ armorũ præcipuã nos cauſam eſſe negare nõ
poſſumus. Eiuſmodi verò flagella Deum ob eam
cauſam immittere cenſemus,vt nos peccantes ca-
ſtiget,& peccata ipſa,quibus Maieſtatẽ eius maxi-
mè offendimus,nobis ante oculos ponat. Hîc verò
quiſquis aliquando animaduertit,quibus modis Ec
cleſia armorũ violẽtia vexata fuerit,ſecum ipſe cõ
ſideret,quænã illa ſint,in quibus præcipuè Eccle-
ſia propter ipſa arma detrimentum patiatur. Nec
verò hîc refert de quorum armis loquamur, ſiue
de inteſtinis noſtrorũ Principum, ſiue de externis

Turca-

Turcarum armis, quæ ſuperioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt, ſiue de eorum, qui ab obedientia eorũ Paſtorum diſceſſerunt,& ipſos à ſuis ſedibus expulerunt. Hoc enim ſummatim dicimus de omni genere armorum: ſi qui illa contra nos tractarunt, à ſuis Eccleſijs Paſtores fugarunt, ordines confuderunt, Laicos autem in Epiſcoporum locũ ſuffecerunt, Eccleſiæ bona diripuerunt, curſum verbi Dei impediuerunt: hoc inquam dicimus, nihil horum eſſe, quod in libro abuſuum Paſtorum, maxima illorum pars, qui hoc nomen ſibi vindicant, per ſe factum eſſe, ſi legere libuerit, non ſcriptũ apertis verbis inueniat. Noſtram enim ambitionem, noſtram auaritiã, noſtras cupiditates his omnibus malis populum Dei prius affeciſſe ſtatim inueniet, atque harum vi ab Eccleſijs Paſtores fugari, eáſque pabulo verbi priuari: bona Eccleſiarũ, quæ ſunt bona pauperũ, ab illis tolli: indignis ſacerdotia conferri:& illis, qui nihil à Laicis, præterquam in veſtis genere, ac ne in hoc quidem differunt, dari. Quid enim horum eſt, quod negare poſſimus per hos annos à nobis factum eſſe? Quare ſi Turca, ſi hæretici hoc idem aduerſus nos faciunt, quid hîc aliud, quàm flagitia noſtra,& ſimul iuſtũ Dei iudicium videmus? iudicium verò plenum miſericordia. ſi enim pro meritis nos caſtigaret, iampridem ſicut Sodoma,& Gomorrha fuiſſemus. Cur verò hæc nunc commemoramus? an vt vos confundamus? abſit. ſed magis vt vos ceu Patres,& fratres chariſſimos, primùm autem noſmetipſos admoneamus, quo pacto hæc, quibus nũc affligimur, flagella,& grauiora quæ impendent, niſi reſipiſcamus,

mus,vitare poſſimus,vt effugiamus tremendum il-
lud Dei iudicium, omnibus quidem nõ reſipiſcen-
tibus tremendum, maximè verò illis qui præſunt.
Iudiciũ enim graue (inquit ſcriptura) his qui præ-
ſunt, fiet. Iudicium verò incipere nunc videmus à
domo Dei. Dum enim nunc eijciũtur Sacerdotes,
dum conculcantur ab hominibus, quid aliud hoc
indicat, quàm diuinum de nobis iudicium, quod
prædixit Chriſtus, cũ diceret Sacerdotes ſuos eſſe
ſal terræ: quòd ſi ſal euanuerit, ad nihil valere vl-
tra, niſi vt eijciatur foras, & conculcetur ab homi-
nibus? Hæc verò omnia nos nũc patimur. Quod ſi
propter iuſtitiam, vt noſtri maiores, beati nos qui-
dem. at nunc iuſtè quidem, quia ſal euanuit: mini-
mè autem propter iuſtitiam patimur. in omnibus
enim noſtris afflictionibus videmus iudiciũ Dei.
atque vtinam quidem illud videremus: hoc enim
initium eſſet omnia Dei iudicia & flagella effu-
giendi, atque in gratiam, & in veram gloriam in-
grediendi. quæ res fecit, vt in his commemoran-
dis acriores, & longiores fuerimus. niſi enim hæc
bene cognita, & perſpecta fuerint, fruſtra intra-
mus in Cõcilium, fruſtra inuocamus Spiritum ſan-
ctum, qui primum ingreſſum in animam hominis
ſemper facere ſolet, per ipſius hominis cõdemna-
tionem, vt condemnet mũdum de peccato. Qua-
re niſi ille Spiritus nos apud noſmetipſos primùm
condemnauerit, nondum illum ingreſſum eſſe ad
nos affirmare poſſumus, ac ne ingreſſurũ quidem,
ſi peccata noſtra audire recuſamus. Idem enim di-
cetur nobis, quod populo veteri per Prophetam
Ezechielem eſt dictum, cum nondum agnitis ſuis
ſceleri-

ſceleribus Deum per Prophetam interrogare vel-lent. ſic autem ait Propheta: Venerunt viri Iſrael ad interrogandum Dominum, & ſederunt coram me. hæc autem dicit Dominus: Nunquid ad interrogandum me veniſtis? Viuo ego, dicit Dominus, quia non reſpondebo vobis. Sequitur autem: Si iudicas eos, abominationes patrum illorum oſtende illis. In quibus verbis oſtendit Deus, quare noluerit reſpondere illis, quia nondum ſcilicet abominationes ſuas, & patrum ſuorum audierant. Quare cum idem Dei ſpiritus ſit, qui tum dabat reſponſa, & quem nunc nos ſedentes coram Domino inuocamus: quid nobis faciundum ſit, vt propitia reſponſa habeamus, ex his videtis: & ſimul quàm neceſſariò nos, qui præſidemus in hoc ſacro conſeſſu, à detegendis noſtris peccatis ſermonis exordium vobiſcum duximus. Quia verò nonnullos nunc videmus, ſua primùm peccata, & noſtri ordinis grauiter deflentes, atque Dei miſericordiam omnibus votis implorantes, ideo quidem in maxima ſpe ſumus, ad nos veniſſe, quem inuocamus, Dei ſpiritum. Hoc verò maximum pignus diuinæ miſericordiæ habemus, nempe ipſam hãc inchoationem Concilij, in quo nunc conuenimus ad erigendam, & inſtaurandam penè collapſam Eccleſiam, vt vetus populus poſt diuturnam captiuitatem apud externos reges, redijt Hieroſolymam ad inſtaurandum templum. In illius verò populi ſtatu, in illorum læta ad patriam profectione, & templi inſtauratione, noſtri quidem temporis, & noſtri ſtatus, in hoc præſertim Concilio, imaginem intueri poſſumus: & in Ducum eiuſdem populi exẽplo,

plo, veſtrum, qui Duces eſtis populo Dei ad cæ-
leſtem patriam contēdenti, officium videre. Qua-
re omnes vos magnopere hortamur, vt ſæpius ad
memoriam reuocetis, quæ in Eſdræ, quæ in Nehe-
miæ, quæ etiam in Danielis libris ſunt ſcripta: in
quibus conſilia omnium Ducum populi explican-
tur, quæ hunc vnum ſemper ſcopum habuerunt, vt
ſua, & populi, atque Patrum peccata cōfitentes, ad
pœnitentiam, & implorationem diuinæ miſericor-
diæ omnes excitarēt. Quod cum populus faceret,
tum quidem omnia illis feliciter ſucceſſere. Eadē
verò cōſilia nobis, ſi felicem ſucceſſum & exitum
expectare volumus in inſtaurāda Eccleſia, ob quā
cauſam læti huc in ſpiritu conuenimus, ſequenda
erunt: atque eò quidem magis, quò etiam maiora
nobis certamina impendent inſtauraturis Eccle-
ſiam, quàm illis inſtauraturis templum. Si enim il-
lis multi, quo minus id perficeretur, ſe oppoſuere:
ſi multi etiam, cum opus impedire nō poſſent, eos
irriſerunt: hoc quidem ſic habetote, nobis nec ir-
riſores defuturos, nec qui maximis viribus à cœ-
pto opere nos deterreant, & auocent. Habebimus
verò non modò colluctationem cum carne, & ſan-
guine, ſed cum ſpiritualibus nequitijs in cæleſti-
bus. Verùm his omnibus potentior eſt is, in cuius
nomine hoc opus ſumus aggreſſi. Quare in eo con
fidamus, ipſum precibus inuocemus, & ipſe omnia
perficiet. Quia verò hoc Concilium cum delibe-
rantium, tum verò iudicantium ſpeciem refert, in
quo & deliberatur de ijs, quæ ad vniuerſalis Eccle-
ſiæ bonum pertinent, & etiam iudicatur tam de re-
bus, quàm de perſonis: ſedemus enim tanquam iu-
dicantes

dicantes duodecim tribus Iſrael, quibus comprehenditur vniuerſus populus Dei: ideo hic maximè locus videtur nos ipſos admonendi, vt caueamus ab his, quæ vel conſultandi, vel iudicandi vim in nobis deprauare ſolent. Hæc verò ſunt ipſæ animi paſſiones: quæ ideo etiã perturbationes vocantur, quia rectum & verũ de rebus iudicium, & ſenſum perturbant, ac peruertunt: in quibus maximè illa ſunt cauẽda, quę rectè monet Ethnicus ille in conſilijs abijciẽda, cum dicit, Omnes homines, qui de rebus dubijs conſultant, ab ira, odio, amicitia, vacuos eſſe debere. Nam cũ in hæc omne genus hominũ ſit propenſum, tum verò ij maximè, qui principibus ſeruiũt: tales enim vehementiores habent affectiones: facillimè autem ad gratiam loquuntur, vel ad odium: vt ſcilicet ipſos exiſtiment Principes affectos eſſe, à quibus mercedem expectãt. Cum verò de Principibus loquimur, tam de his qui Eccleſiaſtici vocantur, quàm qui ſeculares, loquimur. Ac licet quidẽ nos Principes Chriſtianos habere agnoſcamus, & gaudeamus, id quod in veteri & iam recens fundata Eccleſia Patres noſtri non habuerunt: tamen ante omnia nobis in hoc Concilio ſemper eſt animaduertendum, hunc non eſſe locum laudandi aliquem, niſi ſolum Deum in Chriſto Ieſu, atque illum ſolum iuſtificandi, omne autem genus hominum condemnandi: primùm verò nos ipſos, qui hæc loquimur, vt cum Daniele dicamus, Nobis confuſio faciei, Regibus noſtris, Principibus noſtris, & Patribus noſtris, qui peccauerunt: tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſſimus à te, & non au-

diuimus

diuimus vocem domini Dei noſtri, vt ambularemus in lege eius, quam poſuit nobis per ſeruos ſuos Prophetas. Et omnis Iſrael præuaricati ſunt legem tuam, & declinauerunt, ne audirent vocem tuam, & ſtillauit ſuper nos maledictio, & deteſtatio. Hîc verò nunc locus eſſet, vt eiuſdem Prophetæ exemplum ſequentes, cuius verba modò recitauimus, non ſolùm noſtra, qui Sacerdotes ſumus, ſed populi, ſed Principum, coram Deo & Eccleſia eius, peccata confiteremur, próque omnibus veniā imploraremus. Sic verò dicit Daniel: Cúmque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei. nomine populi hoc loco omnium ordinum perſonas complectens, vt eius confeſſio, quam modò recitauimus, declarat. Qua in re, quid nobis, qui pro ſalute vniuerſæ Eccleſiæ tantis malis oppreſſæ, huc conuenimus, faciendum ſit, ſatis indicare videtur: nimirum, vt noſtra, & ſimul Principum, ac populi peccata flentes confiteamur. id quod planè in ſpiritu mœroris ſatis nūc abundè facimus: verbis verò vberius faceremus, ſi ipſi Principes adeſſent, qui ſuam nobiſcum confeſſionem & lachrymas cōiungerent. Eiuſmodi verò quaſi funiculis peccatorū, vt Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum atque ipſius populi peccata ſunt colligata, vt difficile ſit de vnius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum ſimul ordinum peccata appareant. Sic verò omnes ordines vna orationis ſerie accuſans in veteri populo, dicit Ezechiel in perſona Dei: Sacerdotes eius cō tempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſacrum, & profanum, non habuerunt

diſtantiam. Principes eius in medio illius, quaſi lu-pi rapientes prædam ad effundẽdum ſanguinem, ad perdendas animas, & auara ſectanda lucra. Po-puli terræ calumniabantur calumniam. Hæc ille. Quæ vtinam ad illa ſolùm tempora pertinerent, ac non noſtri quoque temporis imaginem refer-rent. Vtinam cum de corruptela morum Sacerdo-tum loquimur, huic maximam occaſionem, maxi-mam materiam, & auctoritatem, ipſos Principes, atque ipſum populũ dediſſe negare poſſemus. Sed reprimamus nunc verba vſque ad tempus magis opportunum, fontes autem communium lachry-marũ aperiamus. Redeamus verò ad eos, quos cœ-pimus admonẽdos, præſertim Epiſcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic verò illos admonemus, vt omni, qua poſſunt fide, & diligen-tia, ſuis principibus ſeruiãt: verũ vt Epiſcopos de-cet, ſic illis ſeruiant, vt ſerui Dei, non vt ſerui ho-minum. Nolite, inquit Apoſtolus, ſerui hominum eſſe. Primùm verò ſeruiant vni Regi Chriſto, cui Deus Pater omnem poteſtatem dedit: deinde ve-rò propter eum, omnibus: maximè autem Princi-pibus: Cui honorem, honorem: cui tributum, tribu-tum. Hortamur autem, vt Principibus ſeruiant ad honorem, quemadmodum eorum mandata verbis ipſis præ ſe ferunt: in quibus nihil ferè, niſi hono-rificum, & ad publicam vtilitatem ſpectans, pro-ponitur. Sic verò in ſumma ſeruiant, vt eorum offi-cium in primis ſpectet ad honorem Dei, & vtilita-tem huius Concilij, quod propter publicum bonũ eſt conuocatum. Quare vt ab hoc maximè dehor-tamur omnes, qui hîc ſententias coram Deo, &

Angelis

Angelis eius,atque coram vniuerſa Eccleſia ſumus dicturi,ne ad gratiam hominis alicuius loquamur: ſic etiam multo magis, ne ad odium cuiuſquam, ſententiam proferamus,etiam ſi contra nos aduerſarij,vel inimici,& hoſtis perſonam gerat:denique vt ab omni inter nos cõtentione abſtineamus,maximè optamus,& in Domino hortamur.Hęc enim ſunt,quæ contriſtant,& repellunt,quem inuocauimus Spiritum ſanctum, ſine quo nihil omnino facere poterimus, quod ad bonum & pacem Eccleſiæ cedat.Cum enim (inquit Apoſtolus) ſint inter vos contentiones, nonne homines eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?Cum verò homines eos appellat,Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem,quæ ad reformationem Eccleſiæ pertinent,ob quam cauſam conuenimus, imitari nos oportet illum,qui eam primùm formauit: de quo ad hoc ipſum opus ingrediẽte,ſic in perſona Dei Propheta loquitur:Ecce ſeruus meus, quem elegi:dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ: dedi ſpiritum meum ſuper eum: iudicium gẽtibus nuntiabit:non contendet,neque clamabit: arundinem quaſſatam nõ confringet, & linum fumigans non extinguet.Hunc verò ſpiritum pacis,charitatis,& manſuetudinis,cum ſemper apud omnes, & cum omnibus oſtendere debeamus,tum verò maximè in hoc ſacro conſeſſu,in quo conuenimus, vt per gratiã ipſius Spiritus,contentionibus,quæ nimis diu Eccleſiam vexarunt, finis tãdem imponatur. Quare ne ipſi vllam cõtentionis anſam alicui demus,qui pacificorũ perſonam gerimus, maximè eſt cauendũ.Hoc verò,& cętera omnia incõmoda,

& impedimenta pacis vnico modo euitabimus, atque ad optatum pacis portum perueniemus, ſi precibus ab humili & contrito corde profectis, ipſum Chriſti ſpiritũ, qui eſt pax noſtra, inuocauerimus: vt in hoc Concilio præſideat, vt lucem cordibus noſtris infundat: vtque nos in omnibus ad ipſius honorem, & veram Eccleſiæ vtilitatem regat, & dirigat. Ad tales enim ipſe dicit: Adhuc te loquẽte, ecce adſum. Quare vt huiuſmodi orationibus aſſiduè incumbamus, quanta poſſumus charitate vos in Domino hortamur, vt vno ore, atque vno ſpiritu, Deum Patrem in Chriſto Ieſu glorificemus, qui eſt Deus benedictus in ſecula. Amen.

Concio Fratris Dominici Soto Sego-bien. theologi, ordinis prædicatorum,

De extremo iudicio, quod Euangelium prima Dominica Aduentus, miſſali Romano legitur, ad Legatos & Synodum, eadem die Tridenti habita.

COncilium vobis aliud, idémque œcumenicum, diei huius celebritas ob oculos ponit Apoſtolica ſancta legatio, & qui ſub hoc capite Chriſti corpus refertis, Cardinalis Tridẽtine illuſtriſſime, & reliqua ampliſſimorum præſulum ſacra Synodus. Concilium iudiciúmq; euangelicus vobis hodie præco denuntiat, ab hoc longè diuerſum, quod tam anxia nos expectatione animi pendentes tam diu torquet: ſanè quod vt vniuerſalius, ita, tum maiori rigore cogendum ſit, tum etiam celebrandum multo celerius. Quippe quò viuorum omnium, mortuorúmq; vniuerſitas, non à remotiſſimis modò terris, ſed ex penitiſſimis etiam terræ viſceribus, vno dato ſigno eſt euocanda, eodémque momento ſiſtenda. Quoniam illic nihil ſegnitiæ loci: cauſatio nulla, quam ſuæ quis moræ valeat prætexere: nullus quo poſſit quiſpiam animũ diſſimulare, efficax color: neu qui nos perterrefaciant, armorum vlli ſtrepitus: neu qui remorentur (ne peius dicam) nouorum hominum cauilli. Ecquid fictitijs in rebus excogitari queat, quod diuinæ illi, tremendǽque tunc maieſtati, vbi conuentum imperauerit illum, obſiſtat? Quando equidem terra quos mortuos, quaſi ſequeſtro apud ſe depo-

ſitos receperat, & ſi corpora etiamnum in cineres auráſque iam olim diſperierint: eoſdē mortuos, vitæ reſtitutos, repetenti Chriſto, ſumma fide totos reddet: & nō ſecus, ac ſiſtendi vas, ante eius tribunal ſuas ipſorū cauſas dicturos, exhibebit. Et cæli ſtare neſcij, ſed quibus ingenitum, & ſuapte natura conſtantiſſimum eſt, perpetuis pernicibúſq; lationibus circūuolui, gradum ſiſtere iuſſi, parebunt: & ante iudicis thronū accerſiti, pauidi, atq; ſuo contracto iubare pallentes, comparebunt. qui tamen ſui nullam neceſſe habēt rationem reddere: vt qui ſint rationis expertes. neque verò ſi vel maximè tenerētur, habent quod extimeſcerent: vt qui nullum imperium recuſent: ſed quæ ſibi obtigere munia, fideli ſemper cura & diligentia exequantur. at quòd ſint aduerſus hominū nequitiā & perfidiam teſtimonium dicturi, id meritò perhorreſcent. Heu nimiū aſpidem obtuſis auribus ſuperantes, & quibuſuis talpis cæciores, qui ſtupore plumbū, adamātáque duritie vincimus: eadem ipſa terribilis Dei verba, quæ illo tunc toruo ab ira vultu prolaturus eſt: illa inquā, Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam dominus loquutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerūt me. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis. Et quod ſub cælorum itidem & terræ atteſtatione alius eiuſdem ordinis propheta in eandem ſententiam confert: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſq; ad inferni nouiſſima. Eadem inquā hæc verba quibus homines rei fiūt, cæli verò nihil aliud quàm teſtes citantur, cæli inſenſibiles expaueſcēt: rationales verò homines, vel

non audi-

nõ audimus, vel intelligimus:vel certè ſi audimus & intelligimus, nihilo plus tamen eorum ſenſu afficimur:ſed quàm adamas quatiente malleo, peius ea nos excutimus. At ne abſq; vlla prorſus diſtributionis luce diutius cõfuſa diuagetur oratio, tametſi vereor, vt præ temporis anguſtia explicare ſuis numeris, atq; exornare nequeam:tria tamen narrabo, aut certè vtcunq; adumbrata ac delineata relinquam. Eram enim dicturus quorum, quando, & quomodo ſumus extremo illo pertremendo tribunali rationem reddituri. Atq; primæ expediendæ partis inde ex ordine aptiſſimè rationem petere videor, ſi vnum eſſe hominem oſtendo in hac rerum ſenſibilium vniuerſitate, à quo factorum ratio & cauſa tum exigi poſſit iure, tum etiam meritò reddi debeat. Id profectò quod eſt citra negotium demonſtrare. Nam cauſam cur quid quis faciat, nemo ſanè reſpondere quiuerit, præterquã qui rerum cauſas videt, & conſequentia cernit: in ſua demũ poteſtate habet, res ſic, alitérve efficere. nã cui aliter conſtituere non fuerat liberum:cum hoc cur ita fecerit, quid rogo expoſtules? Eſt autem in rebus (citra Angelos) ſolus homo ratione, liberóq; arbitrio præditus. eſt ergo vnus, qui tum ſui, tum rerum earum, quæ in ſuum dominium & vſum veniunt, rationẽ ſit reſponſurus. At quidnam rerũ eſſe dicã in eius imperio, & ditione? quid? Quantum eſt cumq; noſtris ſubiectũ oculis. Quanta ſunt videlicet cælorum vaſtiſſima corpora, & q̃ intra ſe multa capere poſſunt, in hominis ſunt ditionem cuncta redacta. Scripturã de hoc, quã dicat ſententiã, cõſulamus. Faciamus (inquit) hominẽ ad imaginem,

& ſimilitudinem noſtram,vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtijs, vniuerſæque terræ, omnique reptili quod mouetur in terra. Quid eſt autẽ, Faciamus hominem ad imaginẽ, & ſimilitudinem noſtram? Nimirũ aliquid velut argilla efformemus,quo faciei noſtræ ſpecimen, vultúſque lumen noſtri exprimamus. Nanq; per ſyluam cæterarum rerum, nihilo magis auctorẽ cognoſceres, quàm hominis imaginẽ per eius tenue confuſúmque veſtigium:vtpote quæ ſint,aut viuant proculdubio,ad ſummũ citra mentem,cognoſcant. Ergo (quæ facies Dei eſt) mentis inſigne,rationíſq; & libertatis ſplendorem ac dignitatem, nulli rerum præter hominẽ(angelos mittimus) impreſſit.Quocirca (vt ab hoc ipſo ſuggeſto aliàs me ad vos dixiſſe memini) quanuis nihil de rebus Deus niſi conſilio altiſſimo conſtituat: nobis tamen alijs verbis ſcriptura cõformationem hominis denarrauit, quàm rerum aliarũ creationem,quo eius inde præ alijs excelſitatẽ dignoſceremus.Nam res aliæ vniuerſæ,quippe quæ neceſſitate,& quaſi coactu aguntur,metus non erat,vt à nutu Dei,præſcriptíſq; legibus deuiare, deflecteréq; ratione vlla poſſent:& ideo verbo ſimplici conditæ ſunt.Dixit enim,Fiat lux,& facta eſt lux:dixítq;, Fiat firmamentum,& factũ eſt firmamẽtũ:dixit,Producat terra herbas & animantes,& factum eſt ita.At verò hominem,cui ſui erat ipſius faciẽda poteſtas,& facultas, vt non vi,vti cætera,compulſúq;, & illata neceſſitate,ſed liberè à Deo in bonum promoueretur: vt ante illum bono & malo, igne & aqua conſtitutis, manũ alterutri eſſet libitũ, admoueret: quíq; eo eſſet li-

bertatis

bertatis donandus (ſi tamen libertas hæc eſt) vt contrà quàm Deus præciperet, faceret ipſe dum vellet: eundem hominem auderet Deus produce-re (ſi ſic infantibus nobis de infinita illa cuncti-potentis ſapientia balbutire lalaréq; licet) niſi ra-tione maturius cogitata, & deliberata? minimè gen tium. Ob ídque non ſimpliciter dixit, fiat homo: ſed antequam faceret, faciamus, inquit. Quod eſt quaſi habiti conſilij pronuntiata ſentẽtia. Deinde non tanquam ex nihilo derepentè, vti cætera, e-didit: ſed ex luto prius, quaſi figulina arte adfabre corpus in tam variam organorum pulchritudinem efformauit, mox ſpiraculum vitæ inſpirauit in fa-ciem. Quid ergo nos iſti recentes mortalium de libero arbitrio contundunt? quid Dei faciem, ani-mis noſtris impreſſam, deterere nobis, expunge-re, ac delere moliuntur? dicentes ea nos quando-que à Deo neceſſitate, impetu ſcilicet & coactu moueri, qua cæli vel pecora. Quod ſi nunquam nos adeò cogit, cur meritum nobis adimunt, quod aſſertu illis eſt neceſſarium, non modò tempo-ralium præmiorum (quod iam compulſi cœpe-runt confiteri) ſed illius etiam quò nos gratia per-ducit ſempiternæ gloriæ? Siquidem vt nos Deus impulſu in bonum præuenit, tamen in noſtro ar-bitrio poſitum eſt, vt à præueniente nos eius gra-tia moueri conſentiamus. Cuius ſumus in iudicio cauſam dicturi, atque adeò vel æterna daturi ſup-plicia diſſenſus, vel conſenſus præmia accepturi ſempiterna. Sed caueo ne me nunc diſputatio hæc aliò properantem, ſurripiat. In diuerticulum redeo. Subnectitur continuò loco memorato ſcri-

pturæ,

pturæ. Et præſit piſcibus maris, &c. Id quod huiuſmodi eſt. In hoc faciamus hominem ad imaginem noſtrã: iudicio ſcilicet & ratione donemus, qui orbi colẽdo ac moderãdo ſit idoneus atq; aptus, quẽ in dominiũ mittamus vniuerſi, cuiúſq; fidei quantum rerum extruximus, ceu vitæ ſeruitia quædam, concredamus: nempe vt mundi tandem tranſcurſa periodo, ad noſtrum iudicium accepti rationes afferat, & expenſi: quo rerum per ſe geſtarum, & quæ à nobis ſuſcepit beneficiorum ſubductis rationibus, conſtet, perinde illum ſaltem fide, ſtudio & ſolertia in officio erga nos continenter perſtitiſſe, atq; fuerit ipſe auidè vſus obſequio mundi: atque adeò liqueat, vtrum gloriam in nos retulerit: quam ei cæli vaſtiſſima mole ſua, fabrica, ornatu pulchritudine, ordine vtiq; ſummo, & conſtantia, enarrare non ceſſant: verbúmque intellexerit munificentiſſimæ beneficentiæ noſtræ, quod ignis, grando, nix, glacies iugiter faciunt, vnde laudes nobis & gratias debebit perpetuas. At cuiuſnam alius rei extra hunc mundum vniuerſum effari auſim, redditum iri à nobis rationem in die illa? Nam extra mundum boni philoſophi nil, niſi inane quoddam interminum, meditantur. An de cura fortè qua ſpiritus in nos Angelici incumbunt, déque vigilantiſſima, qua nos protegunt, cuſtodia, cauſam dicturi ſumus: quemadmodum ſcilicet ducatum eorum ſequuti, eorúmq; ſimus vſi ſubſidio, immo verò obſequio? Ecquis id ambigat noſtrum, qui in diuinis hæc quoq; beneficijs ponimus? Sed quid breuiſſimam ad dicendum mihi datam horam, in ſeruitijs mundi, Angelorúmq; auxilijs recẽſendis prodigo?

Hæc

Hæc hæc ad vos affero Patres, Eccleſiæ ſydera, de quibus vobiſcum etiamnum Deus rationẽ inibit in die illa iræ. Nempe vt filium ſuum vnigenitũ, quẽ in rem penitus veſtram, & propter veſtram ſalutẽ in hoc mũdi miſeriarum profundum cælo demiſit, exceperitis, & tractaueritis. Quomodo fidem eius, documenta, leges, conſilia, exempla cuſtodiatis. Labores pro vobis exhauſtos, quas ęrumnas pertulit, acceptas iniurias, contumelias toleratas, quibus vos officijs cõpenſatis. Sanguinem deniq; pro vobis, ad mortem vſq;, & in cruce fuſum, qua veneratione, religione, obſeruãtia, ac ſanctimonia obſeruetis. Eccleſiam ſuam negotio tanto conſtructam, tam longa, támque clara, & generoſa martyrum acie cõmunitam, tot Patrum doctrinis, ceu lampadibus Spiritus ſancti illuſtratam, Eccleſiam vtique (vt totum dicamus) qualem diuina bonitas, ſapientia, & potentia ædificauit, qua fide & vigilantia ſeruetis, propugnetis, & excolatis. O inenarrabilẽ Dei aduerſus homines charitatem, qui non in id nos ſolum euexit gloriæ faſtigium, vt filij Dei nominemur, & ſimus: ſed quo nos in filios adoptaret, naturalem nobis contulit. Sic enim Deus (ait ille charitatis æſtimandæ prudentiſſimus) dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Mundum, qui Deum ſemper odio habuit, ita eundem mundum deamauit Deus, vt filium ſuum, ſplendorem gloriæ ſuæ, & ſubſtantiæ figuram (nam deitate ſibi parem, quin & eſſentia eundem) mundi mortalibus tradiderit, quos immortalitate donaret. Nam cur non dicam: tradiderit? Cui non maiores honores habuit mundus,

dus,quàm quem ludibrio, & opprobrio habitum, eò demum malorum detruſerit,vt cruci latronum medium, ceu maledictum quoddam (liceat cum Paulo ſic dicere) affixerit. Quod ille non aliter proferre auſus eſt,quàm teſtimonio ſubinde ſubiecto. Quoniam maledictus homo, qui pependit in ligno. Num ſatis perſpectum vobis,quo nos Deus negotio filios effecerit? Suo nos ſemel ſanguine in cruce genuit: eodem in ſacramento quotidie nutrit. An comminiſci vnquam cogitaſtis Patres ampliſſimi, & omnium prouidentiſſimi, qua vos ratione in diuino tribunali de neglecto ſanguine Chriſti poſſitis defendere: quẽ veſtræ fidei ibi commiſit, vbi quas animas cruore ſuo ſeruauerat, earundem vos animarum in cuſtodia collocauit? Sed & de vrbe fortitudinis noſtræ Sion (hoc enim nomine Eccleſia eſt à Prophetis celebrata) cuius vos eſtis ſal ac lumina, & (quod veſtrum nomen eſt) ſpeculatores & vigiles, nunquid vobis in mentem venit,an geminus cũ primis,quem ei Chriſtus circumduxit,murus aliqua ex parte ſit fortè neglectu noſtro interruptus, qua veſtra eum diligentia vos reficere & inſtaurare debeatis? Geminus inq̃,quoniã ponetur (ait) in ea murus,& antemurale. Quid murus & antemurale? Leges & aliæ leges: diuinæ leges,quæ ſunt firmiſſima mœnia,atq; ſanctiſſima, quib9 eſt Eccleſia circumſepta: & propter diuinas, humanæ inſuper,in ipſarũ propugnaculũ adhibitę. Huc vellem noſtri iſtos inſectatores cõuenire: hoc cũ illis,ſi & temporis & loci ratio ſineret,lubenter expoſtularem: de quo nos ipſi viciſſim tam acriter compellant. Nõ enim (quod nobis calumniantur)

traditio-

traditiones hominũ diuinis mãdatis anteferimus:
ſed quòd Chriſtus ipſe ſeruator noſter tanti leges æſtimaſſet ſuas, tantíq; noſtra referre perſpiceret earum cuſtodiam, hominémque ſciret varium animal, eundémq; inconſtantium rerum viciſſitudini ſubiectum, qui pro temporum adeò conditione, & diuerſitate locorum, diuerſis legibus opus haberet in officio contineri: ſuã hanc Eccleſiæ prouidentiſſimæ cõmiſit facultatem, vbi paſtorem Petrum inſtituit, vbi qua miſſus fuerat à viuente patre, eadẽ poteſtate Apoſtolos dimiſit, vbi qui vos, inquit, audit, me audit: & ſæpenumero alibi. Hac nimirum functi auctoritate ſancti Patres, ſummo ſtudio & conſilio, aſſidente Spirituſancto, qui ex pollicitatione Chriſti manet nobiſcum in æternum, hoc legum eccleſiaſticarum antemurale, veluti vrbis pomœrium, euangelio ſuffecerunt, monachatúſq;, & alias ſaluberrimas cæremonias inſtituerunt. Quæ quanto ſint Eccleſiæ robori & præſidio, ipſi iſti earum hoſtes documento nobis ſunt, & patentiſſimo teſtimonio. Nam poſtquam eccleſiaſticum hoc munimen ſuis opinionum cuniculis ſubuerterunt, qualiter ius ipſum diuinum tali munitione denudatum defenderint, ipſi iudices ſunto. Abiecto monachatu, hominum ritu, vt quod de ſacerdotibus diuinum eſt inſtitutum retinuerint, videant ſacramentalibus ſubuerſis, qua religione ſacramenta tractent. Breuiter poſtquam iura humana ſolo æquauerunt, qua fide & religione in euangelio perſtent, faciat Deus vt ante hanc quam prædicamus diem, agnoſcant. Quin audenter hoc loco dicam: pronuntiare (ſi audire me pro veſtra in Deum fide

tole-

toleratis)nihil contabor, neglectum pontificij iu-
ris(niſi quibus hoc nomen nõ facit ſatis ludibrium
mauultis hæc nobis tẽpora attuliſſe) nempe quòd
patrũ leges ſanctiſſimæ peſſum premi fuerint per-
miſſæ, id foueã ſuffodere & aperire cœpit, in quã
veſtram Eccleſiam coniectam cernitis. Leges nan-
que vt diuinæ, ita & humanæ, ſi cõſideratè aliquan
do eſtimatéq; perpendiſtis, in hoc penitus poſitæ
ſunt, vt per exiguum hunc & anguſtum bonorum
temporalium aceruum, inſatiabilis mortalium aui-
ditas in pace & tranquillitate poſſideret: & ita in-
ter nos conſtare poſſet charitas. Sunt nimirum ve-
luti lineæ & præſcripti quidam limites, quibus ho-
mines in ſuo quiſque iure, contineantur, aliena ne
violent. Auguſtiſſimum illud inexhauſtúmq; diui-
norum bonorum pelagus, ſine fundo altiſſimum,
ampliſſimum extra menſuram, & abſq; fine ſempi-
ternum, illud eſt: quod vt non per partes poſſide-
tur, ita neque præfinito vllo modo debet adama-
ri, & expeti: ſed vt ſe quiſq; auidiſſimè in eius amo
rem dimiſerit, & effuderit latiſſimè, ita id omnes
pace quietiſſimi poſſidebunt maximo gaudio. At
verò arctiſſima hæc & breuiſſima, vano nomine,
bona, ob ídque in cõmune poſſideri neſcia, longè
aliter. Quoniam niſi his veluti vallo, ſignis poſitis
interſepirentur: omnibus tunc omnia inuadẽtibus,
cuncta ſacra atq; prophana ſúſq; déque pertrahe-
rent. Perpendite ergo vos conſultiſſimi Patres,
quos fideles ſeruos & prudentes conſtituit Domi-
nus ſuper familiam ſuam, & ſuper candelabrũ lu-
cernas erexit, & in legum ſpecula poſuit cuſtodes,
quàm cauere debeatis vigilanter legibus veſtris:
quas

quas hominum(quæ nihil non deſignat) cupiditas prece & pretio arietate non ceſſat, quo ſibi aditus impune pateat ad vetita : ne ſi quæ ſunt ſanctiſſimæ obſeratæ, adulterina claue aperiatis, rei in illa die Eccleſiæ veſtræ diſpenſationibus diſſipatæ, cauſam tremebundi dicatis. Nam inde eccleſiaſticum antemurale abijt in maceriam (quæ eſt ſine calce & cæmento diſſoluti lapides) mox peſſundari & pro non legibus haberi incipiunt, atq; adeò dignitas eccleſiaſtica contemptui haberi, continuò murus ſanctiſſimus diuinarum legum nutare & vacillare, confeſtim charitas languere primùm, pòſt labefactari , ſpes concidere , poſtremò euelli fides. An putatis aut ſine legibus conſtare charitatem, aut ſine charitate vel ſtare ſpem , vel fidem poſſe viuere? Fundamentum, parietes, & tectum cõtemplamini. Vbi Chriſtus ædificauit Eccleſiam fundamentis fidei ſubiectis, ſpem noſtram erexit: & quæ ædificium contegeret, charitatem ſupernè extendit, quæ auctore Paulo, tum pręceptorum eſt finis, tum etiã vinculum perfectionis: legibúſq; tum diuinis tum humanis cõſtabiliuit, vt bonis omnibus gradibúſq; ac dignitatibus pro cuiuſq; meritis diſtributis, ſpecimen triumphãtis illius, heu, heu, eccleſia hæc militantium exhiberet. Satan ergo arte retexendi Chriſti ſtructuram inſtructus , à faſtigio eam cõtrà demoliri orſus, ad ima vſq; deturbat. Auſcultemus interim tantiſper iudicẽ noſtrũ mirifica clemẽtia & lenitate rationẽ de hoc ponentem cum ſeruis ſuis, ne in die illa ſtupẽda irati ipſius acerbiſſimã ſeueritatẽ extimeſcamus, Audite(inquit) habitatores Ieruſalẽ, iudicate inter me & vineã meã.

Viri

Viri videntes (nam id eſt in nomine ſignificatus) viri perſpectiſſimi, qui omni affectione liberi, integram habetis iudicandi poteſtatem, ſedete iudices inter me & vineam meam. Vinea facta eſt dilecto meo: Eccleſiam vnigenito meo plantaui. Nam patris hîc verba ſubaudire videor. Speciosiſſimam vineam plantauit Deus dilecto ſuo. Nam ex quincunce cõſeuit vites, vt quolibet verſus ſpectaueris, rectiſſimos ordines conſpicias. Et ſæpiui eam. AEdificaui turrim (ſcilicet fidei) in medio eius: & torcular (ſacramentorum videlicet) extruxi in ea, quo nectar gratię diuinæ exprimitur. Quid eſt quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? An quòd expectaui quòd faceret vuas, & fecit labruſcas? Et nunc oſtendam vobis quid ego faciam vineæ meæ. Auferam ſepem eius, & erit in direptionẽ: diruam maceriem eius, & erit in conculcationem: & ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcẽdent ſuper eam vepres & ſpinæ: & nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem. Perſcrutamini vos myſteria myſtæ ſapientiſſimi: peruia ſunt, ipſa ſe produnt. O quò te is pręcipitatum, quæ de eius latere promanaſti, Eccleſia Chriſti, ſponſa, columba, amica, formoſa, ſpecioſa Chriſti, & his atq; talibus ſexcentis epithetis inſignitè à diuina ſapientia cumulata? Quò te Petri nauicula eliſam, diffractam, ſubmerſam rapit noſtrorum criminum procella? Quid noſtræ cauſæ tandiu indormis Chriſte ſeruator noſter? Cur Petre magiſtrum ex profundiſſimo iſto ſomno excitare nõ properas, qui tibi creditæ naui ſuccurſum veniat? Immo verò & tu caue viciſſim Petre, illam

iterum

iterum magiſtri reprehenſionem audias: Simon dormis? quid meæ non inuigilas cauſæ? Et nos ipſimet caueamus nobis. Nam quis nos, malùm, lethargus, aut veternus mente abalienauit, & noſtrimet nos occupauit obliuio? Attendamus parumper cuius nos admonet euangelium, Conſpicite & leuate capita veſtra. Animo perſpicienter reputate ſigna in Sole, Luna, & ſtellis, quæ æſtatē redemptionis veſtræ appetere iam prænuntiant. Signa (inquam) non illa, quæ in huiuſmodi elemētis viſibiliter apparebunt: quæ ſcilicet alius euangeliſtarum exponit, Solis & Lunę tenebras, & ſtellarum caſus, ſed quæ ſub illis myſterio abdita latent. Hanc enim ſecundam concionis partem breuiſſimè perſtringam. Nam præterquam quòd (vt Aug. ad Euſichium ſcribit) non omnia hæc ſigna pertinent ad finale iudicium, ſed quædam ad Hieroſolymitanam ſubuerſionē: illa quæ ad iudicium attinent, non ita ſunt intelligenda, vt ſint à Chriſto tāquam indicia manifeſta deſignata. Enimuero vt noſtrū extremū diem, cuiuſq; ſuum, ex re noſtra eſt, vt ignoremus (nēpe quo hinc certitudine mortis, incertitudine inde tēporis, vtrinque magis ad bonū magíſq; excitemur, perſiſtamúſq; in vigilia cautiores) ita & diei illius præſcios nos eſſe, nihil ad ſalutē noſtrā pertinebat. Id quod nos admonitos eſſe voluit Chriſtus: vbi de die illa neminem nouiſſe ait, neq; filium hominis: & vbi Apoſtolorū minimè intereſſe pronuntiat, ſcire tempora & momenta, quæ in patris ſunt poſita poteſtate. Etenim cum cæleſtium ſecretorum illa ad nos prorſus attulerit Chriſtus, quæ ad noſtram nobis ſalutē con-

ducunt, nihil aliud eſt Chriſtum diem illum ignoraſſe, quàm non habuiſſe in mãdatis à patre, neq; ſe tanquã redemptorem decere, diem illum reuelare. Quid ergo ſibi hoc euãgelio voluit: Cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnũ Dei? Porrò (quantum conijcio) nihil aliud, quàm quòd vbicunq; prodigioſa aliqua ſigna & extra cõſuetum naturæ ordinem, hæc mundi præcipua elementa dederint: in mentẽ nobis & memoriam veniat illius diei: quoniam ſunt omnia, nihil aliud, quàm ſtrepitus quidam ruinæ illius magnæ, quam nobis mundus cõminatur. Quamobrem perſpicienter Patres & ſapienter ſcrutati ſunt myſtica quędã eiuſmodi ſignorũ ſenſa: ſigna ſcilicet eorũ quæ Eccleſia à ſuis ſemper vſq; incunabulis, afflictis reb⁹, perpeſſa eſt, finis etiam eius & caſus indicia. Quæ quantum egomet mecum ſæpe & multo animo conſidero, videre non videor, quò ingraueſcendo ire iam poſſint deterius, quàm modò ſunt in oculis noſtris: niſi fortè vnde Eccleſiam euertere valeant funditus. His nanq; Solis & Lunæ, ſtellarúmq; nominibus, poteſtates ambas, eccleſiaſticam & ſecularem, ſanctorúmq; præterea ſplendorem ſubaudiunt myſteriorum periti. Solem autem ſplendidiſſimum, ac fulgentiſſimum iubar apoſtolicæ ac perinde ſanctiſſimæ ſedis, vbi ſuum Chriſtus Petrum cum plena poteſtate vicarium collocauit, quáque eius perpetuò ſucceſſores ad gubernacula ſedere conſtituit, quandonam quæſo maiores noſtri peius tenebreſcere conſpexere, maioríq; obuolui caligine? Legimus porrò multorũ capita & nomina hęreticorum, qui perfidè ab Eccleſia catholica deſciuere:

uere:at quando gentium(ſi veſtras fando venit in aures) honorificẽtiſſimũ nomen ſanctiſſimi Papæ, vel Turcis fuit adeò inuiſum, abiectum, & (ſi audire poteſtis) infame, quàm eſt quibuſdã modò Chriſtianis? Adeò vt Chriſtianis è regione Papiſtas opponant: Papiſtas & Antichriſtos pro ſynonymis ducant. Ita de die iudicij inſtituebat Theſſalonicenſes Paulus: nẽpe quòd vbi venerit diſceſſio primùm, mox reuelatus fuerit homo ille peccati, filius perditionis, tunc erit finis. Diſceſſionẽ autẽ, ſi ad diſſolutionem charitatis ſpectetis, quæ (vt dudum dicebamus) eſt vinculum perfectionis: quando timetis maiorem? Si verò ad rebellionẽ, qua ſuum in caput coniurant mẽbra: quãdo parem? Tres eccleſias rationibus diuerſiſſimas, nam fidibus (ita enim de diuiſa fide loqui non vereor) ſacramentis, etiam capitibus diſſectas patimur: quod nullum pertulit vnquam Chriſtianorum ſeculum. Tres in partes diſcerpta eſt à Chriſtianis incõſutilis Chriſti tunica: quã neq́ eius ipſi crucifixores diſcindere intentarunt. Quin Chriſtum ipſum, qui eſt apoſtolico teſtimonio indiuiſus, in cuius myſterium, carnifices etiam illi oſſa eius infringere abſtinuerunt, in fruſta Chriſtiani dilaniant. Quod autem ad Antichriſtũ attinet, non eſt de quo nobis inter nos facilius conueniat, quàm quòd eſt in foribus: niſi quòd illi à nobis id mali timent, nos cõtrà ab ipſis. De Luna verò, hoc eſt ciuili poteſtate, id tantũ dicere cogitaui, ꝙ bona eius pars ſuum ſolẽ eclipſat, tota propemodum (iuxta Ioelis de die illa vaticinium) verſa eſt in ſanguinẽ. Ecquid de ſanctiſſimis tandem ſtellis, diuis inquam, qui tanquam ſtella à

ſtella differentes, ita in regno cęlorũ ſplendeſcunt? Quonam loci deciderunt? Eſt enim in hiſtorijs, Vigilantium reclamaſſe contra ſanctorum inuocationes: Almerichum & alios abieciſſe ex templis imagines: quorum ſunt omnium errores Concilijs condemnati: id tamen improperij, & contumeliæ, quod diui in ſuis delubris ſub hoc ętatis accipiunt, nuſquam legimus. Nam vt indulgeremus iſtis imagines depellere: quid tamen excuſare poſſunt, quòd eo illas dehoneſtamento & vituperio perſequãtur, fœdius quàm dęmoniorum idola, deturpantes diuorum effigies, confringentes, & in deridiculum concremãtes? Nonne ſi in Regum ſtatuas hæc perpetraſſent, rei eſſent leſæ maieſtatis? Vos ergo cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam eſt propè regnum Dei. Quòd ſi nullus adhuc nos ab his metus ſubijt appropinquantis caſus mundi: tamen quòd ſi hæc ſerpere latius pergant, nempe, quòd ſi Eccleſiam hinc moribus noſtris (qui catholici cenſemur) ſylueſcere, aliorum inde arietibus concuti permittatis: citius ſit iam in capita veſtra ruitura, id ſaltem non poteſtis non vehementer extimeſcere. Scire cupitis quàm abeſt procul Eccleſiæ ruina? quàm hoc vobis concilium in animos altè infixum fuerit? Si re infecta, terga hinc vertitis, reſponſum meditãdo conficite: quo æquiſſimo illi, ſed acerrimo ac ſeueriſſimo tunc iudici facere poſſitis ſatis, vbi neglectæ à vobis, deſertæque & amiſſæ Eccleſiæ ſuæ rationem depopoſcerit, dum vitam veſtram ad ſanctiſſimas ſuas leges exegerit, dum officia veſtra & obſequia cum infinitis beneficijs quæ apud vos ad mortem vſque

collo-

collocauit, contulerit. O vtinam ſic nos interim Patres Eccleſiæ lumina vigilanter hîc componamus, dum tempus nos miſericordiæ expectat, vt non in illa, quæ nos manet, teterrima iuſtitiæ hora areſcamus (quod eſt in Euangelio) præ timore & expectatione quæ ſuperueniet vniuerſo orbi: quãdo (ſi de poſtrema quam propoſuimus parte audire etiam non piget) exerere ſe ac manifeſtare conſtituit in forma humana diuina maieſtas, Chriſtus videlicet Deus homo. cui & collata eſt omnis poteſtas in cælo & in terra, & datum iudicium facere, quia filius hominis eſt, qui iure humani generis redempti & ſeruati conſtitutus eſt iudex viuorum & mortuorum. Nam in hoc (inquit Paulus) mortuus eſt & reſurrexit, vt & viuorum & mortuorum dominetur: qui humiliando ſe vſque ad mortẽ crucis, fecit ſibi nomen magnũ ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu celeberrimo omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. His enim maieſtatis nominibus, dignitatíſque ampliſſimis titulis prodibit in iudicium vniuerſorum iudex, nubibus inuectus, ſpiritalibus cælorum virtutibus, thronis, ac dominationibus innixus, coronis angelorum redimitus, denſiſſimis beatorum ordinibus ſtipatus. Nec edicto ſolùm (vt ipſo naſcituro fecit imperioſus ille Romanus) deſcribet vniuerſum orbem, ſed vno temporis momento quotquot à condito orbe in lucem dati ſunt, in ſuum conſpectum compulſos dabit. Nam quos dormientes hîc à ſomno & torpore mitiſſima illa vox Pauli, Hora eſt iã nos de ſomno ſurgere, expergefacere nequiuerat, mortuos tunc euangelica tuba è ſepul-

chris perterritos excitabit. Quos inter nulla Iudæi & Græci, diuitis atq; pauperis, potentis & impotentis, principis maximi & plebei minimi ſupererit differentia: ſed cunctis poſitis perſonis, quas in hac mundi comœdia, alijs natura tribuit, alijs vel fortuna obiecit, vel cõparauit induſtria, alijs verò iniquitas fortè, ſiue fraude, ſiue audacia adiunxit, nullum fiet reliquum interſtitium, quàm quòd fides, & gratia Chriſti, vel cum ea officia noſtra, & res geſtæ in Chriſtiana iſta militia conſtituerint. Recipiet enim vnuſquiſq; coronam iuſtitiæ, prout geſſit in corpore. O abditiſſima mortalium pectora, & quàm eſt infimũ terræ centrum, altius recondita, tam ſimulandi artificio fucata & diſſimulata, falſis externè præſtigijs oculos eludentia: ea quæ clàm geſtatis conſilia, quàm ſunt illa die palàm in oculis omnium exponenda, quàm vniuerſis reuelãda patenter! Nempe vt qui vel à nulla ſunt cogitatione de diuina amicitia deiecti, vel quæ ſemel admiſerint per pœnitentiam delenda curauerint, eorum peccata, gratia Chriſti contecta, non niſi ad gloriam pateſcant, illáque tunc ſint voce digni: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: eorum verò animi, qui Deum intima cordis cernẽtem nõ erubeſcunt, vt eos malefactorum aliquando depudeat, ad ignominiam tunc retegantur. Ecce effigiem, atque imaginem futuræ illius areæ, quò eſt Chriſti frumentum congregandum, vbi aduenerit æſtas, quam nobis hodie euangelium comminatur. Ecce ſpectaculum mirificum, alijs quidem teterrimum & acerbiſſimum, alijs verò ſpectatiſſimum: quando integer ille

ille, incorruptus, atque ideo æquiſſimus iudex certiſſimo ſuo, perindéque expaueſcendo ventilabro ſuam euentilabit aream : & quæ ſolida compererit, probatáque grana, in horrea illa cæleſtia condet, vbi neque ęrugo, neque tinea demolitur, neque fures effodiunt vt furentur, ſed infinitorum eſt bonorum cumulus, atque adeò ſempiterna felicitas. Paleas verò igne comburet inextinguibili. eos nempe, qui Deum maximum, & immortalem, quàm res inanes & momentaneas minoris æſtimauerunt: qui in tenebras eiecti externas, palearum naturam ardendo imitantes, ſecula durabunt ęterna. Ergo benignitate veſtra Patres illuſtriſſimi, & attentione ſumma, quæ meam longius quàm inſtitueram orationem prouexit, diutius abuti ceſſo, ſi vos mecum modò exoratos habeo, ne diuitijs nos bonitatis, patientiæ, & longanimitatis Dei abutamur, qui adeò nos tolerãter ad pœnitentiam expectat, vt honoris etiam ſui (ſi ita fas eſt loqui) prodigus videatur. Nam quòd ita infinita noſtra facinora æquanimiter ferat, ſunt qui eò dementiæ proruant, vt vel aliam eſſe vitam addubitent, vel qui noſtra hæc curet, Deum vllum. Sed gratias ei cum primis immẽſas habeamus, agamus, & quàm poſſumus referamus maximas, qui ſanctiſſimo domino noſtro in animum induxit, cui firmum iam ſit & conſtitutiſſimum, tertia ab hac dominica Concilium inchoare. De quo & eidem ſanctiſſimo noſtro gratias debet Eccleſia, qui omnibus poſthabitis ſatanici impedimentis, fixum habeat, ampliſſimũ hoc beneficium in Chriſtianam Rempublicam conferre. Mox Deum ipſum precatio-

nibus adeamus ſupplices, qui non nobis, ſed nomini ſuo det gloriam: nempe qui non propter nos, qui malorum hanc eluuiem commeriti ſumus, ſed propter gloriam nominis ſui,quam tanti redemit,Eccleſiam inſtaurandã curet. Quod enim ad nos attinet, nihil ſanè verius concinere poſſumus,& magis conſentaneum,quàm trium illud iuuenum confeſſionis canticũ apud Danielem,quorum nos fornace peius ardemus: Peccauimus: & iniquè egimus recedentes à te,& deliquimus in omnibus,& præcepta tua non audiuimus,nec obſeruauimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis, vt bene nobis eſſet. Omnia ergo quæ induxiſti ſuper nos,& vniuerſa quæ feciſti nobis, in vero iudicio feciſti. Et nunc non poſſumus aperire os:confuſio & opprobrium facti ſumus ſeruis tuis,& his qui colunt te. Ne quæſumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum,neque auferas miſericordiam tuam à nobis, quoniam non eſt in tempore hoc princeps & dux, & propheta:neque holocauſtum,neque ſacrificium neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te,vt poſſimus inuenire miſericordiam tuam,ſed in anima contrita & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.

Finis.

Oratio R. P. D. Cornelij Epiſcopi Bitontini, tertia Dominica Aduentus in Concilio Tridentino habita.

GAudete in Domino Patres, gaudete in Domino fratres, iterum dico gaudete omnes. Ecce enim tempus acceptabile, ecce dies certiſſimæ, expectatiſſimæq; ſalutis, quo non modò homines, quibus natura parens ſenſum & mentem dedit, ſed & ipſa emortua tecta, inanimes agri, montéſq; & valles lætari mihi & exultare videntur. Quia aliquando tandem propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum excitatus eſt Dominus, vt quæ nobis interitum heri & nudiuſtertius minabantur, dum is vel dormire, vel longius ire myſterio non dolo ſimularet, eo vigilante cuncta illius ſupercilio hodie paueant & palleant: ſileſcant irata maria, recludātur in theſauros ſuos venti, deniq; funeſta omnia abeant, feſta omnia redeant.

Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Ieſu Chriſte fons miſericordiarum, per quē iam oculis noſtris videmus, & manibus noſtris tangimus beatam illam ſpem, quā ante nos multi videre voluerunt, nec potuerunt, à longè portum (nauigantium more) ſalutantes, non apprehendentes promiſſionem, ne ſine nobis conſummarentur.

Vos adeſte mihi animis omnes, vt adeſtis corporibus, & Spiritum ſanctum terribiles has caſtrorū noſtrorum acies habitantem, ſanctum hunc cœtū intuentem & iuuantem, Concilij authorem & ad-

iutorem,

iutorem,Eccleſiæ prçſidẽ & obſidẽ,opportunis im-
portuniſq́ pulſate precibus, vt labia mea aperiat,
vt aures veſtras expurget, vt ipſi tranquillis mẽti-
bus intẽdatis, vt ipſe habeã verba paria ſanctæ rei.

Hanc verò orationẽ ſanè meam, poſtquam ego huius cauſæ patronus nõ tam electus ſum ex omnibus quàm relictus, vt qui vnus ob ſummam veſtram omnium auctoritatem atque amplitudinem in concionem aſcẽdens nullo periculo dicere poſſum, vnde vel aptius, vel felicius auſpicari queam, quàm à ſacroſancta huius Cõcilij neceſſitate? quæ profectò tanta eſt, vt omnium hominum animos (ſi qua in Chriſtum fides, ſi qua viſcera pietatis) inflammare maximè poſſit, & debeat.

Nam poſt Concilium illud amabile, cuius etiam ſola memoria recreamur, quo lætante cælo, & exultante terra, Florentia aridum orbem florere fecit, medium parietem maceriæ ſoluens, & duos populos condens in vnum, non quinq́, non ſeptem, neq́ decem, quod conſtantiſſima Conſtantia conſuluerat: ſed ſi vltimũ Lateranenſe ſubduxeris, centum ferè annis, proh dolor, quibus & domi & foris, & telis & facibus obſeſſa Eccleſia, vexata cõtumelijs, iactata iniurijs, ſolicita ſuſpitione, ſuſpenſa metu, dira & dura perpeſſa eſt: longo Concilij deſiderio fatigata velut dolores parturientis habens, quæ cruciatur, vt pariat: clamans, Ini Concilium, imò coge Concilium: concilio deſtituta penè languit, exaruit, defecit, eò calamitatis & miſerię prolapſa, vt niſi eſſet ſeruata diuinitus, fruſtra modò pro illius ſalute conuentus hic ſacratiſſimus haberetur. Iam enim libertas, pax, tranquillitas, iura,

leges,

leges,fortuna,opes,honor,imperiũ deniq; ipſum, agri,vrbes,mœnia,ædes,tecta, ſedes, areæ, omnia quibus ſpiritũ vitámq; ducimus,amiſſa eſſent,velut quæ cũ religione ita implicita eſſe & cohærere videntur, vt non poſſit illa ruere,quin eodem debilitata motu omnia concidant. nõ enim Aſiaticis opibus Patres,non potẽtia Perſarũ, nõ Hiſpanorũ bellicoſiſſima illa multitudine,nõ infractis viribus Gallorum,Græcorũ artibus & technis,nõ calliditate Pœnorum,non Germanorum conſtantia,non Italorum armis atq; ingenio, vna religione & pietate hæc omnia nata ſunt,aucta & retenta.

Et cur quæſo putatis omnis ordinis viri prudentiſſimi,magnam hanc angelorũ frequentiam,luminaria hæc eccleſiarum,tot inquã Epiſcopos,Magiſtros populorũ, Patres omnium,miniſtros Chriſti, Chriſtos domini,ora & oracula Dei,tã multis terrarum mariúmq; difficultatibus ſuperatis,relictis etiã gregibus,quos anima chariores habere oportuit,exijſſe de terra ſua & de cognatione ſua,vt alienas caſulas magni hoſpites implerent,niſi quia vicit iter durum pietas? Nam ſancta eorũ pectora imminens Eccleſiæ totius excidium coegit,vt cru dele & nefarium exiſtimarent,horrificum hoc bellum, quod omni imbutũ odio ac parietibus & tectis ac columnis & poſtibus & ipſis etiam fundamẽtis noſtris illatũ eſt,ſpectare,tangere,experiri,nec interim inito Concilio opponere ſe murum pro Iſrael:quãdo nõ ita pupilla oculi tegitur coeuntibus cilijs,vt defenditur Eccleſia ſancta Concilijs. Neq; enim ob aliud magno huic corpori Deus varias multiplicéſq; gratias,vt & mẽbra diſtribuit,niſi vt

quod

quod in ſingulis diſperſa virtus nõ poteſt,in omni-
bus inuicta vnitas efficiat: quemadmodum & ipſa
natura manus nobis geminas geminóſque oculos,
pedes item geminos ideo dediſſe videtur,vt quaſi
collecto Concilio paruus hic mundus ſeſe iuuare,
& tueri poſſit.nam manus manum lauat,pes pedẽ
ſuſtentat, ſiniſtra fulciuntur dextris, ſiniſtríſque
dextra leuantur.

Et quis neſciat res arduas atq; difficiles quæ ad
vnam ſanctam Catholicam ac apoſtolicam perti-
nent Eccleſiam, in Concilio & cœtu Patrum,vbi
ſuo quiſque loco ſententiam dicit,tractari pruden-
tius,maturius diffiniri,probari ſolẽnius, & gratius
à cunctis populis acceptari? Neq; enim temere di-
ctum eſt:Multitudo ſapientum ſanitas orbis:ibi ſa-
lus vbi multa conſilia. Sanè neq; Moſes leges tulit
ante initum ſynagogæ Concilium, neq; ſanguinẽ
fœderis reſperſit niſi in Concilio,neque Apoſtoli
Matthiam, aut ſeptem Diacones elegerunt extra
Concilium,neque prima illa iuris Eccleſiaſtici de-
creta ediderunt niſi in Concilio:in Concilio inquã
illo quod naſcentem in gentibus Eccleſiam,ne vel
abortum patiendo vel ſuffocationem interiret, a-
pud Hieroſolymam liberauit.Et vbi Apoſtolicum
ſymbolum anguſtum verbis non anguſtum ſacra-
mentis eſt explicatum latius, atque defenſum,
quàm in quatuor illis Concilijs Niceno, Epheſi-
no, Conſtantinopolitano, Chalcedonenſi? Scri-
pturæ ſanctæ Canonicæ vbi delectæ ſunt, niſi in
Concilio Laodiceno, & Carthaginenſi? Hæretici
vbi reuicti ſunt, vbi damnatæ hæreſes, ligatǽque
in faſciculos ad comburendum, niſi in Concilio
apud

apud Lateranum,apud Conſtantiam,apud Antio-chiam,apud Viennam? Mores tum populi,tũ Prin-cipum,ac Sacerdotũ,quando emendati in melius, præterquam in Concilijs Gregorij vij.Alexandri iij.Vrbani vj? Vnio diſſidentium nationum vbi co-aluit vnquã felicius, quàm in cõcilio Lateranenſi & Florentino? Turcæ rabies, quam vnquam Chri-ſtianorum potentiam, atque animum ita ſenſit, vt in Lateranenſi illo Concilio,vbi trecenta hominũ milia ad reparandum Hieroſolymam inuictæ Cru cis ſignum ſuſceperunt? Sed & Chriſtiani Princi-pes diu in Eccleſiaſticam poteſtatẽ tyrannico fu-rore ſurrexerunt, cui flectere genua, & caput ſum-mittere debuerãt. Nonne ſacris Concilijs ſunt de-poſiti,percuſſi anathemate, pulſi regno, atque im-perio? vt Ladiſlaus,Leo.iij.Henri.iij. Federicus.ij. Conſtantinus.vj. Quin ipſa ſchiſmata,quibus ma-ximè frangitur & euertitur Eccleſia Chriſti,nõ ſe-dantur vnquam facilius, quàm Concilio.quod ve-tera exẽpla docent Symmachi,Benedicti,ac Gre-gorij. An non etiam conciliabula, ac malorum o-mnium conuenticula,colloquia mala,quæ corrum-punt bonos mores, diſſoluuntur ſacris ac legitimis Concilijs? vt latrocinium illud Epheſinum ſecun-dum,Ariminenſe, Piſanum, Mediolanenſe. Porrò ſummorum Pontificum gloria, quæ nunquam non blaſphematur ab impijs, Conciliorũ virtute emer-git clarior ſemper, atque illuſtrior.quod in ſumma patuit in Xyſto, in Marcellino, in Leone. O certè magna Conciliorum virtus.Hinc & poetæ conci-lia Deorum inducunt: & apud Moſen dum homi-nem,mũdi miraculum, ex terra fingit Deus omni-

potens

potens,quem indiuiduè partitum,diuiduéque con-iūctum ipſo etiam ſupernaturalis hiſtoriæ veſtibu-lo docuerat,eſt vox illa penè conciliaris: Faciamus hominē ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Altera quoq; ad magnos illos gigantum auſus re-primendos: Venite, cōfundamus linguam eorū,vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui.

Enimuero Patres, vt præſentem rerum ſtatum compendio perſtringā (nam Laconis mihi partes reliquiſtis,cum Oratoris ademiſtis) cū noſtra reli-gio tribus quaſi capitibus conſtet: doctrina fidei, qua vt pane cæleſti viuimus, & ſaginamur: ſacra-mentis,quorum ſecreta ſacráque virtute Deo con ciliamur in gratiam: charitate, qua vt nota præci-pua Chriſtus agnoſci ſuos voluit à cæteris: quæ il-lud eſt fidei, quod lux coloribus: id ſacramentis, quod ſanitas medicinæ: quid iſtis temporibus ex-poſcit doctrina catholica,niſi Concilium? quid po ſtulant ſacramenta, niſi Concilium? quid cōmunis charitas quærit,niſi Concilium? Deum immortalē, quàm ſuperbè contentioſis noſtris concertationi-bus, quibus iam ſubuerſus eſt orbis, præclara illa antiqua fidei noſtræ monumenta vexantur! quàm peruerſè Dei verbum vel poſthabetur,vel mutila-tur, vel torquetur, vel inuertitur! q̄ temerè etiam interdū à nobis,vt nōnihil ſcire videamur, vnani-mis ille omnium ſeculorum conſenſus nihilipen-ditur! quàm ingratè inter viſcera noſtra, ne Græ-cos commemorem, ſancta illa Romana Eccleſia omnium quæ ſub cælo ſunt Eccleſiarū nutrix, ma-ter, & magiſtra, atque veræ doctrinæ Chriſtianæ lapis Lydius,deſpicitur, reprobatur! & iam ſumus

tanquam

tanquam paruuli ipſi, qui circunferũtur omni vento:vt ſolidius ſibi conſtet Iudæus, q̃ Chriſtianus. Tacebóne, quàm viluerit inter Chriſtianos felix illa baptiſmatis renaſcẽtia, admirabile Euchariſtiæ ſacramẽtum, maieſtas ſacerdotij viſibilis, omnium eccleſiaſticorum ordinum firmamenta certiſſima, & maxima? An non & perijt feruẽs ille & in alterutrum, & in Remp. amor, quo olim Chriſtiani omnes, ô dulce & charum nomen, fratres vocabantur: & impletũ eſt Pauli Apoſtoli vaticiniũ: Erunt homines ſeipſos amantes? Profectò niſi perijſſet, non à ſanctis illis moribus, nõ ab honeſtis illis inſtitutis, quæ obſeruata Remp. noſtram feliciſſimè ſemper auxerũt, eſſet iam vbique modis omnibus degeneratum. Quibus enim turpitudinũ monſtris, qua ſordium colluuie, qua peſte non ſunt fœdati, non corrupti in Eccleſia ſancta Dei, & populus, & ſacerdos? In veſtro iudicio cauſam repono Patres, & à ſanctuario Dei incipite, ſi vllus iam pudor, ſi vlla pudicitia, ſi vlla ſupererat bene viuendi vel ſpes, vel ratio: ſi non libido effrenata & indomita, ſi non audacia ſingularis, ſi non ſcelus incredibile. Heu quomodo obſcuratum erat aurum, quomodo mutatus color optimus! Nam duæ illę ſanguiſugę. quæ ſemper dicunt, affer, affer: altera mater, altera nutrix malorum omnium, cupiditas inquam, & ambitio, vtraque ſubtile malum, vtraque ſecretum virus, peſtis, & monſtrum orbis: dum ab ijs, quos tanquam viuas & animatas leges ſequi oportuerat, virtus ac doctrina negliguntur: vitium, & ignorantia earum loco ſummis extolluntur honoribus: effecerunt tãdem, vt ædificatio in deſtructionem,

exem-

exemplum in ſcandalum, mos in corruptelam, cuſtodia legum in contemptum, ſeueritas in relaxationem, miſericordia in impunitatem, pietas in fucum & hypocriſim, prædicatio in cõtentionem & geſtum, in turpiſſimum mercatum, graue hoc eſt, (vt vno verbo dicam) vitæ odor in mortis odorẽ infeliciſſimè commigrauerit. Quid mirum, ſi inde & diſperſæ ſunt oues, & errauerunt in cũctis montibus, & agris: & potẽtiores quidem ab authoritate in dominium, à dominio in tyrãnidem, à iure in iniuriam, à ſceptro in virgam ferream, à Dei cultu ad impietatem, à tutela Eccleſiæ ad internitionẽ, à modo ad libidinem, à ratione ad nutum, à tributis ad importabilia onera, à pace ad bella crudelia, à ſimplicitate ad dolos, à prudẽtia ad malitiã, à liberalitate ad luxum, à parſimonia ad auaritiã, ab ornatu ad pompam, ab obedientia ad apertam rebellionem conuerſa ſunt? Vtinam non à religione ad ſuperſtitionem, à fide ad infidelitatẽ, à Chriſto ad Antichriſtum, quin à Deo ad Epicurum vel ad Pythagoram, velut prorſus vnanimes declinaſſent, dicentes in corde impio, & in ore impudico: Non eſt Deus. Neque iandiu fuit paſtor qui requireret, Patres: non fuit inquam qui requireret: quia omnes quæ ſua ſunt, quærebant: quæ Ieſu Chriſti, ne vnus quidem.

Hinc illis aliud agentibus, & in vtrãque aurem dormientibus, quos greges paſcebant, non paſcebãtur greges ab eis: Nam paruuli petierunt panẽ, & nõ erat qui illis frangeret: ſerpebat in orbe infinitum malum, creſcebat in medullis ac viſceribus noſtris, & in dies manabat latius, vt non modò

ornamenta,dignitates,præſidia ſtabilitatis & liber tatis noſtræ quandoque amitteremus,ſed cum dedecore & ignominia,quod miſerrimum & turpiſſimum eſt,ſeruiremus. Nam ceruicibus noſtris imminebant Turcæ:neq; Auſtriæ modò, & Germaniæ, ſed Italiæ, ſed Vrbi, ſed Orbi perniciē moliebantur,& ferrum flammámque:imminentes furebant audacia,ſcelus anhelabant, ſuperbi victorijs, elati triumphis,ditati ſpolijs Chriſtianorum, nō creſcebant ſuis viribus,creſcebant noſtris corruptis moribus:non tam erant hoſtes,quàm flagellum Dei: armis eorum impugnabamur, ſed peccatis noſtris expugnabamur:agebāt illi ſua feritate, ſed nos pa tiebamur noſtra iniquitate. Vtinā vel ipſi ſoli paſſi fuiſſemus, neque interim ſanctum illud admirabile nomen Chriſti Ieſu,amandum Angelis,tremendum dæmonibus,mortalibus adorandum, propter nos,quorum deſidia & flagitiū in omnem iam orbem fœdiſſimo rumore penetrauit,iocus fuiſſet & fabula perfidis Iudæis ac gētibus. Nemo veſtrum mihi quæſo ſuccenſeat Patres & fratres. Mementote quoniā meliora ſunt vulnera diligentis,quàm fraudulenta oſcula odientis.

Itaq; ne, cuius amplitudinem & gloriam extendere animus erat, illius incolumitatem & ſalutem deſerere videretur, Sanctiſſimus ille non tam ætate,quàm prudentia ſenex PAVLVS III. primæ ſedis & catholicæ & vniuerſalis Epiſcopus,poſt omnium hominum memoriam & fortiſſimus & opti mus Pontifex,quē omnium gentium linguæ celebrabunt, nulláque vnquam ætas de eius laudibus conticeſcet,optimè intelligens ſe non ſibi,ſed no-

bis, in tantis periculis, in tam grandæua ætate, in tam duris itineribus, in tam magnis anguſtijs fuiſſe magno miraculo reſeruatum: cuius ſapientia, fide, poteſtate, è tantis malis erepti, Deo quādoque ſine timore ſeruiremus: non nunc primùm, ſed ab ea die qua concuſſa in ſinum illius noſtra confugit Reſp. vt teſtaretur illum ſummo hoc pontificatu beare nos potius, quàm beari, maiora beneficia dare quàm accipere: vt doctrinæ antiquæ ſinceritatē colligeret, & ſacramētis priſtinam maieſtatē reſtitueret: vt collapſos mores Eccleſiaſticorū, Regū, Principum, & plebium reuocaret ad normam veræ pietatis & diſciplinæ: ne fortè propter malos piſces alicubi retia rumperentur: vt à quibus intus & foris oppugnamur, illos per reliquias bonorum virorū placaret: hos per Dei potentiā reprimeret, hoc eſt, vt iam cadentem Remp. noſtram cōfirmaret, vt afflictam erigeret, vt perditam recrearet, & liberaret conflagrantem & penè exuſtam: conſentiente & fauente Cæſare magno quodam & nouo Conſtantino Auguſto, & omnibus Romanorū Imperatoribus meliore ac feliciore: iam iam inquam dum ab eo domitæ Aphricæ Cæſar ſuper alta Vrbis Capitolia altior ipſe triūphos reportaret: probātibus ſummis Francorum, Romanorúmque Regibus, vt ſanguine ſic fide & pietate germanis, Frāciſco Chriſtianiſſimo, cuius gloria nō paucioribus quàm Solis ſplendor regionibus & terminis continetur, Ferdināndo qui aduerſus perpetuos Chriſti hoſtes armis & animo inuicto murus ſemper fuit & antemurale: hortante pio Portugalliæ Rege, cuius ſancto nomini, ne hic ſatis eſſe videretur, à Deo

datus

datus eſt nouus orbis : annuentibus demum, ac rogantibus omnibus catholicis Principibus, ſtatibus, ordinibus, maximo animo, fide ſincera, cõſtantia ſingulari, quæ nobis gloriam, animis lætitiam, hoſtibus dolorem afferret & gemitum: quaſi ad ſacram anchorã, quaſi ad portũ ſalutis, quaſi ad aſylum, ad domum refugij, ad arcem munitiſſimam vnde Reip. noſtræ mille propugnacula pendent, ad Sacroſanctum œcumenicum Concilium, quod collapſæ Eccleſiæ ſemper fuit & eſt ſpes vnica, more maiorum confugiendum eſſe, & prouidit & deliberauit: nullam exiſtimans tam morboſam, nullã tam vagam, nullam tam perditam & errantem ouem, quam bonus paſtor non ſanare, non reducere, non requirere cupierit. Quæ tam immemor poſteritas erit, quæ tam ingrata hiſtoria reperietur, quæ huius rei gloriam, qua nulla vnquam geſta eſt vel maior vel glorioſior, non immortalitatis memoria proſequatur? Audiantur hîc Patres inter vos voces illæ, quæ apud Chalcedona olim audiebantur: Viuat PAVLVS Sanctiſſimus, œcumenicus, apoſtolicus. En noſtis Niceam, noſtis Luccam, Buſſetum, noſtis nemora, flumina, maria, quanta fecit, quanta tulit, & patria & virtute verè Romanus PAVLVS III. vt congregaret filios ſuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas. Et quis hominum eſt tam ignarus, tam in Repub. rudis, tam nihil inquam nec de ſua, nec de communi ſalute cogitans, qui neſciat vt primùm per bellorum incendia & tumultus licuit, ſpe induciarum concepta inter orbis monarchas, Mantuæ primùm, deinde Vincentiæ, & iam altera vice

Tridenti, quod diplomata, quod cælum & terra teſtantur, ab optimo hoc Reipub. noſtræ parente & quaſi deo, indictum fuiſſe orbi generale Concilium?

Quumprimum igitur data eſt de cælis pax aurea atque auguſta, quam longius fugientem hic cælo dignus pontifex in ſpem contra ſpem ſequebatur & perſequebatur: ſancta Synodus cõſtanti ſemper retenta animo, tranſlata magna ratione, dilata dura neceſſitate, iam quarta vice ſuperiori anno indicitur, & tandem aliquando tot antea actis menſibus congregatur: & hac ipſa die omine omnium feliciſſimo dum Luna tenebras vertit in lucem: & quia Dominus propè eſt, decreſcũt noctes, creſcũt dies: his ducibus atque ſuo ipſius Sedis Apoſtolicæ nomine auctoribus, quos in hac ſancta corona eminere vides noua Hieruſalem, Ioanne Maria de Monte, cuius ſurſum & oculi & corda ad mõtem, qui Chriſtus eſt, vnde veniat auxilium nobis, perpetuò diriguntur: Marcello Politiano, qui iandudum ad vnam Chriſtianæ politiæ emendationem, cuius labefactati mores hoſtibus noſtris aditum præbuerunt: graues illas adiecit ſeueri animi cogitationes: Reginaldo Polo non tam Anglo, quàm Angelo: idipſum generale Concilium legitimè indictum, legitimè congregatũ, Spiritu ſancto aſpirãte ingredimur, aggredimur: nõ in latibulis Græciæ, non angulis Aphricæ, nõ in deſertis Arabiæ, non in finibus terræ: ſed in ampliſſimis foribus potentiſſimæ & ſemper auguſtæ Germaniæ: quæ vt virtute bellica & hominum numero, ſic religione & conſtantia fidei cæteris nationibus præſtans cla-

riſſimis

riſſimis facinoribus,quæ nec deleri obliuione,nec æternitate obſcurari poterunt:ſanè iſto Chriſtiani orbis imperio à Romanis Pontificibus tot antea ſeculis meritò donata eſt.

Iam quis nolit in huius Concilij ſocietatē,velut in equū Troianum obſide vltima iſta Tridentina vrbe cum principibus Imperij & religionis includi?Adiuro vos Tridentini ſaltus per capreas ceruóſq; camporum,antequam aſpiret dies, & inclinentur vmbræ,reſonate per concaua montium ad extrema terræ,& à ſolis ortu ad occaſum,ab Aquilone ad Meridiem,cognoſcant tēpus viſitationis ſuæ,& ſe Concilio cōciliari.Quis erit tam iniuſtus rerum æſtimator,qui non dicat,Papa lux venit in mundum? ſic dilexerūt homines magis tenebras, quàm lucem.Omnis qui malè agit,odit lucē:& nō venit ad lucem, vt non arguātur opera eius,quia mala ſunt. Quanquā nō vult Cōcilium vlciſci fratres:vult tolerare.nō venit mactare,venit ſaluare: emēdare omnes cupit,nō delere:nō erit rigiditati locus:ſi abūdauit delictū,ſuperabūdabit & gratia.Heu cur nō ades inuictiſſime Cæſar Conciliorum protector,defenſor fidei,propugnator Eccleſiæ,qui tot regna,fortunas,populos,vitam deniq; ipſam terra maríq; pro Chriſto tuo in diſcrimine obtuliſti.Adeſſes ſaltem tu Didace,& longo rerū vſu & ingenti fortunæ varietate prudentiſſime. Quanq̃ enim diuino illo iudicio ſuo in alijs rebus vtatur Cæſar,elegit te tamē vt illius perſonā ſuſtineres:magna certè in te fides,& graue tuę ſpectatæ virtutis teſtimoniū:ſed ſolo tuo nomine ac opinione Tridentinum Concilium promouere potes:

nec enim tibi vel prudentia deeſt,vel auctoritas, vel felicitas. Ab Oriente adduc ſemē Chriſti Ieſu, ab Occidēte congrega reliquias: dic Aquiloni & Auſtro,noli prohibere.piſcatores ſunt hominū Patres Concilij,piſcabuntur eos de aquis multis:venatores ſunt,venabuntur ad vitam,nō ad mortē: paſtores ſunt,animā ſuam ponent pro ouibus Domini:& ſiquam inuenerint aberrantem,imponent ſuper humeros ſuos, & conuocatis amicis dicent: Cōgratulamini,quia inuenimus ouē quæ perierat. debitores ſunt vt rationem reddant poſcentibus de ea quæ in eis eſt fide ac ſpe. Iidem ſatiſfacient omnibus Græcis,barbaris,ſapientibúſq; & inſipiētibus.Non dicent,hæc dicitis,hæc dicimus:dicēt, hæc dicit Dominus:Rationi,quam indidit:verbo, quod docuit: auctoritati Eccleſiæ,quam tradidit. Quis ſobrius rationi,quis catholicus ſcripturę,quis pacificus non cedat Eccleſiæ? Aperiātur iam portæ vrbis tuæ magnanime Princeps : die ac nocte non claudantur:ſic conſurgent tibi montes & colles,valles,turres,& occupabit ſalus muros tuos,& portas tuas laudatio:& vocabunt omnes gētes ciuitatem tuam ciuitatem domini Sion ſancti Iſrael: & ponetur in ſuperbiam ſeculorum,vt & gētes & reges ambulent in lumine ſplēdoris tui:& magno illi tuo nomini , quod iam per omnes oras longè latéque vagatur,& domicilium certum nō habet, perpetuis gratulationibus plaudāt & Alemani populi.O dilecte Deo & hominibus Madruci,in cuius vnius ditione vos olim vagè deſertos & turbulentis erroribus implicitos incomparabilis ille PAVLVS III. diuina mente & conſilio prædi-

tus,

tus, Eccleſiæ memor, ſui oblitus, per Spiritum ſanctum ad viam veritatis reuocauit.

Ad vos modò Patres à quibus & exorta eſt, mea redit oratio, non vt vos admoneam, vel excitem, qui mihi ſtudio & feruore longè præcurritis : ſed ne mea vox ſacerdotis officio defuiſſe videatur. Venimus, vidimus, vicimus Patres : & eum aditū quē humani generis hoſtis ſummis quibus potuit conatibus menſibus & annis ſuperioribus obſtruxit, Deo fauēte reſerauimus. Quanta eſt hæc gloria, quanta dignitas, quātus honor? Quid enim putamus ſit aperire fores Concilij, niſi aperire fores cæli? vt effundat ſuper nos theſaurū illum optimū fontem aquæ viuæ ſplendidum tanq̃ cryſtallum procedentem de ſede Dei & agni: vt ſimus ipſi in primis Dei docibiles, deinde per nos repleatur terra ſcientia domini velut aqua maris operiētis. Cauēdum eſt igitur, ne dum ad nos curādos Dei munere aperitur cælū, noſtra iniquitate claudatur terra: nec viuidos illos ſolius velleris imbres area infelix excipere poſſit. Aperiatur, aperiatur terra cordis noſtri Patres: & ſi hactenus oppilati fuimus fumo & ſulfure illius magnæ fornacis & putei abyſſi, iam exhalare incipiamus : & dilatatis venis tanquā ſitientes glebæ, atq; arida arua ſcindamur planctu, fletu, orationibus, ieiunijs, eleemoſynis, lachrymis: plorātes inter veſtibulū & altare, velut indigni qui accedamus ad aras, poſtquā omne malum prodire de tēplo vetus querela eſt. Nolite errare Patres, Deus nō irridetur, neq; patitur irriſores: ſed qui habitat in cælis, irridebit eos. Spiritui ſancto hodie ſacra decreuiſtis: felix principium ac

multarũ frugum multa principia. Sed ô q̃ bonum erat nobis, ſi mali nõ fuiſſemus! Si pietatem ac ſinceritatem de cordibus noſtris eijcientes, vel ficti vel immundi, ſanctum Cõcilium, cuius vel ſolo nomine in tam magnã expectationem excitatus eſt totus orbis, auſpicati nõ fuerimus: ora quidem & labia Spiritus ſanctus aperiet, vt os Caiphæ, vt os Balaam, ne erranteẽ Concilio Eccleſiam ſolã errare contingat: pro qua rogauit Chriſtus exauditus pro ſua reuerentia: & malas mentes replebit ſpiritus nequã miſſus à Domino, vt fiant nouiſſima noſtra peiora prioribus: & demũ inſultent nobis inimici noſtri, Nunc ſtent ſi poſſunt concilia veſtra: & ipſe Deus ait: Væh vobis profundi corde, qui iniſtis cõcilium, & non ex me: orditi eſtis telam, & non per ſpiritum meum: an non legiſtis, Simeon & Leui fratres vaſa iniquitatis bellantia, in concilium eorum non veniat anima mea? Et quæ ſequuntur.

Nihil in vobis ſibi vendicet odium Patres, nihil fauor vſurpet, nihil præmium euertat, nihil corrũpat munerum vel perſonæ acceptio: nihil poſſit timor vel amor potẽtiũ: abſint colligationes impietatis, conſilia vanitatis, ſupercilia contẽtionis, conuenticula malignantiũ. Cauete de lætitia iniquorum: & ſine cæde, ſine ſanguine, ſine excidio remp. noſtram ab ijs oppreſſam, ab illis deſertã, à multis proditam liberabitis. Vobis præſidia Eccleſiæ nõ deſunt: vos ne deeſſe Eccleſię videamini, prouidete. Volũtates veſtræ igne illo ardeãt diuinæ charitatis, quã Chriſtus venit mittere in terrã. Intellectus veſtri ſcrutẽtur quid ſit optimũ in primis pro Eccleſia, tũ quid expediat, quid deceat, quid liceat.

Iraſcendi

Iraſcendi vis,ſcelerũ nõ hominũ odio,pio,ſalubri, diuinóq; feruore excandeſcat: & zelus domus domini,quæ niſi noua hęc lux Dei optimi maximi,& qui poteſtate proximè ad Deũ accedit,PAVLI III. prouidẽtia oblata fuiſſet,iam ad interitũ vertebatur,illam nõ comedat modò,ſed deuoret.Poteſtas cõcupiſcibilis ſanctis deſiderijs accẽſa,& perfuſa ſpiritali gaudio,vnã illã pacẽ quæ exuperat omnẽ ſenſum,& deſideret & ſuſpiret.Dirigite pedes veſtros in viã pacis huius:meditamini in lege domini die ac nocte:ſanctificamini intus & foris,veritatẽ diligite:agite vt ſitis opere quàm ſermone potẽtiores:nihil pręcipitãter,nihil præpoſterè,imò maturè omnia & ſuo ordine fiant.nolite ſapere pluſq̃ oportet,ſed modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.ſobrietatẽ ſapite:de craſtino nihil ſoliciti ſitis.deſcendet ſuper vos & requieſcet ſpiritus domini,vt ex altis his ſubſellijs iudicãtes orbẽ,quaſi obediente Deo votis hominũ,quod nulli vnq̃ tribunali cõceſſum eſt,dignè dicere valeatis,Viſum eſt Spirituiſancto & nobis. O vox, ô tuba,ô tonitru,ad cuius ſonitũ retrorſum cadẽt inimici Chriſti,cuius iuſſa vel decreta neq; ſummis patribus cõtemnere aut detrectare licebit.Vos enim omnib⁹ Patres qui ſacroſanctæ huic œcumenicę ſynodo rebellãtes eò inſolẽtiori furore proceſſerint,vt Pauli Tertij,Caroli Quinti,Frãciſci Primi(illũ caput habet poſt Chriſtũ hæc Tridẽtina ſynodus,hos verò dexterã & ſiniſtram)iuſtam irã atq; indignationẽ quãdoq; mereantur, non inacceſſa mõtium iuga, neq; vaſtæ paludes,neq; mariũ ſinus aut fluuij immenſi eos tueri poterũt,aquilis velociores,ac leo-

nibus

nibus fortiores hoſtes Cōcilij,rebelles Spirituſſan ɛ̃ti,qui illud eſt Cōcilio,quod anima corpori,perſequētur & apprehēdent,& cōculcabūt donec deficiāt.Eia igitur Græcia mater noſtra,cui id totū debet quod habet Latina Eccleſia: Eia Hiſpania,cuius ſi nō propagatæ,at cōſeruatæ catholicę religionis perpetua gratulatio etiā à tuis hoſtibus decreta erit:Eia Gallia,cuius Chriſtianiſſimū nomē nec augeri poteſt meis laudib⁹, nec cuiuſq̃ vituperatione decreſcere:Eia Germania,quę & gladiū nūc & imperiū & ſceptrum habes,quæ acerrimos hęreſis & oīs infidelitatis hoſtes ſemper protuliſti:Eia Italia,quę eo magis in tātis rerū turbinibus ſanctę Eccleſiæ debes,quæ vt Germania rerū potitur,ſic tu illo ipſius Petri ſolio tāta gloria cęteris nationibus præſtas & antecellis:Eia oēs quotquot ſub cælo eſtis,qui Chriſtiano nomine cēſemini,quos expetiuit ſatanas vt cribraret ſicut triticū:Rogat,obſecrat,deprecatur cū ſacroſancto Cōcilio PAVLVS III.ſui oblitus,veſtri memor:venite,agnoſcite,viuite,nolite perire,recōciliamini:omnia parata ſūt, venite ad nuptias.ſiqui verò intrare erubeſcāt,vos qui potentiores eſtis,intrare compellite:ne quandoq; eis dicatur,Clauſa eſt ianua,neſcio vos,diſcedite. O Chriſte, omnes iſti cōgregati ſunt,venerūt tibi,tibi inq̃,nō ſibi:tu aſpirādo pręueniſti,adiuuando proſequere:& intercedēte beato Vigilio Tridētinę vallis tutelari,Tridētinū Cōciliū ita foue,vt omnis eius actio,quæ hodie feliciter cœpta eſt,per te quoq; & in tēpore opportuno feliciſſimè firmetur.Dixi.Vos nūc plaudite in Cōcilio iuſtorum & cōgregatione magna opera Domini.

Oratio

Oratio ad Patres in Concilio Tridentino habitá à R. P. Fratre Antonio Marinario Carmelitano, quarta dominica Aduentus.

CVm appeteret tempus illud æterno conſilio præfinitum, Reuerendiſſ. Patres, vóſque obſeruandi Eccleſiarum Præſules, vt Chriſtus humanæ ſalutis negotium aggrederetur: poſt tot pręclara de eo teſtimonia, nimirũ totius legis, omnium Prophetarum, Angelici concentus, paſtorum, ſapientum, Simeonis & Annæ, Ioannes Baptiſta Zachariæ filius in Iudæam à Deo legatus eſt, qui generis nobilitate, qui natiuitate admirabili, qui vitæ ſanctimonia, quíq; raris animi dotibus, parta apud Iudæos auctoritate, veluti lucifer ſolẽ Chriſtum præcurreret: ac Iudęorum corda, legis maieſtate plus quàm par erat prædita, ad Euangelicã fidem præpararet: ne inani legis fiducia, qua illi nimium ſibi indulgebant, fidei contemptores effecti, veræ iuſtitiæ ac ſalutis rationem, quæ non lege, ſed fide eſt, amitterent. Res hæc multo quidem altius tractanda eſſet: ſed ego veſtra fretus intelligẽtia, breuius quàm cauſa deſiderat, omnia diſſeram, ſi primùm illud precatus fuero, vt qui ſolus verba vitæ habet, & à quo bonorum omnium ſumma proficiſcitur, mihi faueat, vt munus hoc, munus inquam ſuum, apud omnium aures & corda dignè abſoluere valeam.

Poſteaquam

Poſteaquam ex vno homine peccatũ irrepſit in mundum, tantúmq; illius culpa valuit, vt vniuerſum hominũ genus, morti & tyrannidi obnoxium redderet: cæleſtis ille pater pro ſua in nos pietate ſaluti noſtræ conſulere ſtudens, vnicum è cælis filium demittere, eundémq; noſtra mortalitate indutum ad crucis ſupplicium tradere decreuit, vt qui mortalium viuæ fidei oculos in eum coniecerit, iuſtitiæ, æternæq; vitę felicitatem conſequeretur. Hæc erat vnica noſtræ ſalutis ratio, quoniam peccati regnum nullis vel hominum, vel Angelorum viribus deleri poterat. Porrò lex illa naturæ ſimilitudo quædam diuinæ legis, deſcriptio æternæ illius mentis rerum omnium principis, iuris & iniuriæ regula, humano cordi, vt lumen oculis indita, quanquã ante lapſum clara erat, cui etiam arbitrij vires congruebant, quæ ab illius ordine non retrahebantur, tamen poſt lapſum deformata eſt: acceſſit enim ei propter peccati labem, velut caligo quædam priorem detrahens claritatem, arbitriúmq; ob contrarios membrorũ impetus tyrannide peccati effrenatos ab ea deficere cœpit. Quo factum eſt, accedente aſtu ſatanæ graſſantis in humanum genus, ſtudentis in Deum contumacias augere, incitantis praua ingenia ad fingendas falſas de Deo opiniones, vt mortales ſuo ingenio, ſuíſque viribus, non modò ad Deũ nõ erigerētur, ac proueherētur, ſed quotidie magis ac magis ab illo ſe totos auerterent: in eámq; deſcenderent cordis cæcitatem, & animi impietatem, vt viliſſimis quas natura gignit rebus, diuinæ maieſtatis honorem exhiberent: peruerſum ſanè & iniquum religionis

gionis genus. Quamobrem viſum eſt diuinæ ſapientiæ, legem externis tabulis inſcriptam per Moſen tradere, quæ legem illam interioribus animi partibus iam olim fixam, peccati autem macula oblinitam, ac velut refixam explicaret, & reſtitueret, docens quales nos circa Deum, ac proximos eſſe oporteat: pronuntians item iraſci Deum contumacibus, de eiſdémque cum præſens, tum æternum ſupplicium ſumere. Mitto eam legis partem, quæ circuncifionem, ſacrificia, ciborum delectus, feſtos dies, cæteráq; præſcripta continebat, ad tẽpus inſtituta, vt eſſent Euãgelicę veritatis vmbrę, rudimenta, ac velut præludia quædam. Nam illarũ inſtitutionum propria fuit ratio. Lex itaq; illa, quæ recta agendorum ratio, morúmq; diſciplina erat, cuíq; pœnarum ac præmiorum decreta iungebantur, non externa tantùm facta, politicæ cuiuſdam ac ciuilis vitæ mores exquirebat: ſed ſpiritales motus, interiores affectiones flagitabat, hominémque ad integram obedientiæ rationẽ erga Deum prouocabat. Hanc autem abſolutam obedientiam natura hominis iã corrupta, cuius partes intet ſe diſſidebant, præſtare non poterat: quin præterea euênit, vt legis indicio proditis tot peccandi formis, vniuerſus ille libidinũ exercitus velut ad pugnam ac certamen prouocatus irritaretur, ac in omnes vires ſuas collectus, & inſtructus, ad peccandum atrocius ſollicitaret, & traheret, vt eſt humanæ cupiditatis ingenium in vetita niti, ac interdictis laceſſiri potius quàm duci. Sic res in diuerſum exijt, quando lege accedente, libidines non ſunt deuinctæ, ſed excitatæ: peccatum non defecit, ſed abundauit:

dauit: mórſq; & tyrannis maiores collegerunt vi-
res:non legis quidem vitio:quæ, vt omnes ſcimus,
ad honeſta inuitat: ſed naturæ noſtræ prauitate,
quæ rem per ſe bonam nobis in perniciem conuer-
tit. Iure igitur Paulus conferendæ iuſtitiæ vim le-
gi detrahit, aſſeuerans eos qui legis virtute ſe iu-
ſtos eſſe prædicant, fidem exinanire, promiſſiones
delere, Chriſti beneficium abnegare. Non enim ea
eſt legis perfectio, vt ad pellenda quæcunq; pro-
hibet, & perficienda quæcunq; iubet, firmum ad-
hibeat præſidium: neq; à morte liberat: neq; à ty-
rannide redimit: neq; cor innouat: neq; libidines
deuincit, neq; extinguit proprij amoris ardorem,
neq; accendit charitatis ignem, neq; frangit ſata-
næ tela, neq; occultas mundi fraudes reijcit. Abſit,
vt quę Chriſti ſunt, legi adſcribamus, & legem ex-
tollentes Chriſtum deprimamus. Nam etſi lex ad
bona opera multos attraxit, eos tamen Deo iuſtos
non reddidit: quippe quos aut cõmodorum ratio,
aut humanæ gloriæ aura, aut ſuppliciorum formi-
do, aut ignominię fuga, aut alius quiuis prȩter Dei
gloriæ propoſitum, aduentitius pulſus ad eam obe
dientiæ formam adegit, vt externos membrorum
motus legis mandato ſubijcerent, interim tamen
manerẽt in eis interiores illi, quos ſola Chriſti gra-
tia mũdos reddere poteſt, immundi affectus. Ho-
minis itaq; priori tantũ carnis natiuitate, ac cũctis
prȩter Dei gratiã adhærentibus ei prȩſidijs freti,
quacunq; ratione prodierint bona opera, apud mor
tales fortè comperient iuſtitiæ locũ: at apud Deũ
nimirũ qui ad ipſum operũ fontẽ, nempe cor mun
dum inſpicit, iuſtitiæ laudem fruſtra ſibi vendica-
bunt

bunt,quādoquidē ſine Chriſti gratia omne cor immundū eſt.ideóq; omne opus bonum ab eo procedens,velut eius immunditiē olens ac ſpirans,Deo immundū eſt:etſi nullis ſempiternis,aut præſentibus ſupplicijs,quinimò tēporalibus præmijs, non dicam æternis,dignum eſſe poteſt. At verò accedente diuino afflatu,per quem cor mundum creatur in homine, viua fide in Chriſtum erectus homo,nulla vel cōmodorum, vel gloriæ expectatione:nulla vel ſuppliciorum,vel ignominiæ formidine: nulla deniq; externa mundi impulſione actus, ſed Dei gloriam in primis ſpectans, legis mandata vltro abſoluit,ea alioqui ſi nunquā tradita fuiſſent abſoluturus. Eius enim menti noua quædam fidei, ſpiritus, ac vitæ lex indita eſt, quæ peccata omnia deſtruit,verius q̄ prohibet:bona omnia procreat,verius quàm pręcipit.Quæ proculdubio Paulo legis opera non ſunt. cur enim legis opera vocabis, quæ lex non effecit: & quæ quanuis à lege præcipiantur,nihilo ſecius non præcepta efficerentur? Qui his operibus fretus eſt, verè apud Deum iuſtus eſt. His enim iuſtitiæ rationem ſcriptura nō detrahit.Prodeūt enim à fide,ac arbitrio fide pręditο.Fides igitur non lex,fides inquam non nuda, ſoláve,quæ Iacobo mortua dicitur,ſed animo concepta, arbitrio recepta, ad vſum ſanctorum operū admiſſa,quæ Paulo per dilectionē operans, Patribus viua eſt,veram iuſtitiam parit. Proinde nemo exiſtimet inanem fuiſſe legis vſum, etſi veram iuſtitiam nō contulit.Et vt taceam non mediocrem illam ex lege vtilitatem, quæ in publica pace, ac tranquillitate ſita eſt,ob quam rem & magiſtratus

humano

humano generi Deus præfecit: in hoc certè pro-
fuit lex, quòd per eam cognitū eſt peccatum. quæ
res ad exquirendam & capeſſendam iuſtitiam non-
nullus eſt gradus. Multum enim promouit ad vitæ
puritatem, qui ſuam impuritatē agnouit. Fit ſani-
tati vicinus, qui ſuum cognoſcit morbum. Exoptat
libertatem, qui ſuæ ſeruitutis miſeriam cernit. Ex-
petit lucem, qui ſe tenebris obductum eſſe depre-
hendit. Tum adepta iuſtitia, tanti beneficij magni-
tudinem & clarius intelligimus, & gratius ſerua-
mus. Quo magis enim lege oſtenſum eſt eminens
ac ſæuiens peccatum, eo magis Chriſti à peccato
redimentis clementia, & virtus elucet. Itaque dul-
cior fit vita, quæ morti ſuccedit: iucūdior lux, quæ
ſequitur tenebras: pretioſior libertas, quæ poſt ſer-
uitutem recipitur: delectabilior ſanitas, cui cedit
infirmitas: felicitas ſuauior, quæ poſt miſerias exo-
ritur. Propterea negat Apoſtolus eū ſub lege eſſe,
quem Chriſti gratia redemit. Etenim quemadmo-
dum puero adhibetur pædagogus, qui tantiſper
eum inſtituat, ac virga coerceat, donec adultus
ad honeſta feratur, tum enim ille pædagogo im-
perat, omniúmque virtutum honeſtatē & decus, nō
pædagogi impulſione, ſed propria animi magnitu-
dine ac moderatione conſeruat, ac ad heroicum
quendam laudis ordinem, quem nec oſtendiſſet
pædagogus, ſeſe erigit & prouehit: ſic propemo-
dum homini data eſt lex, donec euangelica fide
fuerit renouatus. Accedens enim illa eum à legis
imperio liberat, non vt illius præſcripta impune
tranſgredi valeat, ſed vt ea ex corde abſoluat,
Chriſti gratia non legis ratione ductus: quinetiam
ſupra

ſupra legis mādata, multa Deo gratiſſima pro Dei gloria abſoluat. Hæc eſt patres ampliſſ. Euangelica illa libertas, quam nōnulli, ô cœnum, ô labes, ad carnis licentiam, & morum corruptelam accōmodant, & ceu turpitudinū velamen, ac omnium vitiorum prætextum magno verborum lenocinio ſimplicioribus animis ad frangenda Satanę tela inexercitatis proponunt. Et vtinam non feciſſent, vt illi eam peccandi occaſionem velut vitæ ducem ſibi præfixerint, vota, cælibatum, ſacras preces, ieiunia, Eccleſiæ inſtitutiones contemnentes: cum hæc omnia quæ ipſi contemnunt (Chriſte, quando hos vindicabis, & euelles errores?) adeò Euangelicæ libertati non aduerſantur, vt ſint eius digni fructus, ſolatia, delitiæ, atq; fomenta. Felices qui hac Euangelica libertate freti, velut ſponſa ſponſo Chriſto iuncti: velut filij clementiſſimo patri Deo redditi: velut diſcipuli prudentiſſimo doctori Spirituiſancto traditi: Chriſti amore flagrāt, à quo viciſſim ſumma charitate complectuntur: Deo honorem exhibent, à quo tuendi alendíq; ſuſcipiuntur: Spirituſſancti monita, & inſtitutiones tenent, à quo ad rectam vitæ rationem diriguntur, atque formantur: vt omnium actionum ſuarum ſcopus ſit, non humani decoris ratio, quam lex naturæ exigit: neque pœnarum, aut præmiorum propoſitum, quod ex lege ſcripta eſt: ſed Dei gloria, pro qua prōpti ſint omnia cōmoda ex corde contemnere, omnia ſupplicia libēter ſuſtinere, omnem humanæ gloriæ rationem ſponte reijcere, omnia opprobria ſine vlla recuſatione ſubire, deniq; amicos, fratres, parentes, ſeipſum vſque, ac patriam abnegare, &

odio habere. Quàm grauiter errant, qui Patres ante Chriſti aduentum Domino ſeruientes, ſub lege naturæ aut Moſis fuiſſe, earúmque legum virtute, ſe Deo iuſtos exhibuiſſe contendunt! Fuerunt & ipſi fidei ratione ab earum legum imperio redempti, qui Dei gloriam ad quam fide dirigebantur, omnium cogitationum atque actionũ ſuarum regulam tenebant. Vnica enim iam inde ab initio mundi vſque in finem parata eſt via ſalutis, per fidem in Chriſtum, etſi diuerſa diuerſis temporibus inſtituta fuerunt fidei ſymbola. Nec minus errant, qui neminem Chriſtiani nomen profitentem, ſub lege carnis, aut naturæ, aut Moſis eſſe prędicant, Velim Chriſtiani omnes Chriſti beneficiũ agnoſcerent, Chriſtiana libertate fruerentur, præclaram ac glorioſam Eccleſiæ conditionem ſpectaremus. At ſi mihi oſtendes ex eis raptorem, ſacrilegum: Neronis, aut Pharaonis ſimilem: ſub lege carnis eum eſſe contendam. Si liberalem, continentem, vel Catonis, aut Scipionis præſtantem virtutes, humani decoris ſpectatorem: legis naturæ partum agnoſcam. Si orantem, ieiunãtem, eleemoſynas erogantem, phariſæorum more ad commoda inſpicientem: legis Moſaicę ſeruum videbo. Si humilem, patiẽtem, Abelis aut Abrahæ obedientiam referentem, Dei gloriam ſpectantem: fidei germen glorioſum venerabor, cui ſubiectæ adiacent omnes leges. Aliud enim eſt legem habere, aliud ſub lege eſſe, aliud legem abſoluere. Plures vni leges aderunt, ſed vna dominabitur, & dux erit operum. Et quoniam finibus menſurantur opera, fit, vt diuerſarum legum ſimiles, quæ ſunt

in hac

in hac luce oculis hominum actiones, Deo fines ſpectanti longè diſſimiles ſint. Cæterùm, vt redeã Patres amplıſſ. vnde initium ſumpſit oratio noſtra, quanuis antequam veniſſet Chriſtus, tot patres fidei virtute à Deo gratiam iniſſent, tamen maiores noſtri à Chriſti aduentu fidei & gratiæ tempus deſcripſerunt, legum auſpicijs tempora præterita tribuentes: nimirum, quia Euangelium fidei & gratiæ denuntiatio, quod prius apud paucos Iudæos, nec ſatis quidem apertè audiebatur: poſt Chriſti aduentum vbiq; locorum ac gentium in hominum ore, oculis, auribus, manibúſque tractatum eſt. Et quoniam nihil præteritum eſt argumẽtorum, quæ tantę rei hominis captum longè ſuperanti, fidei locum apud homines præpararent: commodum, ac ſuo tempore Ioannes Baptiſta dilectus Chriſti pręcurſor, ac legis & Euangelij velut confinium, prodijt ex eremo, vbi à puero vitæ auſteritate Heliam retulerat, quo eundem ſpiritu & virtute referret, cum Tiberius Cæſar annum iam x v. rerum ſumma potiretur, Iudæorum regnum temporibus illis in quatuor alienigenas adminiſtratores, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Liſaniam diſtractũ erat: vt quemadmodum erat in oraculis, Meſſiam adeſſe ſignificaretur. Ipſa autem ſacerdotij maieſtas, velut in proximo abroganda, penes duos ſacrilegos Annam, & Caipham, mercenaria & vaga erat. Rebus itaque tum regni, tum religionis Iudæorum ſic diſſectis: Ioannes in eam quæ Iordani adhæret regionem ſeſe contulit: omnes qui ad eum veniebant, ad delictorum confeſſionem adhortabatur, eoſdémque baptizabat, interim do-

cens ſe aqua corpora lauare,at Ieſum fore vnicum ſalutis auctorem,cuius cæleſti virtute corda eſſent ſanctificanda,ac omnibus in eum credentibus gra tis iuſtitia conferenda: Phariſæos , ac Sadducæos, quos fucata illa legis opera tanquam iuſtos, ingenuóſq; Abrahę filios,ac Deo gratioſos efferebant, prorſus iniuſtos,viperarum progeniem,Deóque odioſos eſſe declarauit.Non enim,vt par erat,Abra ham viua fide referebant.Propria benefacta,quod arrogantiæ erat:aliorum peccata,quod erat liuoris & malitiæ,cõmemorabant:& toto(vt aiunt) cælo errantes,à lege,quæ diuinum furorem erat illis miniſtratura , iuſtitiæ ac ſalutis rationẽ expectabant, quinimò ſe adeptos eſſe gloriabantur.Hanc vnam iuſtitiæ & ſalutis viam Ioannes omnibus oſtendebat,vt ex corde reſipiſcentes, legis fiduciam arcerent,ſeſe deijcerent, ac impuros eſſe confiterẽtur: & in Ieſum Chriſtum mortis & peccati deſtructo rem,iuſtitiæ & vitæ reſtitutorem crederent. Hæc autem fortuitò non agebantur, quæ Eſaias multis retro ſeculis vaticinatus eſt : Vox, ait, in deſerto, parate viam domini,rectas facite ſemitas eius.Nõ erat Ioannes verbum per quod facta ſunt omnia: ſed vox , quæ verbum illud noſtra mortalitate indutum explicabat. Non erat Dei virtus,hominum corda occultè ſanctificans : ſed vox, quæ in hominum auribus recipiebatur,vt ad ſanitatem illi corda præpararent.Non erat lux,mentiũ tenebras expellens:ſed vox,quæ dormientes excitabat, vt ad exortam lucem ſeſe conferrent. Non erat ornatiſſimus ille ſpõſus,& rex Eccleſiæ:ſed vox,quę cunctos inuitabat,vt venienti ſponſo & regi occurrerent

rent

rent. Non erat mediator Dei & hominum : ſed vox mediatorem præcurrens, vt audiant exules adeſſe per quem irato Deo gratis recõciliari poſſent. O vocem, prophetarum vocibus prænuntiatam : ô vocem Angelica voce ſub ipſis ſacrorum myſterijs commendatam: ô vocem deniq; Chriſti voce omnibus ex muliere natis præpoſitam. Clamabat, Exhibete cor veſtrum Deo, cogitationes, affectionéſque veſtras in eum dirigite. Iam enim tẽpus appetit, vt Euangelica doctrina innouetur orbis: quamobrem pauperes humiles, legis fiducia ac philoſophiæ ratione deſtituti, mundóque abiecti, qui Eſaiæ valles ſunt, cæleſti ſapientia cæleſtibúſque donis replebuntur. Contrà elati maieſtate legis, aut humanæ ſapientiæ ſupercilio, mundóque montes & colles admirabiles, prorſus impij & inſignes ſtulti declarabuntur. Et qui ad execranda facinora prauo corde nunc prolabuntur, fide erecti ad veram felicitatis viam dirigentur: fiéntque facilia, ac ſuauia legis mandata, quibus nunc videntur aſpera, & impoſſibilia : vt volentes ac gaudentes verè abſoluant, quæ nunc lege acti abſoluere fingunt. Hanc felicitatem nemo conferre poteſt, niſi Ieſus. Conferet autem omnibus, qui viuæ fidei oculos in eũ coniecerint. Corporis oculis eum conſpicere, eſt tanquam felicitatis pars, modò adſit fidei intuitus: ſin ſecus, maioris infelicitatis erit occaſio. Fidei conſpectus omnibus ex æquo prodeſt. Qui in eum crediderit, Dei beneficio ſeruabitur. Qui ab eo fidei oculos auerterit, ſuijpſius vitio peribit. Iam verò Patres ampliſſ. vt inſtitutæ orationis exitum expediam,

fuit iam olim Eſaiæ oraculum abſolutum : totus orbis Dei ſalutare vidit, & Euangelica doctrina innouatus, viam Domino parauit,& ſemitas eius rectas effecit: aſpera ad æquitatem,praua ad lenitatem verſa fuere. Tot enim hominum millia relictis patrijs legibus,abiecta humanæ ſapientiæ ratione,pulſis diuitiarũ ac voluptatum ſtudijs, ſpretis cæremonijs, ac ritibus, quibus ab incunabulis aſſueuerant:abnegatis,& repudiatis Dijs,quos tot templis, ſacrificijs,feſtis diebus, magna religione colebant, ad Ieſu nomen genua ſubmiſere. Ieſu nomen,gentes omnes ore, corde, pietate, ſanguine,veneratæ ſunt:& ex tanta morum, inſtitutorũ, deorum diſcordia,concordes factæ,in vnicã Chriſti religionem, vnicam ſacramentorum rationem, vnicam Dei gloriam conuenere. nec potuit ſatan obſiſtere per Philoſophos omni ſcientiarũ ratione pollentes:per Iudæos religionis Moſaicæ prætextu aduerſantes : per Rhetores eloquentiæ viribus admirabiles:per Sophiſtas diſputandi ſubtilitate pertinaces : per Cæſares omni tormentorum genere ſæuientes:quin cæleſtis illa doctrina, cunctas totius orbis regiones inuaderet,perſuaderet, vinceret,poſſideret.Interim bonorũ direptiones, edicta, tribunalia, confiſcationes, proſcriptiones, exilia, carceres, virgæ, ſecures, beſtiæ, cruces, ignes,mortes,in rem Euangelij & fidei profectum erant. Nunc verò (nos miſeros, in quam deſcendimus confuſionem! in quas Dei iras incidimus!) in Europæ anguſtijs arctata eſt Eccleſia: & Chriſtus cõtemptui habetur,vbi olim ſummo habebatur honori. Et ne antiquus ille aduerſarius vel ex

vna parte inſidias nõ paret,ſurrexerunt domeſtici hoſtes, graſſantes in reliquam hanc Eccleſiam ad angulum coactam,odio & armis infidelium expoſitam:aliqui paſtores dormientes,vel mercenariorum(ne quid grauius dicam) vices gerentes:nonnulli principes in tyrannidem & bellorum furorem verſi, quorum ambitioni nullus eſt terminus: multi doctores ore quidem piè docentes,at operibus impiè dedocentes: plerique perfectionis vitæ rationem profitentes, at ſcandalis cuncta perturbantes: tot omnium generum, ætatum, ordinum, viri ac mulieres, ethnicorum ac turcarum potius quàm Chriſtianorum vitam referentes: denique, quod omnium eſt pernicioſiſſimum,tot miniſtri ſatanæ in angelos lucis tranſfigurati,qui leges,maiorum inſtituta,patrum ſententias probatas,Chriſtiani populi conſuetudines, qui ſacramenta,ſanctorum honores, & quid non ſanctum? contemnunt,reijciunt,execrantur. Interim exercitatione ſcripturarum, quas pro ingenio ac libidine potius lacerant: eloquentiæ lenocinio, linguarum eruditione freti,veterem Eccleſiam,Apoſtolicam ipſi dicunt: at re vera carnalẽ veteris Adæ filiam, ſatanǽque ſponſam, gloriantur ſe velle reſtituere, ac procurare viæ & ſemitarum Domini ornatum, hoc eſt(vt euẽtus oſtendunt)Chriſtianã Rempub. perturbare,turpitudinum licentiam cunctis facere. O Eccleſia, ô fides,ſiccine in amarum vobis verterunt omnia?ſiccine vos oppugnant,qui propugnare debent?Itáne Euangelium,& ſcripturæ,quibus olim viciſtis orbem,conculcaſtis idola,profligaſtis errores,deſtruxiſtis vitia,erexiſtis Chriſti gloriam:

 nunc

nunc in vos ſcutum,tela,arma, facta ſunt, quibus ex hoc angulo eijciamini? An vos tot procellis, fluctibus,tempeſtatibus periclitantes ita deſtituet Ieſus,vt nulla ſit aurora,in qua veniens dicat vento,Quieſce,& mari,Tace? Sed iam videre videor Ieſum ſuper aquas ambulantem , eundémque audire dicentem : Confidite , ego ſum , nolite timere : poſtquam vos Patres eccleſiaſtica dignitate præminentes,omníque doctrinæ genere inſignes, vos mundi lumina & decora , volente ac diſponente Deo , in præclaram hanc vrbem ſingulari PAVLI III. Pont. Max. & Caroli V. Cæſaris inuictiſſimi,tum prouidētia,tum auctoritate conueniſtis. In tot enim támque grauibus opinionū diſſidijs , quibus nunc omnia miſcentur : in moribus ſeculi adeò corruptis, quibus Eccleſiæ facies dehoneſtatur:in tam diutinis bellorum tempeſtatibus,quibus & ſuo ipſius, & alieno gladio Chriſtianus orbis eſt oppreſſus & afflictus:vnde expectare poſſumus , vel veritatis lucem , vel morum formam,vel firmæ pacis ſerenitatem, niſi ex hoc veſtro conſeſſu:vbi Chriſtus adeſt corda veſtra afflaturus , & ad cuncta quæ agenda ſunt directurus? Hoc anno XV. quo Carolus V. coronatum agit Imperatorem:quemadmodum olim in Ioanne fuit , veſtra opera fauente Domino Eſaiæ oraculum languens , & penè emortuum , ſua nempe veritate deſtitutum abſoluetur, vt parata ſit Domino via , eccleſiaſticis ordinibus ad veram ſuæ functionis nornam redactis,vt ſemitæ eius rectæ fiant : Principibus in firmam concordiæ rationem iunctis, vt aſpera ad æquitatem , praua ad lenitatem

tem vertantur: populo ad ſtudium veræ pietatis compoſito. Quamobrem vbique exaltetur Chriſtus, omnes eum confiteantur ore, diligant corde, referant moribus & pietate. Quo in loco res Chriſtianorum ſint, videtis. fides eſt extincta: charitas friget: virtutes contemnuntur: timor Dei exulat: ſacramenta conculcantur: Sancti malè audiunt: euangelica libertas turpitudinum eſt prætextus: & quaſi in peccata conſpirant omnes. Ad vos itaque ſpectat tot Eccleſiæ neceſſitatibus, periculis, calamitatibus, ruinis occurrere: quam ob rem huc conueniſtis. Te autem inuocamus Ieſu Chriſte fili Dei viui, qui orans pro Eccleſia dixiſti: Pater, ſanctifica eos in veritate: qui pollicitus es eam aduerſus ſatanæ vires ſeruaturum eſſe, ac in medio vel duorum in tuo nomine conuenientium te adfuturum eſſe. Et precamur, vt Eccleſiam tuam ſanctifices, vt patribus in tuo nomine congregatis, ſpiritum tuum impartias, vt Principibus mentem des bonam, ne ad ſuam vtilitatem cauſas religionis inflectere procurent. Obliuiſcere Domine iniquitatum noſtrarum, & memor eſto miſerationum tuarum. non enim in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces noſtras ante faciē tuam: ſed in miſerationibus tuis multis. Exaudi domine: placare domine: attende, & fac propter nomen ſanctum tuum, quod inuocatum eſt ſuper populum tuum: ne fortè dicant gentes, vbi eſt Deus eorum? Vos autem per Chriſtum obſecro, obteſtórque Patres ampliſſ. vt ea concordibus animis ſpectetis, quæ digna ſunt pietate, profeſſionéque veſtra. In Ieſu nomine conueniſtis, ad Ieſu

gloriam

gloriam omnibus poſthabitis inſpicite: ſin ſecus, fruſtra vel ſex millia conuenietis. Nihil in vobis deſiderari permittatis, ſiue ad dicendi libertatem, ſiue ad patientiam laborum, ſiue ad ſedulitatem officiorum. Orationibus, ieiunijs, pijs operibus vacantes, conſentientibus paritérque ardentibus votis, corda veſtra dignum præparate templum, vbi Spiritus domini ſedeat, qui per vos in ſeſſionibus loquatur. Nemo ad ingenij oſtentationem, opinionem ſuam mordicus defendere gaudeat. Nemo procuret contentionum voces: ego Pauli, ego Apollo, ego Cephæ. Nemo metu hominũ Deum contemnat. Nemo propriæ gloriæ ſtudio ductus, Chriſti gloriam obſcuret. Nemo aliorum monita, ſed nec Principum mandata tenens, Spirituſſancti conſilia reijciat. Sic enim coram hominibus, in primis autem coram Deo officium veſtrum probè vendicabitis. Dixi.

Oratio habita à R. P. Fratre Ambroſio Catharino Polito Senenſi ordi. prædicatorum in ſecũda ſeſſione Synodi Tridentinæ. IIII. Februarij M. D. XLVI.

PRæcelſa loci huius auctoritas, Patres ampliſſimi, iam nunc dicere incipientem, profectò maiore me timore ac trepidatione corriperet, niſi huic auctoritati exaduerſo veſtram opponerem auctoritatem, cuius iuſſu atque hortatu, non mea ſponte, hunc ipſum ego hodie conſcendi locum: tum iſta veſtri vultus plurimũ reuerenda maieſtas, omnem, quantacunqꝫ mihi adeſſet, dicendi facultatem præriperet, niſi rurſus eiuſdem vultus veſtri ſumma gratia, ac benigna ſerenitas, quã his meis oculis mihi videor intueri, me ad dicendum etiam vehementius incitaret: deniqꝫ ſola cogitatio excellentiſſimæ eruditionis, ac doctrinæ, qua tam ſelectam ex vniuerſo terrarum orbe ſynodum præfulgere conſpicio, hærentem faucibus contineret ſermonem, niſi vota precéſqꝫ meas ad illum conuerterem, atqꝫ in eo fiderẽ, quẽ nouimus & os mutorum aperuiſſe, & linguas infantium feciſſe diſertas. Verùm ne ſine gradu ego ille miſer homunculus & peccator ad thronum tãtæ maieſtatis accedam, adibo illam quã ipſe nobis inſtituit & aduocatam piam, & ſedulam precatricẽ. fauete votis.

O ſummè gratioſa, & vna inter mulieres ſingulariter benedicta, Maria virgo, quæ vt primogenita

filia,

filia,vt primaria ſponſa,vt fideliſſima ſocia,deniq; mater chariſſima, ante omnes felices animos & beatos ſpiritus propè tuo Emmanueli aſſiſtis,Aue, & impetra mihi hodie eloquium viuum,eloquium feruens,& efficax,nõ in comptis humanæ eloquẽtiæ verbis,ſed in oſtẽſione ſpiritus,& virtutis:quo auditorum corda magis ac magis ad opus Dei inœptum feliciter peragendum inflammẽ, in eius gloriam,& noſtram totiúſque Chriſtiani gregis lætitiam perpetuam & ſalutem.Amen.

Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti,Pater miſericordiarũ,& Deus totius conſolationis,qui conſolatur nos in omni deſolatione noſtra. nam quod à cunctis bonis tanto tempore eſt deſideratum,& tantopere efflagitatum, & expectatum: ecce nunc ego magno cum animi mei gaudio his meis oculis circunſpecto,te,videlicet, Synodum venerandam œcumenicam,non ſolummodo indictam, non ſolummodo collectam,verũ etiã iam oſtio in nomine Domini patefacto confidenter ingreſſam in ſancta,vt æternæ noſtræ redẽptionis obſcuratas ab impijs veritates,ibi aſpicias,nobis decernas,atq; populo patefacias. Verè gaudeo Patres optimi, quia miſericordia & manus Domini fecit hoc.& ideo vehementer cupio, vt hoc meum gaudium, quod commune eſt piorũ omnium,de ſpe magis quàm de re conceptum,veſtra opera nobis perficiatis:vt ego ſeniculus huius mei tam diuturni deſiderij compos factus,aliquando poſſim canere canticum cum ſene illo iuſto,de quo nudiuſtertius audiſtis, quòd reſponſum acceperat à Spirituſancto,nõ viſurum ſe mortẽ donec

videret

videret Chriſtũ Domini.vidit, & gauiſus eſt.neq; ſolùm vidit, verùm etiam ſuis in vlnis eum geſtare meruit,qui portat omnia verbo virtũtis ſuæ: & lætabundus in eum canticum erumpere, Nunc dimittis ſeruum tuũ domine ſecundum verbũ tuum in pace, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum: & quod excurrit. Hoc autem ego, vt verum fatear, nondum poſſum, donec quod nunc in floribus video,detur mihi ſpectare & carpere in ipſis fructibus. Interim verò abſque metu multo, ac ſolicitudine multa eſſe non poſſum: metuo enim multum ab ingenio Satanæ,quia Satanas eſt, hoc eſt bonis omnibus incœptis aduerſans, tantóque magis aduerſans,quanto diuiniora, & ad plurimorum ſalutem magis nouerit attinere. Qui enim paradiſum Dei conturbauit in cælis draco ille rufus, ibíque ſchiſma condidit tam inſigne: & de alio paradiſo parentes noſtros tantis ornatos donis exterminauit,proſternens,vulnerans, & expolians: & ipſum Dominum in deſerto nõ eſt veritus adoriri: puto, quòd neque tibi parcet, neque veſtram verebitur ſanctitatem:imò niſi aſſumatis armaturã Dei, ſcutum fidei,thoracem iuſtitiæ,& galeam,ſpem ſalutis,ſtrictum ſpiritus teneatis enſem,vigiles,promptíque ad feriendum, cæſim punctímque, ad dextram & ſiniſtram, profectò inſano illius furori, & incomparabili calliditati non reſiſtetis. Eſt igitur verbum Domini monentis vos in Petro,& dicentis: Simon,Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Hoc enim totum ad te pertine-

pertinere,ô Synode ſacroſancta, non dubito: tu enim iuxta ſpiritus intellectum Petrus es, quia qui Petri claues obtinet,in te includitur,caput tuum. Caue igitur à cribratore. conſidera quòd Apoſtolicum ſenatum aggreſſus, vnum ſaltem de duodecim cribrando lucratus eſt. Cribrum eſt corpus illud Domini ſanctiſſimum,flagris cæſum, & clauis & lancea perforatũ.Corpus illud ſignificat Eccleſiam,quæ caput habet vnum dominum Ieſum, cuius vices in terris gerit PAVLVS huius nominis III.Qui non eſt ſub capite,non eſt in corpore.qui vicarium ſpernit,ſpernit & dominum. qui cũ hoc non congregat, diſpergit. qui ab hoc ſegregatur, de cribro decidit,& iam non eſt Chriſti, ſed Satanæ.Sic igitur vnuſquiſque ſe cõponat in cribro,vt quauis diaboli concuſſione nõ excidat. Quod erit, ſi vnũ in Chriſto dicamus omnes,& non ſint in nobis ſchiſmata. Dicet hæreticus, Adularis papiſta: dicet calumnioſus,Aucuparis Catharine:clamabit autem Ambroſius Cath. teſte Deo, non adulor ô hæretice, nõ aucupor ô amice, ſed verba exploratiſſimæ & cõpertiſſimę veritatis pronuntio:& eius veritatis,quam qui non aſſerat,fruſtra falſóque de Chriſtiano nomine gloriatur.Sed ad rem.

Habetis ergo in exẽplum & typum veſtrum Petrum,primò quidẽ auerſum & negantem,vt diſcatis cauere:tum eundẽ conuerſum & confitentẽ, vt diſcatis fortiter agere,& ſapiẽter.Cõſideremus ergo primũ,qua de cauſa vir ille tam cõmendatæ fidei, & qui paulo antè tam pertinax & ſecurus aiebat:Et ſi oportuerit me mori tecũ,non te negabo: mox ad vnius ancillulæ voculam trepidãs tam diſertè

ſertè negat:vt illi bene cõueniret, Hui victus vno verbo tam citò? Et paulo pòſt ab alia interpellatus ancilla, etiã periuriũ cum negatione coniungit: & tertiò ab homine turbulẽti vultus perterrefactus, etiam deteſtando anathemate ſeipſum ferit. Vnde igitur tanta imbecillitas, quæſo, & inconſtantia? Quis neſciat, quòd ab illa nimia de ſemetipſo cõfidentia? Diſcamus igitur in primis timorem cautum, & non malè tutam ſecuritatem: id eſt, nõ eſſe confidentes in nobis, quaſi in nobis: dicente Domino: Sine me nihil poteſtis facere: ſed eſſe animoſi in illo qui dixit, Ego dabo vobis os, & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes aduerſarij veſtri. Nolite putare res arduas, & adeò præclaras & ſalutares effici poſſe, abſque oppugnatione, & diſcrimine magno per malignum. Credite nõ deeſſe illi ancillas in atrio fortiſſimas, & promptiſſimas ad debellandum. Video quòd taciti quæritis intra vos, quaſnam ego dicam ancillas. audite. Eſt quidem ancilla prior valde fortis, & audax: neque longè abeſt ab vnoquoque noſtrum. & ne vos morer diutius: ancilla hæc eſt vnicuique caro ſua, quę in atrio pontificis verſans, hoc eſt terrenis bonis, & cõmoditatibus vitæ huius incumbens, etiam Petrum ibi ſecum morantẽ poteſt adigere ad negandum. Non enim aſcẽdit illa ſuperius, vt legẽ Domini contẽpletur, & probet vtiliora: neq; enim poteſt: cuius prudẽtia inimica eſt Deo, & aſſiduè contra ſpiritũ militat (atq; vtinã non ſæpenumero cũ victoria) cui potius ancillari debebat. Hæc ſtolida eſt, & ſolũmodo quod eſt ante pedes aſpiciẽs, nouiſſima, & quæ alterius vitæ ſunt, non conſiderat.

Quare

Quare ad omne opus bonũ inuenitur ignaua,queꝛrula,garrula,cõtumax:eſt item loquax,procax, temeraria, auida, popularis, & noxiæ libertatis: odit luctũ, horret ieiunia, eſurie murmurat, ſolicitatur de craſtino, vigilias non niſi ad ludos & laſciuias tolerat,orationes faſtidit:ad turpiloquia, ſcurrilia, vana,impudica, gerit aures patulas & erectas: ad ſeria verò, & ad verbũ Dei, laudéſque diuinas, penitus obturatas & graues. Deniq; in omnibus quæ ſunt ſpiritus & pietatis, ſemper importuna interſtrepit, ac permoleſta. Hæc iſtis nouarum ſectarũ auctoribus, & facibus orbis terræ,magna ac penè cũcta ſubminiſtrauit fomẽta. Quã ob rem ſummopere ab illa cauendũ eſt nobis,vtpote impudente, petulante,pellice,ac malè præcincta:contra quam Dominus ait:Sint lumbi veſtri præcincti,& lucernæ ardentes in manibus veſtris: & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs. Attendite ne grauentur corda veſtra crapula,& ebrietate: & veniat ſuper vos repẽtina calamitas. Vigilate itaque,orate,caſtigate ancillam, redigite in ſeruitutẽ: ne qui alijs prædicare debetis,ipſi reprobi inueniamini. Hactenus de ancilla priore.

Subſequitur hanc alia ancilla, neque minus metuẽda,quippe quæ multos captiuos teneat, qui tamen de priore triũphant. Nam quanto celſior animus eſt,tanto (ni valde caueat) ab iſta fortius detinetur. Hæc verò vt explicemus,eſt humanæ gloriæ cupiditas, & ambitio, quæ ancillatur hominibus. Hæc igitur quos ſibi ſubigit, ſeruos hominũ facit, vt propterea non liberè veritatem cõfiteantur.

tur.propter quod ſcriptum eſt: Multi ex principi-bus crediderunt in eū, ſed non confitebantur, quia dilexerunt gloriam hominum magis, quàm glo-riam Dei. Hæc mater eſt omnium hæreticorum, & alumna. nam inflata de magiſterio præſumpto, neſcit audire, tacere, diſcere: geſtit autem docere ſemper & loqui. Hæc in tergi mantica ſuos, ne vi-deat, recondit errores: in ea verò quæ eſt à fron-te, rimatur alienos. Hæc ſemel emiſſum verbū re-uocari non ſinit. non enim didicit à Sapiente: Pro anima tua non erubeſcas dicere verum: Eſt enim pudor adducens peccatum, & eſt pudor adducens gratiam, & gloriā. Ac ſi dixerit, Pudet erraſſe, non pudeat errorem agnitum confiteri, & emendare. Hic eſt enim bonus ille pudor, qui tibi gratiam pa riet, & gloriam. Nam labi, errare, neſcire, & decipi, humanum eſt malum, & dignum venia: in agnito verò errore velle præ pudore perſiſtere, non iam humanum, ſed ſatanicum eſt, & inexpiabile. quo fit, vt qui ſe hominem eſſe fateri erubeſcit, ſuo me-rito euadit in ſatanā, & diabolum. Quocirca qui-cunque aliquid ſcripſimus, vel ſentimus, quod re-ctè ab alio reprehendatur, cedamus veritati, & cū gratiarum actione ſuſcipiamus admonentem, de-putantes lucro nō paruo ab erroribus liberari. Su-per omnia autem ſanctæ Synodi ſententijs nemo reſiſtat. qui verò ſecus, nouerit ſe hoc ipſo facto hæreticum prodidiſſe. Videāt tamen qui aliena re-prehendunt, ne ipſi forſan ab hac ancilla mouean-tur, quæ eſt & liuida, & lippa: & alterius gloriam, ſuam eſſe ignominiam arbitratur: tum ne ipſi falſi bis peccent, dum bene dicta reprehēdunt, iniurij

ſimul & veritati, & fratri ſuo: denique ne modum fraternæ charitatis excedant, dum quod oleo cu-rari poſſet, igne malint & ferro: quod nõ tam eſſet errores extinguere, quàm animas velle perdere, pro quibus Chriſtus eſt crucifixus. Hæc autem nõ de iam ſubuerſis hæreticis, ſed de fratribus dicta eſſe volo. & qui hãc regulã ſecuti fuerint, pax Dei, & miſericordia ſuper illos. Hactenus de ancillis.

Supereſt nunc, vt pauca de homine turbulenti vultus admoneamus. In hoc facilè ſecularis pote-ſtas agnoſcitur, qua plerique mortalium adeò ter-rentur, vt nullum ſit eis piaculum propter illam negare Chriſtum. Recordamini Arimineñ. Conci-lium, & alia huiuſmodi quædam. Sed Deo gratia eſt, quòd habemus catholicos Principes, & hære-ſum inimicos. & nihilominus ex abundantia cor-dis, quod ad hoc pertinet, pro pietate nõ verebor hortari. Dico ergo, ſtatuite ſemel certa fide hîc in medio veſtrum eſſe Chriſtum ſummum omnium principem, regem regum, & dominum dominan-tium: & hoc perſuaſi, dicite cum magno Apoſtolo toto corde: Et ſi ſint dij multi, & domini multi, nobis tamẽ vnus Deus pater, ex quo omnia, & nos in ipſum: & vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per illum. Tum ſiqua po-teſtas abuti velit Cõcilio ad ſua commoda, & hoc ſcitis, exhorreſcite, quoniam non in hominem, ſed in Spiritumſanctũ peccat. Siquid aliud contra cha ritatem requirat, exerite gladium ſpiritus, & dici-te: Deus charitas eſt. Siquid contra veritatem, ſi-militer dicite: Ieſus Dominus veritas eſt. Si vultus turbulentus oſtendit iram minitantem vitæ, adiũ-

gite:

gite:Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te Deum patrem, & quem miſiſti dominum Ieſum Chriſtũ. Et tanquam de præmiſſis concludite cum Pſalmographo: In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem: in Deo ſperaui, non timebo quid faciat mihi homo. Mementote præcepti: Nolite timere eos qui occidunt corpora, poſtea non habent amplius quid faciant. Timete autem illum qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittẽdi animam in gehennam ignis: hunc dico vobis timete. Reſpicite ad Petrum rurſus, & videte quomodo iuxta Domini verbum cõfirmat fratres ſuos. Ecce poſt galli cantum, poſt illuceſcentem ſibi diem, à veri Solis aſpectu, poſt amarum pœnitentiæ fletum, poſt trinã ſuæ recuperatæ dilectionis confeſſionem, poſt ſuſceptum ſummi paſtoris officium, indutus virtutẽ ex alto, non iam in atrio ſedens, & frigens, vbi potuit pernegare, ſed in cathedra docens, vbi regitur à Spirituſancto, totus feruore charitatis ſuccenſus, incipit prædicare nomen ſalutis. Turbantur veteris ſynagogæ pontifices, ille autẽ alacer inſiſtit operi. Edicunt vt ſileat, ille clamat: Oportet obedire Deo magis quàm hominibus. Addunt minas, non deterretur. tradũt in carcerem, ſed verbum Dei non alligatur. cædunt flagris, agit gratias, gaudens quòd dignus habitus eſt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Denique nũquam ceſſat à munere, donec Romæ iuxta oraculum Domini extenſis in cruce manibus, & verſo deorſum capite glorificat Deum. Hæc autem facta quid ſunt aliud quàm viuæ voces clamantis Apoſtoli? & quid aliud clamantis, niſi Vade, & tu

fac ſimiliter? Confirma & tu ſancta ſynode fratres tuos: ad hoc enim conuocauit te Dominus, & hoc repoſcit abs te, cui dari verba non poſſunt.

Quanta mihi hoc in loco ſuccurrant Patres opportunè dicenda, niſi apud vos agerem, qui alios iſta melius docere poteſtis, explicarem. pauca tamen proferam, quæ velim quaſi ſagittas potentis acutas hærere fixa in cordibus veſtris. Dominus enim Deus vos alloquitur, aiens: Ego te plantaui vineam electam: plantaui autem te mea cruce, & morte: ego te meo ſanguine irrigaui: elegi ex te lapides, ædificaui turrim, fodi torcular, poſui ſepem: quid eſt, quod debui facere, & non feci? Verũ quãta habeo iamdudum aduerſus te ô ingrata? Quid eſt enim, quòd penè te exterminauit aper de ſylua, & ſingularis ferus (qui audit intelligat) depaſcitur? & nihilominus ego nunc cõgregaui te, quẽadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & in medio tui ſum. Quid times? cõuertere ad me Dominum Deum tuum, vt cõfirmes fratres tuos. Stemus ſimul. quis eſt aduerſarius meus? Rogaui enim ego pro te, ne deficiat fides tua, quomodo ergo deficere poteris? Tu autem vide canes, vide lupos, vide operarios malos, vide confuſionem, vide conciſionem: vexatas, diſperſas, & aberrantes oues meas in deſertis, in ſpeluncis, in cauernis terræ, traditas agri beſtijs deuorandas, quas tamen meo ſanguine comparaui: non dico plura. Hæc enim ſatis, vt intelligas quid ego requiram abs te. Hæc dominus clementiſſimus Ieſus tibi hodie in ſpiritu lenitatis. Vide ergo, & diligenter attende, nequãdo in ſpiritu iræ, & vindictæ, mutato ſermone

poſſit

poſſit iure optimo conqueri contra te: & coram Angelis, & Sanctis ſuis dicere: O habitatores Hieruſalem, & viri Iuda, iudicate inter me & vineam meam. Quid debui vltra facere vineæ meæ, & non feci? Expectabam autem vt faceret vuas, & fecit labruſcas: & expoſuit me ludibrio hoſtibus meis, vt blaſphemetur nomen meum inter illos. Sed abſit, vt in hoc verbo tam triſti mea concludatur oratio: meliora enim ſpero, ac viciniora ſaluti. Quamobrem flecto genua ad patrem domini noſtri Ieſu Chriſti: & vos omnes oro, & vos in primis, qui pro Chriſti vicario ampliſſima legatione fungimini: Oro inquam vos, & obteſtor per viſcera illius paternæ diuinæ miſericordiæ, vt omni niſu, quem parturitis, nobis tandem partum exhibeatis, formatúmque Chriſtum: vt ego illum quaſi in vlnis meis excipiens tãquã alter Simeon, & ſicut candidus olor ad vada feliciſſimæ mortis euolans, hoc dulce melos valeam decantare: Nunc dimittis ſeruum tuum domine ſecundum verbum tuum in pace: quia viderũt oculi mei fructum ſynodi ſalutaris, quam paraſti antę faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam veræ plebis Iſrael. Fiat, fiat. γένοιτο, γένοιτο, Amen. Amen.

Oratio Illuſtriſſ. D.D.Franciſci à To- leto oratoris Cæſarei ad Synodum, habita die octaua Aprilis. M. D. XLVI.

vnà cum Reſponſione eiuſdem ſynodi.

CAEſarea Maieſtas eximio illo amore, & ſtudio ſingulari, quo vniuerſam Rẽpub. Chriſtianam ſedulò fouere ſolet ac proſequi, vos omnes reuerendiſſ. Domini quotquot in hac Sacroſancta Synodo in fide & ſinceritate Euangelica eſtis congregati, officioſiſſimè per me ſalutatos eſſe voluit in Chriſto, qui pro ſua ineffabili erga genus humanum benignitate, & clementia, afflatu diuini ſpiritus, conciliare dignetur Chriſtianorum omnium animos in gratia, & pace, & in Euãgelicę lucis veritate confirmare. Quoniam autem vniuerſo ferè orbi terrarum ſatis manifeſtum, exploratúmque eſſe arbitror, Cæſaream Maieſtatem nihil vnquam in vita ſibi ſtatuiſſe magis palmarium, magíſque imperatorio, quod ſuſtinet, munere dignum, quàm Chriſti gregem, pretioſiſſimo illo ſanguine redemptum, non modò ab omni hoſtium iniuria defendere, ac armis & potentia tueri, verùm etiam ad reſarciendam Chriſtiani populi concordiam, ſedandos quoſuis tumultus, tollenda quælibet ſeditionis & diſcordiæ ſemina, grauiſſimos ſumptus, vigilias, labores, etiam capitis ſui periculo ſuſcipere: ſuperuacaneum fore videatur, ſi huiuſmodi rerum longiore commemoratione perquam ampliſſ. Pa-

ternitates

ternitates veſtras,tanta negotiorum magnitudine impeditas,diutius velim remorari.Ecquid enim opus eſt, obſecro, vel aliunde locupletiora petere teſtimonia, vel earum rerum certiorem fidem nobis aſtruere,quarum vſus & experimentum penes nos ipſos eſt,Patres ampliſſimi?Quãto enim acriore ſtudio pacis, quanto ardentiore zelo pietatis & Eccleſiæ(quæ laudatiſſima meritò in principe virtus eſt) Cæſarea Maieſtas perpetuò exarſit: tanto vehementiore animi gaudio tempus hoc acceptabile amplexata eſt,quo per Sanctiſſ.D.N. Paulum III. publicati, patefactíque Concilij œcumenici dies populo Chriſtiano fauſtiſſimus primùm illuxit.Qua quidem oblata occaſione,ne rei tantopere exoptatæ defuiſſe videretur inuictiſſima Cæſarea Maieſtas, vel potentia, vel auctoritate,vel opera: extemplo miſit ad Reuerendiſſ.D.V.qui vices ſuas in Sacroſancto hoc Concilio adminiſtraret,D.Didacum à Mendocia,virum non minus virtute,eruditione,iudicio,rerum vſu,quàm imaginibus illuſtrem, ac planè dignum cui tantarum rerum prouincia committeretur.Is quidem in ipſis negotiorum foribus quartana febre correptus,cum in dies magis ac magis inualeſcẽte morbo affligeretur, ac Venetias ad legationem veterem ſe recepiſſet: Cæſareæ Maieſtati viſum eſt,illi me collegam adiungere: vt ſuſceptum huius legationis onus cum altero mihi commune, interim dum redeat, ſuſtinerem, quemadmodum ex cõmonſtrato Cæſareæ Maieſtatis mandato copioſius Reuerendiſſ. D.V. intellexiſſe exiſtimo.Quod reliquũ eſt,Patres ampliſſimi, Præſules vigilantiſſimi, dominum Deum

communibus votis omnes oremus, vt iſtis veſtris tam ſanctis, tam pijs conatibus diuino ſuo numine aſpirare dignetur: & quod huius negotij præcipuum caput eſt, robur, & ſtabilimentum, Sanctiſſ. D. N. Paulum III. & Inuictiſſ. Cæſarem, in hac tam pari, ac germana quadam animorum conformitate quamdiutiſſimè conſeruet, qua ipſi inter ſeſe mutuò coniunctiſſimi, omnes rationes, conſilia, ſtudia, conatus, & vires in aſſerendam Euangelicam libertatem conijciant: vt quæcunque ſeculi malignitate, morum corruptela, vitæ licentia, vitiorum omnium ſeminarijs, in Chriſti ſponſa Eccleſia fœdata ſunt, in priſtinum illum candorem reſtitui poſſint: atque vtriuſque ſolerti induſtria, diligentia, cura, ſedulò laborent, vt ex agro Domini omnia conuulſa zizania, omnes errorum caligines, ac tenebræ profligatæ, ad coruſcantem Euangelij lucem tanquam vmbræ euaneſcant.

Dixi.

Reſponſio Synodi.

ADuentus Dominationis veſtræ huic Sacroſanctæ Synodo gratiſſimus eſt, tum propter eam obſeruantiam, qua meritò Auguſtiſſ. Imperatorem Synodus ipſa proſequitur, tum propter fauorem, quem de pijſſimo animo Maieſtatis ſuæ in tam ſancto, ac vniuerſæ Chriſtianæ Reipub. ſalutari opere, ſibi firmiſſimè pollicetur: cui etiam Dominationis veſtræ præſentiam ob præſtantes eius animi dotes, & religionis ſtudium, plurimum adiumenti allaturam ſperat. quare & Dominationem veſtram grato ac beneuolo animo amplectitur, & mandata Cæſareæ Maieſtatis per eam exhibita, & producta, quantum de iure debet, admittit, vehementer dolens de èius Collegæ clariſſimi viri, & huic Sanctæ Synodo multis nominibus gratiſſimi, aduerſa valetudine, & ei melius eſſe magnopere cupiens. Pro coniuncta verò ipſius Auguſtiſſ. Imperatoris cum Sanctiſſ. D. N. PAVLO III. Pont. Max. in orthodoxa fide, & religione noſtra tuenda & conſeruanda, voluntate, omnipotenti Deo omnium bonorum authori, quantas maximè poteſt gratias agit, quem aſſiduè precabitur, vt pijs vtriuſque ſtudijs, ad ipſius omnipotentis Dei laudem, & gloriam, religionis Chriſtianæ incrementum, & Eccleſiæ pacem, proſperúmque in omnibus, & optatum ipſius Sanctæ Synodi ſucceſſum, aſpirare dignetur.

Oratio

Oratio clariſſimi atq; facundiſſimi viri D.Petri Daneſij oratoris Chriſtianiſſimi Francorum Regis ad Synodum.

REuerendiſſimi Legati & Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, cæteri omni-
um ordinum in hanc ſanctam Syno-
dum cooptati & conſcripti Patres,
ſicut Chriſtianiſſimi Regis præcipuus
antea pro eius pietate erat dolor ex miſerrimis &
poſt hominum memoriam turbulentiſſimis Eccle-
ſiæ temporibus ſuſceptus, ita nunc eximiæ cuiuſ-
dam lætitiæ cauſam attulit noua trãquillitatis ob-
lata ſpes, quam ſacri huius Concilij nomen ex-
pectatióq; commouit. Neq; enim potuit aut non
ſperare id futurum, quod vos auctore ipſo Conci-
liorum præſide Deo agere ſciret, aut quod maxi-
mè ſemper expetiſſet, non vehemẽter euenturum
eſſe lætari. Nec verò conuenire exiſtimauit, quum
de ſumma re Chriſtiana ageretur, non ſingulare
exiſtere Chriſtianiſſimi Regis ſtudium, qui ad be-
ne de ea merendum cum cognomine ſibi hæredi-
tario, tum plurimis maiorum exemplis inuitaretur.
Itaque quod facturus ipſe, ſi præſens adeſſet, fue-
rat, vt vos, etſi ſponte currentes, tamen acrius in-
citaret ad populi Chriſtiani pacem ac concordiam
recõciliandam, ſacerdotij dignitatem propè amiſ-
ſam recuperandam, veteres nimiúmq; diu negle-
ctas Eccleſiæ ruinas fulciendas: ad eáque confi-
cienda ſuas omnes curas, conſilia, cogitationes,
opes, polliceretur: id nobis legationis huius mu-
nere

nere impoſito, ſuo nomine vt faceremus, mandauit. Cuius ego legationis ſummam priuſquam vobis, Patres, expono, quod quidem extrema oratione mea faciam: pauca quædam neceſſariò dicam cum de plurimis Regum Franciæ ſuperiorũ in Eccleſiam meritis, tum de huius ipſius, à quo allegati ſumus, Franciſci, perpetuis in eandem officijs: non quo hunc ita velle arbitrer, aut illos vt clariores fiant, egere præconio putem. Neq; enim aut hic quum ita ſe gereret, vt & ipſo & eius maioribus dignum erat, inanem neſcio quam verborũ laudem expectauit: aut illorum res pro Chriſti Eccleſia geſtæ ita ſunt vel obſcuræ vt illuminari, vel communes vt ornari, vel deniq; tenues vt amplificari cuiuſquã oratione debeant. Sed & hic qui ſe vni Deo probatum vellet, ſola rectè factorũ conſcientia facilè contentus, id demum bene agendo ſpectauit ſemper, bene vt ageret: & illorum eæ quas dixi, actiones huiuſmodi certè ſunt, vt nullam nõ orationis facultatem, nedum meam, quæ ſentio quàm ſit modica, exuperent. Verùm id, vt dixi, neceſſariò ita faciam, vt intelligere poſſitis Chriſtianiſſimum Regem quæ nunc à vobis poſtulet, ea iure meritóq; poſtulare. Et tamen ita orationi moderabor meæ, vt nemo non ſit exiſtimaturus, me plura, quæ explicari quanuis ornatè potuiſſent, ſimpliciter potius nudéq; breuitatis ſtudio protuliſſe, quàm aliquid ex rhetorum artificio ac præceptis facere amplius voluiſſe. Vos modò Patres ſanctiſſimi, benignè me & attentè his de rebus ita vt oſtendi, dicentem facilè quæſo audiatis.

Francorum Reges iam inde à Clodouæo primo

noſtræ

noſtræ gentis Chriſtiano Rege,inter cæteras,quibus meritò celebrantur, virtutes, egregià quadam pietatis laude floruerunt. Cuius rei argumentum eſſe videtur,quòd vnum hoc regnum adhuc extitit,in quo Chriſtiana religio per annos plus mille nunquam intermiſſa, ſinceriſſima ſemper perſeuerarit: vt quomodo bene conſtituto in corpore purus ſanguis, item in illo regno quædam religionis quaſi ſanitas perpetuò conſtiterit. Certè ſanctiſſimus pontifex Gregorius pius, quod epiſtolis eius conſtat,Childebertum Francorũ Regem Catholici cognomine iã tũ ornauit,graui teſtimonio eius, quam dixi, incorruptæ caſtǽque religionis. Hanc igitur illi ſemel ſuſceptam vt naturali ſuo candore præditam tuerentur, neque alienis, vt ita dicam, coloribus oblini vlla dæmonis mali arte ſinerent: quum in eo omnes ſuas curas cogitationéſque defixiſſent, operam ſemper dederunt, primùm vt quantum humana diligentia effici poſſet,nequa in animis ſuorum noua exiſteret contra Eccleſiæ ſententiam vlla de re opinio: deinde vt ſi quid tale fortè accidiſſet, ſicut eſt inimicus ille noſter in ſuperſerendis zizanijs diligens, id ſtatim animaduerſum, priuſquam conualuiſſet, opprimeretur: tum autem nequa vllius partis diuulſio à catholica Eccleſia fieret, neu quod præcipuis etiam in locis nonnunquam vſu veniſſet, in aliqua Imperij Francorum parte accideret, vt eſſent alij qui Catholici, alij qui varijs à ſuæ quiſque ſectæ auctore nominibus appellarentur. Nec his contenti quaſi domeſtici officij regionibus, non aliena etiam, quoties res tulit, eadem pietate curarunt:

ſed

ſed & finibus ſuis egreſſi, & cum exteris genti-bus congreſſi, quas vel impio dæmonum cultui deditas, vel aliqua hæreſis labe infectas com-periſſent, quum prius omnia experti, monendo, ſuadendo, denuntiando, nihil profeciſſent, pijs il-las armis ita fregerunt, vt vel falſa ſuperſtitione abdicata, vel prauis opinionibus reiectis, veram ſa-námq; profiteri religionẽ cogerent. Ac ne multa vtriuſq; rei exempla afferam, quod & longum eſ-ſet, nec certè hoc tempore neceſſarium videtur, eius quod poſterius poſui, teſtis erit ille quem mo-dò nominaui, Childebertus, qui Viſigothos bello aggreſſus, Chriſtianos illos quidem, ſed partium in Eccleſia Arianarum, huc tandem eos neceſſitatis deduxit, vt & impium Arij dogma repudiarent, & ad Catholicæ Eccleſiæ, à qua alieni erant, partes traducerentur. Prioris fidem faciet Carolus à rerũ quas geſſit magnitudine cognomẽ Magni nactus. Is enim ſuſcepto in Saxonas bello, Chriſtianę tunc pietatis teterrimos atq; acerbiſſimos hoſtes, ſic il-los per annos amplius triginta exercuit, & ad vl-timum etiam perdomuit, vt vera religione imbu-ti, & ſalutari aqua tincti, in Chriſti nomen inſere-rentur. Et huius quidem generis vtriuſque multa Franci. Iam verò, quum Romanam Eccleſiam, cui ille Apoſtolorum princeps præſediſſet Petrus, or-bis terrarum principatum ſemper obtinuiſſe, eiúſ-que Epiſcopum capitis loco à reliquis magno con ſenſu Epiſcopis habitum eſſe didiciſſent: piè hoc quoque ac præclarè fecerunt, vt qui & Eccle-ſiam & Epiſcopum præcipuè ſibi colendos pro-poſuiſſent, vtriuſque & opes opibus ſuis auge-

rent:

rent:& quum res poſceret, pericula periculis item ſuis propulſarent. Pipinus enim, vt taceam quæ huius pater Carolus cognomento Martellus geſſit, quum Aiſtulphus Longobardorum Rex pluribus per vim occupatis Romanæ Eccleſiæ oppidis vlterius progrederetur, vt niſi capta vrbe Roma finem facturus iniuriarum non videretur: precibus exoratus Stephani pontificis, incredibili celeritate ſuperatis Alpibus, indéque deiectis hoſtium præſidijs, quæ omnes ſaltus inſederant, exercitum in Italiam tranſportauit:& Aiſtulphum acie congredi nō auſum, Ticini, quò ſe ex fuga receperat, tandiu obſedit, quoad is datis obſidibus, & iureiurando interpoſito, confirmaret ſe & erepta Romanis redditurum, nec quæ reſtituiſſet vllo vnquam poſtea tempore repetiturum. Quid huius Carolus filíus, qui à rerum (vt paulò antè dixi) geſtarum magnitudine cognomen inuenit? Quæ fecit? Nempe eadem qua pater pietate, ſed ſucceſſu proculdubio & fœlicitate maiore, aliud ſimilem ob cauſam bellum aduerſus eandem gentem ſuſcepit & geſſit. Nam quum Deſiderius in Aiſtulphi locum mortui ſuffectus, partim ſua ipſe virtute confiſus, partim Caroli occupationum opportunitatem ſequutus, quòd is tum maximè grauiſſimo Saxonico bello implicatus videretur, nō ſolùm reddita ab Aiſtulpho Romanis oppida iterum inuaſiſſet, ſed & de Vrbe ipſa occupanda palàm conſilia iniret, in quā totus ſpe & cupiditate imminebat: Adrianus pontifex qui Stephano ſucceſſerat, Legatos ad Carolum miſit, qui & periculi ſui magnitudinem ei proponerent, & in Eccleſiæ propugnatione patriæ il-

lum

lum auitæque virtutis admonerent. Id igitur tum bellum ita ille ſuſcepit: quod tanta Francorum militum, & tam incredibili virtute & patientia confecit, vt Deſiderium, qui ſe Ticini incluſerat, longa obſidione fractum, & in poteſtatem redactum, exilio mulctauerit: Aldegiſium eius filium, in quē ſublato patre omnium ſe Longobardorum animi conuerterant, cedere Italia coegerit: Rhogandum quendam Longobardici generis hominem, quem Foroiulianis ducem à Lōgobardis impoſitum, ipſe in imperio confirmarat, beneficij oblitum, réſque nouas molientem oppreſſerit: deniq; Italia propè omni potitus, fundatiſſimi in ea per tot annos regni opes funditus euerterit. Romano autem pontifici, cuius vnius cauſa res tantas geſſerat, non ſolùm ablata reſtituit, ſed & Rauennatem inſuper exarchiam, Flaminiam, AEmiliam cōdonauit. Ob quæ merita Adrianus quum in Synodo Romæ habita plurium Epiſcoporum, de præmijs quæſiſſet quibus tantam regis Franci cum in defendenda Romana Eccleſia tanquam matre pietatem, tum in ornanda liberalitatem, animíq; magnitudinem remuneraretur: decretum de Concilij ſententia, in hæc ferè verba fecit: Placere vti Carolo Francorū Regi, poſteríſq; eius Francorum Regibus, honoris virtutíſq; cauſa, ius in perpetuum eſſet, Romanum pontificem quem fieri vellent edendi: eámque ſedem, quum rectore vacua foret, ordinandi: reliquarum verò Franciæ ditionis prouinciarum Epiſcopos, quum more inſtitutóque maiorum facti eſſent, laudandi approbandíve: vt niſi quem Rex laudauiſſet, nemo conſecraretur: tum autem fidelita-

tis

tis iureiurando obſtrictos, ita quaſi in poſſeſſionem muneris ſui & poteſtatis mittendi. Id enim illo inueſtiendi verbo, quo decretum vtitur, ſignificari volunt iuris pontificij periti. Nouus omnino honor (cur enim non fatear?) & tum certè primùm velut in exemplum proditus. Sed erant illa quoque quibus tribuebatur, noua & ſingularia merita: vt minimè ſit mirum, nouis inuſitatíſque beneficijs, noua etiam atque extraordinaria eſſe præmia conſtituta. Ac licet Ludouicus pius Caroli magni filius, prius illud ius Romanum pontificem edendi, vltro poſtea remiſerit: id tamen in remittendo diſertè excepit, vt ſimul atque electus quiſpiam & conſecratus Romanus pontifex eſſet, neceſſe is haberet, legatos ad ſe ſuóſve ſucceſſores Francorum Reges mittere, qui mutuam inter ipſos, hoc eſt Romanam Eccleſiam Francorúmque regnum, amicitiam, charitatem, pacem conſociarent. Quod ipſum ita profectò ſemper ſucceſſit. Siquidem ſanctiſſima hæc neceſſitudo ac coniunctio Romani pontificis Francorúmque Regis nunquam ex eo tempore intermiſſa, ſed multis potius & magnis vtrinque officijs culta, quum vterque ſuam in alterius dignitate contineri dignitatem exiſtimaret, integra adhuc incolumíſque permanſit: vt veriſſimum eſſe videatur quod tertius Innocentius ſua quadam ad Galliarum epiſcopos miſſa epiſtola teſtatus eſt, Francorum regni exaltationem (ipſius enim verba, quo magis agnoſcantur, ponam) ſublimationem Apoſtolicæ ſedis eſſe: viderique id regnum præcipua quadam gratia à Deo benedictū, cuius & Rex & populus ſinceram ſemper Chriſtia-

nam

nam fidem retinuiſſent,& ſingulare quoddam exi-
miúmque ſtudiū in Eccleſiam, & pręcipuè in Ro-
manam præſtitiſſent: & certè (quod illa quæ dixi,
maximè confirmet) Romani ipſi pontifices diffi-
cillimis vel ſuis vel Eccleſiæ tēporibus, quum aut
tyrannorum iniurijs pulſi ſede ſua carerent: aut de
moribus paulò ſeuerius corrigendis,ſeditionúmve
fluctibus ſedandis cogitantes, vim vererentur: vt
in portum,ſic in Galliam ferè ad Francos ſe rece-
perunt, quorum tuti pietate liberius concilia hiſce
de rebus habere poſſent. Cuius rei teſtis eſt gene-
ralis illa Remenſis,cui ipſe Romanus pōtifex pręe-
fuit, ſynodus: teſtis Claromontana, cui Vrbanus:
Turonenſis,cui Alexander:Lugdunenſis,cui Gre-
gorius præſederunt. Teſtes aliæ item complures,
quarum nunc quidem nominibus, ne longior ſim,
parco. Ac poſſem equidem Patres ſanctiſſimi, alia
huius generis penè innumerabilia afferre, quibus
Francorum Regum excellens quædam in Deum
eiúſq; ſponſam Eccleſiam pietas, luce clarius pro-
baretur:ſed vereor ne hæc quoq; ipſa modum quē
mihi initio conſtitui, exceſſerint. Certè incredibi-
le quiddam dictu eſt ijs, qui in memoria ſuperio-
rum temporum euoluenda accuratius verſati non
ſunt, quàm multa Franci pericula ſponte adierint,
quot & quàm graues ærumnas pertulerint, quàm
immanes ſumptus,nec pecuniæ ſolùm, ſed & ſan-
guinis ſæpe ſui fecerint, hanc vnam ob cauſam, vt
aut Chriſtiani imperij fines proferrent, & occupa-
tas à feris barbariſq; & huic ſemper nomini inimi-
cis gentibus prouincias recuperarent: aut Roma-
nos pontifices vel eiectos in ſuam rurſus ſedem

G.j. reſtitue-

reſtituerẽt:vel de ſuo ſtatu dubitãtes cõfirmarent, periculiſque eximerent. Quorum multæ nobiliſsimæque victoriæ, etſi ſcriptorum laude bonorum caruerunt, propter eam quæ tum vbique erat, literarum penè omnium, ſed eloquentiæ maximè, cladem & quaſi interitum: grata tamen hominum recordatione ab obliuionis iniuria vindicatæ, ad omnem poſteritatis memoriam peruenient. Turcæ mediuſfidius ipſi, & (vt vno verbo dicam) totus Oriens, quum à Græcis quibuſcum viuũt aſſiduéq; verſantur, diſceſſerint, nullum aliud Chriſtianorũ niſi Francorum, nomen nouerunt: quo vno omnes quæ hîc ad ſolis occaſum incolunt, gentes populóſque ſignificant. Tam crebris illi videlicet támque illuſtribus laudum ſuarum veſtigijs omnẽ propemodum Aſiam, impreſſerunt, vt mirari quis iure non queat, quid ſit cur Romani pontifices præcipua ſemper charitate Francos, tanquam primogenitos quoſdam Eccleſiæ filios, complexi ſint, legibus canonicis ſæpe ſoluerint, priuilegijs ornarint, multorum immunitate & vacatione munerum donarint, breuiter eximio quodam in Eccleſia, quaſi ciuitate, iure eſſe voluerint.

Ab his profectus maioribus (quod erat ex duobus quæ propoſueram, alterum) Chriſtianiſſimus Rex Franciſcus, haud diſſimili atque illi, pietate, primo ſtatim aditu atque ingreſſu principatus ſui, quum eſſet recenti clariſſima apud Inſubres victoria potitus: Bononiam vſq;, quò acceſſiſſe, vt ſecum congrederetur, Leonem x. Pontificem maximum audierat, proceſſit: cum illo certam amicitiam fœdúſque firmauit, ijs conditionibus, quæ tunc vtriuſque

uſque voluntate perſcriptæ etiamnum ſeruantur. Hanc eandem poſtea amicitiam eiſdémq; illis con ditionibus,cum Adriano,Clemente, hoc ipſo Paulo tertio habuit, & ſanctiſſimè ſemper coluit: à quibus viciſſim magna ſæpius pietatis ſuæ teſtimonia tulit. Quid hîc commemorem perpetuas eius excubias & cuſtodias ſanctiſſimæ noſtræ religionis? Quæ quũ per hoſce ſex & viginti annos ita iactaretur, in hac quam omnes meminimus, partímque etiam ſentimus,contrariarum opinionum, quaſi ventorum tempeſtate, vix vt ſtatui poſſet quid quiſq; ſequeretur:id egit,quod pro ſua & maiorum ſuorum perpetua conſuetudine ſapientiſſimè potuit.Quod enim acceperat & ipſorum exemplo Apoſtolorum traditum,& à catholicis Principibus ſemper obſeruatum,vt de ijs quæ de fide in quæſtionem vocarentur, nihil à quoquam priuata auctoritate cõſtitueretur:ſed Eccleſię potius iudicium, quo omnes ſtare oporteret, expectaretur: ita ſanè fecit,diligentiſſimè in omnes partes cauit, ne quid omnino in cõmuni Eccleſię vſu nouaretur: quũ interea nõ deeſſent, qui multa cũ in doctrina populi Chriſtiani,tum in moribus vitæq; inſtitutis mutãda eſſe cenſerent, ídq; adeò tẽtare auderent. ſed integrã omniũ quæ à quoq; noua proferrẽtur, cauſam veſtris Patres iudicijs reſeruauit.Quã rem quo facilius aſſequeretur, qui eſſet ſuopte ingenio ad clementiã ac lenitatẽ pronior,& vel à ſingulorũ hominũ,quoad publica ſalus pateretur, pœnis abhorreret,coactus eſt interdũ in tanta multitudine peccãtiũ,& omnia miſcere ac perturbare paratorũ, contra naturã ſuã eſſe ſeuerior, vt grauiora in illos

edicta proponeret,ſiqui auderēt priuata temerita-
te,Eccleſiæ ſtatū conuellere. Ita perfecit cum ſua
diligentia,tum iudicum ſuorum incredibili in exe
quendis edictis ſtudio & vigilantia,vt in tanta re-
pentè coorta tempeſtate, in qua difficillimum vi-
debatur,curſum tenere,facillimè eò quò intende-
rat,peruenerit:quum tamen multas ſæuiſſima hæc
procella ciuitates,imò verò, proh Dei immortalis
fidem,nationes gentéſque totas vel euerterit, vel
grauiſſimè certè afflixerit. Pacatam dat vobis Pa-
tres ampliſſimam nobiliſſimámque prouinciam.
Nihil in ea nouum,nihil alienum,nihil non ex ve-
teri more ac diſciplina publicè introductum repe-
rietis. Omnia in illa vetera, doctrina, ritus, cære-
moniæ,mores, inſtituta conſtant. Vos nunc de o-
mnibus ea ſtatuite,quę vera,quę è Republica eſſe,
quæ ad ſummam populi Chriſtiani concordiam, &
ad Dei gloriam pertinere vobis videbuntur : ne,
quod adhuc magno piorum omnium animi dolore
accidit,vltrà eueniat,vt impuri Turcæ,nefarij Iu-
dæi,& vtriſq; importuniores,non homines, ſed in
hominum figura belluæ,noui quidam horum tem-
porum Epicurei, qui omnem ex hominum animis
tollere humanitatem ,religione demenda conan-
tur:ſuo illo inceſto ore ſanctiſſimæ noſtræ pietati
conuicium faciant:& quod imperitis iure agere vi-
deantur , crebrò illud nobis exprobrent , Vbi eſt
Deus eorū? Porrò autem quum id etiam animad-
uerteret Chriſtianiſſimus Rex,quantā ſemper vim
habuiſſet ad res continendas, eſſe vnum in Eccle-
ſia Romanū Epiſcopum , vtpote Petri ſucceſſorē,
reliquorum & dignitate & auctoritate principem,
ad quem

ad quem cæteri vt ad caput referrentur:qua maximè re, noſtra hæc in terris militans Eccleſia,illius in cælo triumphantis effigies quædam agnoſceretur:non minore cura ac ſtudio prouidit, nequa inde ſeceſſio defectióve vllam ob cauſam accideret. In quo vel clariſſimè Regia virtus & conſtantia enituit. Sæpius enim omni ratione tẽtatus,& multis inuitatus nec ijs vulgaribus commodis, vt aliquid auderet aliquando , neç editum ab altero exemplum dubitaret ſequi,perſtitit in ſententia:vt quorundã propterea finitimorum amicitiam deſiderarit,eáq; re parum ſit ſuorũ quieti & otio conſulere viſus. Sed vir maximus & excellenti animi robore ac pietate præditus, iuſtum bellum, quàm inhoneſtam pacem maluit.Pòſt autem vt primùm certior eſt factus , conuentum Chriſtiani nominis vniuerſi hanc in vrbem indictum eſſe à Paulo tertio pontifice maximo , in quo de tantis Eccleſiæ incendijs cõmuni tandem conſilio reſtinguendis ageretur:iámq; eò aliquot paruo numero,ſed & ſapientia & ſanctitate pręſtãtiſſimos Patres pręmiſſos,qui ea quæ Concilio neceſſaria viderentur,cõpararent, adminiſtrarent: ſibi non defuit,quin eodem delectos è ſuis Epiſcopos mitteret cõmuniũ participes curarum & ſocios futuros. Deniq; aliquo ſatis magno tẽporis ſpatio interiecto, vt rem ſeriò agi,& conſeſſionibus duabus tribúſve aliquot iam auctoritates veſtras perſcriptas eſſe allatum eſt: qui illuc vſq; omnia feciſſet quæ principem & re & nomine Chriſtianiſſimum decerent , minimè iudicauit conuenire , ſuum in re tam neceſſaria, támq; & à ſe & ab omnibus bonis ſemper exopta-

ta officium non conſtare. Itaq; qui multo feciſſet libẽtius, ſi regni negotia id pati poſſent, hîc vt adeſſet, vbi tot ſanctiſſimos dei ſacerdotes diuino (vt credi par eſt) ſpiritu afflatos maximis de rebus cõſtituentes videret, quorũ in vultu, geſtu, oratione acquieſceret: quod proximũ erat, Legatos procuratoréſq; ſuos & volũtatis interpretes nos miſit cũ his mandatis quæ ego nunc, quãdo priora illa duo præteruecta oratio eſt, vniuerſè tantùm ſummatímq; exponam. Spero enim fore, vt poſthac ſæpe, quoties quidem certè viſum fuerit eſſe opus, de ſingulis propriè accuratéq; agẽdi, ſit nobis voluntate veſtra, locus. Vos quæſo quemadmodum ſuperiora feciſtis, hæc quoq; pauca benignè attentéq; Patres audiatis. Hæc eſt igitur mãdatorũ Chriſtianiſſimi Regis ſumma. Etſi minimè is quidẽ dubitat, quin vos omnia, de quibus conueniſtis, quǽq; ab hoc ſanctiſſimo Concilio expectantur, ſummo ſitis ſtudio per vos acturi: à vobis tamen pro ſua pietate in Deum, obſeruantia in hunc ordinẽ, & in populum Chriſtianum vniuerſum charitate, vehementer petit, vt pacis concordiǽq; cauſa, ac ne amplius non ſolùm imperitæ imbecillǽq; multitudinis, ſed quorundam etiã robuſtiorũ licet lenium, mentes fluctuent, & in diuerſa ac contraria ferantur, quæ res Eccleſiæ ſtatum perturbet, & tanquam vnitatem abrumpat: de doctrinis ea ſemel cõſtituatis, publicéque proponatis, quæ omnes vbiq; Chriſti fidem profeſſi ſequantur, teneant, credant. Nec enim fieri poteſt, vt aut alia ex re vlla maior exiſtat animorum diſiunctio, reíq; publicæ perturbatio, quàm ex ſententiarum quæ de religione habeãtur, diſſidio:

aut non

aut non libentiſſimè omnes aſſentiantur ijs quæ vos auctore eo qui huic loco præſidet, ſanctiſſimo Dei ſpiritu,comprobaueritis.Deinde quum omnia ferè Eccleſiæ mala & incommoda ex eo fonte pro- fluxiſſe multis videantur, quòd omnium penè ordinum miniſtri Eccleſiæ ab illa priſcorũ temporũ ſanctitate & innocentia plurimũ deflexerint, vix vt tenue eius veſtigium iam appareat:etiam vos rogat & obteſtatur,vt vitę morúmq; in eccleſiaſticis perſonis diſciplinam acerrima ſacrorũ canonũ norma dirigatis.Ita enim fiet,vt hic ordo,qui præluce- re cæteris & ad doctrinã, & ad vitæ exempla deberet,nunc autẽ maximo Reipublicæ malo,ob plurimas quorundam labes & maculas, vulgo eſt de- ſpectiſſimus,longo interuallo priſtinũ ſuum ſplen- dorem dignitatémq; obtineat. Ex quo illud mox conſequetur,vt quum tanta iã eſſe cœperit in hoc ordine auctoritas,quãta eſſe in moderatoribus magiſtríſq; vitę debet,latius ſe fundat vtilitas:vt quę in peculiarem Dei populum, id eſt, eos quos pro- pterea maiores noſtri Clericos vocitarũt,priuatim ſanxeritis,eadẽ valeant in omnes: nullúſq; iam toto in corpore Eccleſiæ næuus,labes nulla,nulla ruga,quæ quidem ſponſum grauius queat offendere, relinquatur. Agitedum ergo excitamini per Deum immortalem aliquando Patres, & in cauſam tantam,tam grauem, tam neceſſariam totis pecto- ribus animíſque incumbite:de doctrinis, de mori- bus ea ſtatuite ac decernite, quæ ſapientiſſimus ille huius moderator Concilij ſpiritus, vobis ſug- geſſerit, quibus populus omnis Chriſtianus, quaſi certiſſimis ab ipſo Deo editis oraculis libẽs pareat.

Ea certè vt in Gallijs totóq; Francorum in imperio obſeruentur, Chriſtianiſſimus Rex pro ſua pietate curabit. Has ſibi ille partes depoſcit. Veſtrorū ille decretorum curam, patrocinium, propugnationem profitetur. In eam rem omnes Regiæ poteſtatis neruos intēdet: gladij etiam, quem à Deo porrectum ad malorū (vt ſanctiſſimus ait Apoſtolus) vindictam, bonorum verò laudem geſtat, vim aciémque (ſi ita opus ſit) experietur. Denique quum tanta eſſe conſtet Francorum Regum in Eccleſiam (& præcipuè Romanam) merita, quibus maiores veſtri, ſummíq; pontifices, quæ ampliſſima habuerunt præmia, ſemper tribuerint: à vobis hoc poſtulat, quod eſt profectò æquiſſimum, ea ſibi vt præmia conſeruetis, neque quicquam omnino imminui aut mutari patiamini eorum quorum in poſſeſſione cum ipſe ille, cuius antè memini, Ludouicus pius Caroli Magni filius, tum alij deinceps Francorum Reges ſine vlla dubitatione aut controuerſia fuerint. Poſtremò vt omnibus Galliarum Eccleſijs, quarum ipſe tutelam à maioribus relictam & commendatam habeat, ſua omnia iura, priuilegia, immunitates confirmetis. Hæc ſi feceritis, erit cur & gratias vobis quammaximas vniuerſi ex Gallijs agamus, nec vos ita aut ſenſiſſe aut feciſſe, vnquam pœniteat.

Nomina, cognomina, tituli, dignitates, prouinciæ, & gradus in Sacroſancta Synodo Tridentina exiſtentium.

Reuerendiſſ. Cardinales.

Ioãnes Maria de Mõte Epiſ.Pręneſtinẽ. Aretinus.
Marcellus Ceruinus, tt. Sanctæ Crucis in Hieruſalem. Florentinus.
Reginal.Polus S.Mariæ in Coſmedim. Anglicus.

Legati ad Concilium.

Chriſtophorus Madrucius S. Cæſarij. Triden.
Petrus Pacechus. tt. S. N. Gieneñ. Hiſpanus.

Archiepiſcopi.

Antonius Filioli Matiſconeñ. Archiepiſcopus Aqueñ. Gallus.
Saluator Alepus Archiepiſco. Turritañ. Sardus.
Ioannes Michael Sarracenus Archiepiſcopus Materañ. Neapolitanus.
Olaus Magnus Archiepiſcopus Vpſalen. Gothus.
Petrus de Caliauea Archiepi. Panorm. Siculus.
Robertus Venantius cæcus Archiepiſcopus Armachañ. Scotus.

Epiſcopi.

Marcus Vrgerius Epiſcop⁹ Senogalliæ. Saonẽſis.
Philiber.Ferrerius,Epiſ.Hipporegiẽ. Pedemõtan.
Io.Tho.Semphelius Epiſ.Cauen. Neapolitanus.
Thomas Cãpegius,Epiſc.Feltrẽſis. Bononienſis.
Catalanus Triuultius,Epiſ. Placẽtin. Mediolanẽ.
Leo Vrſinus,Epiſcopus Foroliuien. Romanus.
Alexãder de Piccolominib⁹,Epiſ. Piẽtin. Seneñ.

Guiliel-

Guilielmus de Prato, Epiſc. Claromōten. Gallus.
Brachius Martelli,Epiſc.Feſulan. Florentinus.
Hēricus Leofredus,Epiſ.Caputaquen. Neapolit.
Eliſeus Theodinus, Epiſcopus Soran. Arpinas.
Coriolanus Martyranus,Epiſ.S.Marci, Calaber.
Iacobus Corteſius,Epiſcopus Vaſionen. Florent.
Angelus Paſchalis,Epiſcopus Motulen. Illyricus.
Io.Fonſſeca,Epiſcopus Caſtellimaris. Hiſpanus.
Petrus Bertanus,Epiſcopus Fanen. Mutinen.
Vincentius de Durantibus, Epiſcopus Termularum. Brixienſis.
Claudius de Chize,Epiſcopus Agaten. Gallus.
Io.Salazar, Epiſcopus Lauzianen. Hiſpanus.
Hieronym⁹ de Bononia,Epiſ.Syracuſan. Siculus.
AEgidius Falcetta,Epiſ.Caprulan. Marchianus.
Ricardus,Epiſcopus VVigornien. Anglus.
Cornelius de Miſſis,Epiſc.Bitontin. Placentin.
Marcus Malipetrus,Epiſ.Corſulan. Venetus.
Iacobus Iacomellus,Epiſ.Bellicaſtren. Romanus.
Franciſcus de Nauarra, Epiſcopus Pacen. Hiſpa.
Didachus de Alaua,Epiſ. Aſtoricen. Hiſpanus.
Thomas Caſellus,Epiſ.Britonorien. Calaber.
Galeatius Floremōtius,Epiſ.Aquinas. Neapolit.
Iacobus Anacletus, Epiſ. Clodien. Florentinus.
Victor Sorancius,Epiſcopus Bergom̄. Venetus.
Antonius de Cruce Epiſcopus Canarien. Hiſpa.

Abbates.

Lucianus Mantuanus.
Iſidorus Brixienſis.
Chryſoſtomus Neapolitan⁹.
} Cōgregat. Caſſin̄. ordi. S. Benedicti.

Generales, & doctores ordinum.

Ordinis Prædicatorum.

Domini

Dominicus Soto, Locumtenens. Hiſpanus.
Ambroſius Catharinus. Senenſis.
Bartholomæus Miranda. Hiſpanus.
Hieronymus Portugallenſis.
Ioannes de Vtino.
Marcus Calaber.
Aloiſius de Cathania.

Ordinis Minorum de obſeruantia.

Ioan. Caluus, Generalis. Corſus.
Vincentius Lunellus. Hiſpanus.
Alphonſus de Caſtro. Hiſpanus.
Andreas de Vega. Hiſpanus.
Ricardus Cenomanus. Gallus.
Ioannes Concilij. Gallus.
Hieronymus Lombardellus. Veronenſis.
Baptiſta Caſtillio. Mediolañ.

Ordinis Minorum Conuentualium.

Bonauentura Pius, Generalis. Vrbinas.
Petrus Paulus Picentinus.
Ioannes de Çorregio.
Franciſcus Ferrarien.
Sigiſmundus de Ruta.
Hieronymus Birellus. Brixienſis.
Franciſcus de vita. Siculus.

Ordinis Sancti Auguſtini.

Hieronymus Seripandus, Generalis. Neapolit.
Gregorius Patauinus.
Aurelius Patauinus.
Gaſpar Syracuſanus.
Paulus Senenſis.

Ordinis Carmelitarum.

Nicolaus Andetus, Generalis. Cyprius.

Antonius

Antonius Marinarius. Appulus.
Pontius Politius Semonenſis.
Martinus Caſtella Romandiolus.
Stephanus Panormitanus.
Vincentius Panormitanus.

Ordinis Seruorum.

Auguſtinus Generalis. Aretinen.
Laurentius de Caſtro.

Doctores ſeculares.

Do. Sebaſtianus Pighinus Auditor Rotæ, & Scriniarius votorum Patrum. Regien.
Vgo Boncõpagnus Abbreuiator de Maiori. Bono.
Hercules Seuerolus Procurator Cõcilij. Fauẽtin.
Achilles de Graſſis. Bononien.
Ioannes Murellus. Hiſpanus.
Bargas. Hiſpanus.
Petrus de Belaſco. Hiſpanus.
Quintana. Hiſpanus.
Alfonſus Zorilla. Hiſpanus.
Morilla. Hiſpanus.
Franciſcus Herera. Hiſpanus.
Claudius Teatin. Sabaudus.

Officiales Concilij.

Commiſſarij.

R. P. D. Epiſcopus Feltren.
Epiſcopus Hipporegien.
Epiſcopus Cauen.

Locumtenens, & Forerius.

Do, Antonius Bergomas.

Secretarius.

Do. Angelus Maſſarellus de Sancto Seuerino.

Capitaneus ad cuſtodiam Concilij.

Illuſt.

Illuſt. Do. Nicolaus Madrucius Tridentiñ. cum magna copia Nobilium ante eum deferentium baculum vnũ rubeum lõgitudinis cannæ vnius, & poſt illum multi haſtarij.

Locumtenens.

Illuſt. Do. Sigiſmundus Comes Arce.

Magiſter Cæremoniarum.

Do. Pompeius de Spiritibus.	Spoletanus.

Cantores.

Iuo Baril.	Gallus.
Ioannes le Conte	Flamingus.
Antonius Roial.	Gallus.
Petrus Ordognez.	Hiſpanus.
Ioannes de Monte.	Germanus.
Simon Bertolonus.	Peruſinus.

Notarij.

Claudius de la Caſa.	Lothoring.
Nicolaus Driel.	Alemanus.

Curſores.

Ioannes Rolliart.	Lothoring.
Maturinus Menandus.	Gallus.

Decretum primæ ſeſſionis Tridẽtinæ pronuntiatum per Reuerendum domi-num Epiſcopum Caſtrimaris Hi-ſpanum, die ſeptima menſis Ianuarij anno Domini M.D.XLVI.

SAcroſancta Tridentina Synodus in
Spirituſancto legitimè congregata,
in ea præſidentibus tribus Apoſtoli-
cæ ſedis Legatis, agnoſcens cum bea
to Iacobo Apoſtolo quòd omne da-
tum optimum & omne donum perfectum deſur-
ſum eſt, deſcendens à patre luminum, qui ijs qui
poſtulant à ſe ſapientiam dat omnibus affluenter,
& non improperat eis: & ſimul ſciens quòd initiũ
ſapientiæ eſt timor Domini: Statuit & decreuit o-
mnes & ſingulos Chriſti fideles in ciuitate Tridẽ-
tina congregatos, exhortandos eſſe, prout exhor-
tatur, vt ſe à malis & peccatis hactenus commiſ-
ſis emendare, ac de cætero in timore Domini am-
bulare, & deſideria carnis non perficere, orationi-
bus inſtare, ſæpius confiteri, Euchariſtiæ Sacramẽ-
tum ſumere, eccleſias frequentare, præcepta deni-
que diuina quantum quiſque poterit adimplere,
necnon quotidie pro pace principum Chriſtiano-
rum & vnitate Eccleſiæ priuatim orare velint. Epi-
ſcopos verò & quoſcũque alios in ordine ſacerdo-
tali conſtitutos œcumenicum Concilium in ciui-
tate hac celebrantes, vt aſſiduè Dei laudibus in-
cumbere, hoſtias, laudes, & preces offerre, ſacrifi-

cium

cium miſſæ quolibet ſaltem die dominico, in quo Deus lucem condidit,& à mortuis reſurrexit, Spiritumſanctum in diſcipulos infudit, peragere ſatagant, facientes ſicut idem Spiritusſanctus per Apoſtolũ præcepit, obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro ſanctiſſimo domino Papa, pro Imperatore, pro Regibus & cæteris qui in dignitate conſtituti ſunt,& pro omnibus hominibus, vt quietam & trãquillam vitam agamus, pace fruamur,& fidei incrementũ videamus. Præterea hortatur vt ieiunent ſaltem ſingulis ſextis ferijs in memoriam paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti,& eleemoſynas pauperibus erogent. In eccleſia autem cathedrali ſingulis quintis ferijs celebretur miſſa de Spiritusſancto, cum litanijs & alijs orationibus ad hoc inſtitutis. In alijs verò eccleſijs dicantur ad minus litaniæ & orationes. Tempore autem quo ſacra peragẽtur, collocutiones & confabulationes non fiant: ſed ore & animo celebranti aſſiſtatur. Et quoniã oportet Epiſcopos eſſe irreprehenſibiles, ſobrios, caſtos, domui ſuæ bene præpoſitos, hortatur etiam vt ante omnia quilibet in menſa ſeruet ſobrietatem, moderationem ciborum. Deinde quum in eo loco ſæpe otioſi ſermones oriri ſoleant, vt in ipſorum Epiſcoporũ menſis diuinarum ſcripturarum lectio admiſceatur. Familiares verò ſuos vnuſquiſque inſtruat & erudiat, ne ſint rixoſi, uitioſi, impudici, cupidi, elati, blaſphemi, & voluptatum auctores & amatores: vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur, & in veſtitu & cultu & in omnibus actibus honeſtatem præferant, ſicut decet miniſtros miniſtrorum dei.

Adhæc

Adhæc quum huius Sacroſancti Concilij præci-
pua cura, ſolicitudo, & intentio ſit, vt propulſatis hæreſum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, catholicæ veritatis lux, Ieſu Chriſto qui vera lux eſt annuẽte, & cãdor puritáſque refulgeat, & ea quæ reformatione egent reformentur, ipſa Synodus hortatur omnes catholicos congregatos & congregandos, atque eos præſertim qui ſacrarũ literarum peritiam habent, vt ſedula meditatione diligenter ſecum ipſi conſiderent, quibus potiſſimum vijs & modis ipſius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum ſortiri poſſit, quo maturius & conſultius damnari damnanda, & probari probanda queant, ac per totum orbem omnes vno ore & eadem fide glorificent Deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti. In ſentẽtijs verò dicẽdis, iuxta Toletani Concilij ſtatutum, in loco benedictionis cõſedentibus Domini ſacerdotibus nullus debeat aut immodeſtis vocibus perſtrepere, aut tumultibus perturbare: Nullus etiã falſis, vaníſve aut obſtinatis diſceptationibus contẽdere: ſed quidquid dicatur, ſic mitiſſima verborum prolatione temperetur, vt nec audientes offendantur, nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur. Inſuper ipſa ſacra Synodus ſtatuit & decreuit, quòd ſi fortè contigerit aliquos debito in loco nõ ſedere, & ſententiam etiam ſub verbo placet proferre, congregationibus intereſſe, & alios quoſcunque actus facere Concilio durante, nulli propterea præiudicium generetur, nullíque nouum ius acquiratur.

Decretum

Decretum ſecundæ ſeſſionis Concilij Tridentini, pronuntiatũ die quarta menſis Februarij, Anno M. D. X L V I. per Reuerendum Dominum Archiepiſcopum Turritanum.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spirituſſancti hæc ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spirituſancto legitimè cõgregata, in ea præſidẽtibus eiſdem tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum conſiderans, præſertim earũ quæ duobus illis capitibus de extirpandis hæreſibus & moribus reformandis continentur, quorum cauſa præcipuè eſt congregata: agnoſcens autem cum Apoſtolo non eſſe ſibi colluctationem aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus ſpirituales nequitias in cæleſtibus: cum eodẽ omnes & ſingulos in primis hortatur, vt confortentur in Domino & in potentia virtutis eius, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſint omnia tela nequiſſimi ignea extinguere: atque galeam ſpei ſalutis accipiant, cum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Itaque vt hæc pia eius ſollicitudo principium & progreſſum ſuum per Dei gratiã habeat, ante omnia ſtatuit & decreuit, præmittendam eſſe confeſſionem fidei, Patrum exempla in hoc ſequuta, qui ſacratioribus Concilijs hoc ſcutum cõtra omnes hæreſes in principio ſuarum

actionũ opponere conſueuerunt:quo ſolo aliquan do & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt,& fideles confirmauerunt. Quare ſymbolum fidei quo ſancta Eccleſia Romana vtitur, tanquam principium illud in quo omnes qui fidē Chriſti profitentur neceſſariò conueniunt, ac fundamentum firmum & vnicum contra quod nunquam portæ inferi præualebunt, totidem verbis quibus in omnibus eccleſijs legitur, exprimendũ eſſe cenſuit, quod quidem eiuſmodi eſt: Credo in vnum Deum,&c.vt eſt in Miſſali. Eadē Sacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spirituſancto legitimè congregata, in eadem præſidentibus eiſdem tribus ſedis Apoſtolicæ Legatis,intelligens multos Prælatos ex diuerſis partibus accinctos eſſe itineri,nonnullos etiam in via eſſe quo huc veniant: cogitánſque omnia ab ipſa ſacra Synodo decernēda,eo maioris apud omnes exiſtimationis & honoris videri poſſe, quo maiore fuerint & pleniore patrum Concilio & præſentia ſancita & corroborata:ſtatuit & decreuit futuram ſeſſionem poſt præſentem celebrandam eſſe die Iouis quę ſubſequetur Dominicā Lætare proximè futuram. Interim tamen non differri diſcuſſionem & examinationem eorũ quæ ipſi Synodo diſcutienda & examinanda videbuntur.

Decretum

Decretum tertiæ ſeſſionis Concilij Tridentini, quæ celebrata fuit quinta Aprilis eodem anno.

SAcroſancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus in Spirituſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, hoc ſibi ante omnia perpetuò proponens, vt ſublatis omnibus erroribus puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur, quod promiſſum antè per prophetas in ſcripturis ſanctis dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei filius proprio ore primùm promulgauit, deinde per ſuos Apoſtolos tanquam fontem omnis ſalutaris veritatis & morum diſciplinæ, omni creaturæ prædicari iuſſit: proſpiciénſque hanc veritatem & diſciplinam contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto, traditionibúſque ipſius Chriſti, quæ ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spirituſancto dictante quaſi per manus traditæ ad nos vſque peruenerunt: orthodoxorum Patrum exempla ſequuta, omnes libros tam veteris quàm noui Teſtamenti (cum vtriuſque vnus Deus ſit auctor) necnon traditiones ipſas, tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia catholica conſeruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia ſuſcipit ac veneratur. Sacrorum verò librorum indicem huic decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam

ſint qui ab ipſa Synodo ſuſcipiantur. Sunt verò infrà ſcripti: Teſtamenti veteris, quinque libri Moyſi, ſcilicet Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: deinde Ioſue, Iudicum, Ruth, quatuor Regũ, Paralipomenon duo, Eſdræ duo, primus ſcilicet, & ſecundus qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta pſalmorum, Parabolæ Salomonis, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Eſaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim prophetę minores, ſcilicet Oſee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggęus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus ſcilicet & ſecũdus: Teſtamẽti noui, quatuor Euangelia, ſcilicet ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Acta Apoſtolorũ à Luca Euangeliſta conſcripta: quatuordecim epiſtolæ beati Pauli Apoſtoli, ſcilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicenſes duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: vna Iudæ Apoſtoli: vna Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autẽ libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus prout in Eccleſia catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciẽs & prudẽs contẽpſerit, anathema ſit. Omnes itaque intelligãt quo ordine & via, ipſa Synodus, poſt iactum fidei confeſſionis fundamentum, ſit

progreſ-

progreſſura, & quibus potiſſimùm teſtimonijs ac præſidijs in confirmandis dogmatibus, & inſtaurandis in Eccleſia moribus ſit vſura. Inſuper eadẽ Sacroſancta Synodus conſiderans non parum vtilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex multis Latinis editionibus, quæ circunferuntur ſacrorum librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat: Statuit & decreuit, vt hæc ipſa vetus & vulgata editio, quæ longo tot ſeculorũ vſu in Eccleſia ipſa probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, aut expoſitionibus, pro authentica habeatur, & quod eam nemo reijcere quouis prætextu audeat, vel præſumat. Præterea ad coercerda petulantia ingenia, decreuit vt nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram ſcripturã ad ſuos ſenſus con torqueat: aut contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſanctarum ſcripturarum, aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum, ipſam ſcripturã ſacram interpretari audeat: etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquã tempore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure ſtatutis puniantur. Sed & impreſſoribus modum in hac parte (vt par eſt) imponere volens, qui iam ſine modo, hoc eſt putantes ſibi licere quicquid libet, ſine licentia ſuperiorum & eccleſiaſticorum, ipſos ſacræ ſcripturæ libros, & ſuper illos annotationes & expoſitiones quomodo libet indifferentes ſæpe tacito, ſæpe etiam ementito prælo, &

tes confirmandos accedere volens, ſacrarum ſcri-pturarum & ſanctorum Patrum ac probatiſſimorum Conciliorum teſtimonia, & ipſius Eccleſiæ iudicium & conſenſum ſequuta, hæc de ipſo peccato originali ſtatuit, fatetur, ac declarat.

Si quis non confitetur primum hominem Adam cum mandatum Dei in paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & iuſtitiam in qua poſitus fuerat amiſiſſe, incurriſſéque per offenſam præuaricationis eiuſmodi irã & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi cõminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt diaboli, ſolúmque Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundum corpus & animã in deterius commutatum fuiſſe, anathema ſit.

Si quis Adæ præuaricationem ſibi ſoli & non eius propagini aſſerit nocuiſſe, acceptam à Deo ſanctitatem & iuſtitiam quam perdidit ſibi ſoli & non nobis eum perdidiſſe, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum tranſfudiſſe, non autem & peccatum quod mors eſt animæ, anathema ſit: quum contradicat Apoſtolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerũt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione non imitatione tranſfuſum, in omnibus ineſt vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritũ vnius mediatoris Domini

noſtri

noſtri Ieſu Chriſti, qui nos Deo reconciliauit in ſanguine ſuo, factus nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio: aut negat ipſum Ieſu Chriſti meritum per baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſiæ rite collatum tam adultis quàm paruulis applicari, anathema ſit: quia Non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vnde illa vox, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et illa, Quicunque baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiamſi fuerint à baptizatis parentibus orti: aut dicit in remiſſionẽ quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro neceſſe ſit expiari ad vitam æternam conſequendam: vnde ſit conſequens, vt in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum nõ vera ſed falſa intelligatur: anathema ſit. quoniam non aliter intelligẽdum eſt id quod dixit Apoſtolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt, niſi quemadmodum Eccleſia catholica vbique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apoſtolorum, etiam paruuli qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in remiſſionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spirituſancto, nõ poteſt introire in regnum Dei.

Si quis

Si quis per Ieſu Chriſti domini noſtri gratiam quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam aſſerit non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantùm radi aut nō imputari: anathema ſit. In renatis autem nihil odit Deus: quia Nihil eſt damnationis ijs qui verè cōſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſma in mortem, qui non ſecundum carnem ambulant, ſed veterem hominem exuentes & nouum induentes qui ſecundum Deum creatus eſt, innocentes, immaculati, puri, innoxij, aç Deo dilecti, effecti ſunt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, ita vt nihil prorſus eos ab ingreſſu cæli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hæc ſancta Synodus fatetur & ſentit: quæ quum ad agonem relicta ſit, nocere nō conſentientibus, & viriliter per Ieſu Chriſti gratiam repugnantibus non valet: quinimo qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus Peccatum appellat, ſancta Synodus declarat Eccleſiam catholicam nunquam intellexiſſe Peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.

Secundum decretum quartæ ſeſſionis Tridentinæ Synodi.

EAdem ſacroſancta Synodus pijs ſummorum pōtificum & probatorū Conciliorum conſtitutionibus inhærens, eáſq; amplectens,& illis adijciens,ne cæleſtis ille theſaurus ſacrorū librorū quē Spirituſſanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit,neglectus iaceat:ſtatuit & decreuit quòd in illis Eccleſijs,in quibus prębēda aut præſtimonium,ſeu aliud quouis nomine nūcupatū ſtipendiū pro lectoribus ſacræ Theologiæ deputatū reperitur,Epiſcopi,Archiepiſcopi,Primates,& alij locorum ordinarij,eos qui prębendā,aut præſtimoniū, ſeu ſtipēdium huiuſmodi obtinent,ad ipſius ſacrę ſcripturæ expoſitionē & interpretationē per ſeipſos ſi idonei fuerint,alioquin per idoneū ſubſtitutum ab eis Epiſcopis,Archiepiſcopis,Primatibus, & alijs locorū ordinarijs eligendū,etiā per ſubtractionē fructuum cogant,& cōpellant. De cætero verò prębēda, præſtimoniū,aut ſtipendium huiuſmodi,nō niſi perſonis idoneis , & qui per ſeipſos id munus explicare poſſint,conferatur:& aliter facta prouiſio,nulla ſit,& inualida.

In Eccleſijs autē Metropolitanis vel Cathedralibus,ſi ciuitas inſignis vel populoſa,ac etiā in collegiatis exiſtētibus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœceſis,ſi ibi clerus numeroſus fuerit,vbi nulla præbenda,aut præſtimonium, ſeu ſtipendiū huiuſmodi deputatū reperitur,prębēda quomodocunq;(pręterq̃ ex cauſa reſignationis)primò vacatura, cui aliud onus incōpatibile iunctū nō ſit,ad

eum

eum vſum ipſo facto perpetuò cõſtituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipſis Eccleſijs nulla vel nõ ſufficiens præbẽda foret, Metropolitanus, vel Epiſcopus ipſe per aſſignationẽ fructuũ alicuius ſimplicis beneficij, eiuſdẽ tamẽ debitis ſupportatis oneribus, vel per cõtributionẽ beneficiatorũ ſuæ ciuitatis & dioœceſis, vel aliàs prout cõmodius fieri poterit, de capituli cõſilio ita prouideat, vt ipſa ſacræ ſcripturæ lectio habeatur: ita tamen, vt quæcunq; alię lectiones, vel cõſuetudine, vel quauis alia ratione inſtitutæ, propter id minimè prætermittantur.

Eccleſiæ verò quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi tam exigua eſt cleri & populi multitudo, vt Theologiæ lectio in eis cõmodè haberi nõ poſſit, ſaltem magiſtrum habeant ab Epiſcopo cum capituli conſilio eligendum, qui clericos alióſque ſcholares pauperes grammaticam gratis doceat: vt deinceps ad ſacræ ſcripturæ ſtudia, annuente Deo, tranſire poſſint. Ideóq; illi magiſtro grammatices, vel alicuius ſimplicis beneficij fructus, quos tandiu percipiat quãdiu in docẽdo perſtiterit, aſſignentur: dum tamen beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio: vel ex capitulari, vel ex Epiſcopali menſa, cõdigna aliqua merces perſoluatur: vel aliàs Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat, ſuæ Eccleſiæ & dioœceſi accommodam, ne pia hæc vtilis atq; fructuoſa prouiſio quouis quæſito colore negligatur.

In monaſterijs quoque monachorum vbi commodè fieri id queat, etiam pręlectio ſacræ ſcripturæ habeatur. Qua in re ſi Abbates negligentes fuerint,

rint, Epiſcopi locorum in hoc vt ſedis Apoſtolicę delegati, eos ad id opportunis remedijs cõpellãt.

In cõuẽtibus verò aliorũ regulariũ, in quibus ſtudia cõmodè vigere poſſunt, etiam lectio ſacrę ſcripturæ habeatur: quę lectio à capitulis generalibus, vel prouincialibꝰ, aſſignetur dignioribꝰ magiſtris.

In Gymnaſijs autem publicis, vbi tam honorifica & cæterorum omnium maximè neceſſaria lectio hactenus inſtituta non fuerit, religioſiſſimorum Principum ac Rerumpublicarum pietate & charitate ad catholicę fidei defenſionem & incrementum, ſacræq́ doctrinæ conſeruationem & propagationem inſtituatur: & vbi inſtituta foret, & negligeretur, reſtituatur.

Et ne ſub ſpecie pietatis, impietas diſſeminetur, ſtatuit eadem ſancta Synodus, neminem ad huiuſmodi lectionis officium tam publicè quàm priuatim admittendum eſſe, qui prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus & probatus non fuerit. Quod tamen de lectoribus in clauſtris monachorum non intelligatur.

Docentes verò ipſam ſacram ſcripturam, dum publicè in ſcholis docuerint, & ſcholares qui in ipſis ſcholis ſtudent, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum ſuorum in abſentia à iure conceſſis plenè gaudeant, & fruantur.

Quia verò Chriſtianæ Reipublicæ nõ minus neceſſaria eſt prædicatio Euangelij, quàm lectio, & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: ſtatuit & decreuit eadem ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Ec-

cleſiarum

cleſiarum prælatos teneri per ſeipſos (ſi legitimè impediti non fuerint) ad prædicandum ſanctum Ieſu Chriſti Euangelium.

Si verò contigerit Epiſcopos & alios prælatos legitimo detineri impedimento, iuxta formam generalis Cõcilij viros idoneos aſſumere teneantur ad huiuſmodi prædicationis officiũ ſalubriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni.

Archipreſbyteri quoque, plebani, & quicunque parochiales, vel aliàs curam animarum habentes Eccleſias quocũq; modo obtinent, per ſe vel alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltẽ dominicis, & feſtis ſolennibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea quę ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, annuntiandóque eis cum breuitate & facilitate ſermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas eos ſectari oportet, vt pœnam æternam euadere, & cæleſtem gloriã conſequi valeant. Id verò ſi quis eorum præſtare negligat, etiam ſi ab Epiſcopi iuriſdictione quauis ratione ſe exemptum eſſe prætenderet, etiam ſi Eccleſiæ quouiſmodo exemptæ dicerentur, aut alicui monaſterio etiam extra diœceſim exiſtenti forſan annexæ vel vnitæ, modò re ipſa in diœceſi ſint, prouida paſtoralis Epiſcoporum ſollicitudo non deſit, ne illud impleatur: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaque vbi ab Epiſcopo moniti, trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas ſeu aliàs ad ipſius Epiſcopi arbitrium cogantur. Ita vt etiam ſi ei ſic ex-

pedire

pedire viſum fuerit,ex beneficiorum fructibus al-
teri qui id præſtet, honeſta aliqua merces perſol-
uatur, donec principalis ipſe recipiens officium
ſuum impleat. Siquæ verò parochiales eccleſiæ
reperiantur ſubiectæ monaſterijs in nulla diœceſi
exiſtentibus, ſi Abbates & regulares prælati in
prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis
in quorum prouincijs diœceſes ipſæ ſitæ ſunt,
tanquam quoad hoc ſedis Apoſtolicæ delegatis
compellantur. Neque huius decreti executionem
conſuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut re-
clamatio, ſiue recurſus īpedire valeat, quouſq; de-
ſuper à cōpetēti iudice, qui ſummariè & ſola facti
veritate inſpecta procedat, cognitū ſit, & deciſum.

Regulares verò cuiuſcunque ordinis, niſi à ſuis
ſuperioribus de vita, moribus, & ſciētia examinati
& approbati fuerint, ac de eorū licentia, etiam ſi in
Eccleſijs ſuorum ordinū, prædicare non poſſint: cū
qua licentia perſonaliter ſe coram Epiſcopis præ-
ſentare, & ab eis benedictionem petere tenean-
tur antequam prædicare incipiant.

In Eccleſijs verò quæ ſuorum ordinum non ſunt,
vltra licentiam ſuorum ſuperiorū etiam Epiſcopi
licentiā habere teneātur, ſine qua in ipſis Eccleſijs
non ſuorū ordinū nullo modo prædicare poſſint.
Ipſam autē licentiam Epiſcopi gratis concedant.

Si verò (quod abſit) prædicator errores, aut
ſcandala diſſeminauerit in populū, etiam ſi in mo-
naſterio ſui vel alterius ordinis prædicet, Epiſco-
pus ei prędicationē interdicat. Quòd ſi hęreſes prę
dicauerit, contra eum ſecundū iuris diſpoſitionem
aut loci cōſuetudinē procedat, etiā ſi prædicator
ipſe

ipſe generali vel ſpeciali priuilegio exemptum ſe eſſe prætenderet. Quo caſu, Epiſcopus auctoritate apoſtolica, & tanquam ſedis apoſtolicæ delegatus procedat. Curent autem Epiſcopi, ne quis prædicator vel ex falſis informationibus, vel aliàs calumnioſè vexetur, ne iuſtam de eis conquerendi occaſionem habeat.

Caueant præterea Epiſcopi, ne aliquem vel eorum qui cum ſint nomine regulares, extra clauſtra tamen & obedientiam religionum ſuarum viuunt, vel preſbyterorum ſecularium, niſi ipſis noti ſint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum prætextu, in ſua ciuitate vel diœceſi prædicare permittant, donec ab ipſis Epiſcopis ſuper eo ſancta ſedes Apoſtolica conſulatur: à qua priuilegia huiuſmodi, niſi tacita veritate, & expreſſo mendacio, ab indignis extorqueri veriſimile non eſt.

Quæſtores verò eleemoſynarij, qui etiam quæſtuarij vulgo dicuntur, cuiuſcunque conditionis exiſtant, vllo modo nec per ſe, nec per alium prædicare præſumant: & contrà facientes, ab Epiſcopis & ordinarijs locorum, priuilegijs quibuſcunque non obſtantibus, opportunis remedijs omnino coerceantur.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decreuit, primam futuram ſeſſionem tenēdam celebrandam eſſe die Iouis feria quinta poſt feſtum beati Iacobi Apoſtoli.

FINIS.